Matica

broj
no.
12

prosinac
december
2021.

MJESEČNA REVIJA HRVATSKE MATICE ISELJENIKA *MONTHLY MAGAZINE OF THE CROATIAN HERITAGE FOUNDATION*

ISSN 1330-2140

Matica

Mjesečna revija Hrvatske matice iseljenika / *Monthly magazine of the Croatian Heritage Foundation*

Godište / *Volume* **LXXI**
Broj / No. 12/2021

Nakladnik / *Publisher*
Hrvatska matica iseljenika / Croatian Heritage Foundation

Za nakladnika / *For Publisher*
Mijo Marić

Rukovoditeljica Odjela nakladništva / *Head of Publishing Department*
Vesna Kukavica

Uredništvo / *Editorial Staff*
Ljerka Galic, Željko Rupić

Tajnica / *Secretary*
Snježana Radoš

Lektorica / Lector
Sandra Ćudina

Dizajn i priprema / *Layout & Design*
Krunoslav Vilček

Tisak / *Print*
znanje

HRVATSKA MATICA ISELJENIKA
Trg Stjepana Radića 3, pp 241
10002 Zagreb, Hrvatska / Croatia
Telefon: +385 (0)1 6115-116
Telefax: +385 (0)1 6110-933
E-mail: matica@matis.hr

Naslovnica: ***Design: Vladimir Buzolić-Stegu prema zamisli Ljerke Galic, autorice projekta "Vučetić/Vucetich"***

Dragi iseljenici i pripadnici hrvatskih manjinskih zajednica!

Na kraju obljetničke godine vaše i naše Hrvatske matice iseljenika, koju smo unatoč općepoznatim nedaćama obilježili nekoliko puta, navikavajući se na neizbježne okolnosti na koje ne možemo utjecati – ustrajali smo u povezivanju Hrvata i njihovih potomaka diljem svijeta. Uz predanost svih naših djelatnika u vremenu pred nama, pojačat ćemo nastojanja u prožimanju zajedničkih ciljeva u očuvanju baštine i identiteta.

S vjerom u zajedništvo i pobjedu dobroga, gledamo u nadolazeće svjetlo rođenja novog života. Blagdani nam pokazuju kako biti blizu u vrijeme dok pošast prisiljava na razna ograničenja međuljudskih odnosa. Stoga, pokažimo koliko jedni drugima značimo – kako u domovini, tako i u daljini. Sa željom za još snažnije promicanje ljubavi prema bližnjemu, za davanje i primanje djela pažnje i ljubaznosti – osjećamo potrebu za blizinom, prihvaćanjem.

Neka mir na vašim poljima duše vlada u "se vrime godišta" i neka vam ovaj Božić i Nova godina donesu istinsku sreću, od srca vam žele

Mijo Marić, ravnatelj HMI-ja
i djelatnici Hrvatske matice iseljenika!

SADRŽAJ 70

Kolumne

19 Globalna Hrvatska
Vesna Kukavica

20 Hrvatski glazbenici
Davor Schopf

24 Sociološka slagalica
Nino Sorić

32 Hrvatsko riječno bilinstvo
Darko Mihelj

36 Životinjstvo
Nika Jakab

38 Jezični podsjetnik
Sanja Vulić

58 Klikni – Idem doma!
Vesna Kukavica

62 (S)kretanja
Šimun Šito Ćorić

4 Fokus: Vijesti iz Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan RH

8 Obljetnica RH u Vijeću Europe

10 Obljetnica napada na Dubrovnik

12 Obljetnica pokreta hrvatske narodne emancipacije

13 Kulturno-vjerska baština Hrvata BiH

16 Jubilarna Zlatna kuna

18 Inovacije

22 Povijest obitelji Mladineo

27 Hrvati iz Žumberka u Kansas City-u

28 Tamburaški festival HBZ u Pennsylvaniji

29 Brazilski dani u Puli

30 Povijesna razmišljanja o rijeci Uni

39 Meeting G2

40 Slovenska Hrvatica Nataša Špiranec

42 Spomen-ploča u slovenskom Otočcu ob Krki

43 Fraternalističko priznanje Bernadette Luketich-Sikaras

44 IM: Antonio Sammartino

45 Obljetnica časopisa Berlinski magazin

46 Božićno izdanje časopisa Most-The bridge u Londonu

48 Monografija prvoga hrvatskoga kanoniziranog sveca sv. Nikole Tavelića

50 Spomenik Zvonimirova lađa u Argentini

51 Knjiga "Iseljenici i povratnici"

52 Nove knjige

55 Svjetski festival hrvatske književnosti

60 Lektorat hrvatskog jezika u Sofiji

64 Crorama

66 Vijesti iz sporta

HRVATSKA MATICA ISELJENIKA
Trg Stjepana Radića 3, pp 241
10002 Zagreb, Hrvatska / Croatia
Telefon: +385 (0)1 6115-116
Telefax: +385 (0)1 6110-933
E-mail: matica@matis.hr Web: www.matis.hr

GODIŠNJA PRETPLATA / ***ANNUAL SUBSCRIPTION***
Običnom poštom / *regular mail:*
Hrvatska / *Croatia* 100 kn
ostale europske države /
other European countries 25 EUR
Zračnom poštom / *airmail:*
SAD / USA 65 USD
Kanada / Canada 65 CAD
Australija / Australia 70 AUD
ostale prekomorske države /
other overseas countries 70 USD

DEVIZNI RAČUN BROJ /
FOREIGN CURRENCY ACCOUNT:
IBAN: HR06 2340 0091 5102 96717
SWIFT CODE: PBZGHR2X
Privredna banka Zagreb, Radnička cesta 50

ŽIRO RAČUN ZA UPLATU U KUNAMA /
DOMESTIC CURRENCY ACCOUNT (IN KUNA):
IBAN: HR80 2390 0011 1000 21305
Hrvatska poštanska banka

Naručite i vi svoju **Maticu** jer **Matica** je most hrvatskoga zajedništva

Želite li primati MATICU kao dar koji će stizati na Vašu kućnu adresu? Jedino što trebate učiniti jest poslati nam popunjenu narudžbenicu i uplatiti na naš račun odgovarajući novčani iznos koji pokriva troškove slanja. MATICA će potom svaki mjesec stizati u Vaš dom. Naručite, čitajte i preporučite MATICU Vašoj rodbini i prijateljima, kako biste aktivno sudjelovali u ostvarivanju MATIČINE misije: biti čvrsti most između Hrvatske i Hrvata diljem svijeta.

Ime i prezime / *Name and surname*

Adresa / *Address*

Grad / *City*

Država / *State* Pošt. broj / *Zip Code*

Tel. Fax.

E-mail

Datum / *Date*

Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske

Donosimo vijesti iz Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske https://hrvatiizvanrh.gov.hr

Uredio: **Željko Rupić**

Na prijedlog Središnjega državnog ureda

Vlada imenovala novi saziv Savjeta za Hrvate izvan RH

Savjet čini devet članova predstavnika Hrvata iz Bosne i Hercegovine, sedamnaest članova predstavnika hrvatske manjine u europskim državama i dvadeset i devet članova predstavnika hrvatskog iseljeništva. Članovi Savjeta po položaju su i predstavnici državnih tijela i institucija, Katoličke crkve i organizacija civilnog društva.

Na prijedlog Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske Vlada Republike Hrvatske je, na sjednici 17. studenoga, imenovala nove članove Savjeta Vlade Republike Hrvatske izvan domovine na idući mandat od četiri godine. Osnivanje Savjeta Vlade Republike Hrvatske za Hrvate izvan Republike Hrvatske kao savjetodavnog tijela Vlade koje pruža pomoć Vladi u kreiranju i provedbi politike, aktivnosti i programa u odnosu na Hrvate izvan Republike Hrvatske utvrđeno je odredbama Zakona o odnosima Republike Hrvatske s Hrvatima izvan Republike Hrvatske.

Članovi Savjeta su predstavnici Hrvata izvan Republike Hrvatske i članovi po položaju. Članovi Savjeta iz reda pripadnika Hrvata izvan Republike Hrvatske su predstavnici udruga, organizacija i institucija Hrvata izvan Republike Hrvatske, osobe cijenjene u sredini u kojoj žive, angažirane na očuvanju i jačanju hrvatskoga identiteta svojih zajednica i na unapređenju odnosa s hrvatskom domovinom. Zastupljenost predstavnika Hrvata izvan Republike Hrvatske u Savjetu određuje se sukladno brojnosti i značaju Hrvata u dotičnoj državi, aktivnosti i povezanosti zajednice s Republikom Hrvatskom, kao i radu na afirmaciji ugleda i interesa Republike Hrvatske.

Savjet tako čini devet članova predstavnika Hrvata iz Bosne i Hercegovine od kojih je jedan predstavnik Katoličke crkve iz Bosne i Hercegovine, sedamnaest članova predstavnika hrvatske manjine u europskim državama i dvadeset i devet članova predstavnika hrvatskog iseljeništva/dijaspore. Članovi Savjeta po položaju su i predstavnici državnih tijela i institucija, Katoličke crkve i organizacija civilnog društva.

ČLANOVI SAVJETA PO DRŽAVAMA

Članovi novoga saziva Savjeta, predstavnici Hrvata iz Bosne i Hercegovine, su: Miljana Glamuzina, Perica Jelečević, Marijan Kljajić, Toni Kraljević, Borjana Krišto, Ilija Nakić, Danijel Nikolić, Dražen Trlin i don Nikola Menalo, predstavnik Katoličke crkve u Bosni i Hercegovini.

Članovi Savjeta, predstavnici hrvatske manjine, su: Gabriela Novak-Karall i Stanko Horvath - Austrija, Rumen Angelov Boyadzhiev - Bugarska, Adrijan Vuksanović - Crna Gora, Wlasta Laura Laurenčíková - Češka, Antonella D'Antuono - Italija, Antun Gucić - Kosovo, Ivan Gugan i Andrija Handler - Mađarska, Petar Hategan - Rumunjska, Josip Tunić - Sjeverna Makedonija, Radoslav Jankovič - Slovačka, Đanino Kutnjak i Filip Božić - Slovenija te Jasna Vojnić, Tomislav Žigmanov i Darko Vuković - predstavnici za Srbiju.

Dvadeset i devet članova Savjeta, predstavnici hrvatskog iseljeništva, su: Elena Liliana Nadinić i Cristian Nicolas Sprljan Alvarez - predstavnici za Argentinu, Mirna Jukić-Berger - Austrija, Luka Martin Jurcevic, Zvonimir Kurtović i Adrian Simun Puljić - Australija, Goran Strniša - Belgija, Danska, Luksemburg, Nizozemska i Norveška, Gustavo Victor Glavinich Giosa - Bolivija, Ekvador, Paragvaj, Peru, Urugvaj i Venezuela, Dubravka Sidonija Šuto - Brazil, Marco Antonio Buzolic Buzolic i Matko Stephen Koljatic Arcos - Čile, Vlatka Leko-Roche - Francuska, Ivana Milina - Italija, Lovorka Duvnjak - Južnoafrička Republika, Zvonimir Aničić, Krešimir Mustapić i Jeanne Valetić - Kanada, Goran Katić - Novi Zeland, Mile Baričević, Antonio Pavić i Marijo Primorac - Njemačka, Jack Baric, Davorka Ivana Kirinčić, Željko Perić, Gina Susan Pilić i Nevenka Posavec Komarica - Sjedinjene Američke Države, Tomislav Mikulić - Švedska, Jozo Dalić - Švicarska i Franko Cetinić - predstavnik za Ujedinjenu Kraljevinu Velike Britanije i Sjeverne Irske. ■

Nastavak financijske potpore

Šest milijuna kuna za Sveučilište i HNK u Mostaru

Premijer Andrej Plenković istaknuo je da je proračun Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH za iduću godinu povećan gotovo za 100 posto

Hrvatska će iz proračuna isplatiti šest milijuna kuna za Program potpore Sveučilištu i Hrvatskome narodnom kazalištu u Mostaru, odlučila je Vlada na sjednici 11. studenoga, a premijer Andrej Plenković istaknuo je da je proračun Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH za iduću godinu povećan gotovo za 100 posto.

"Zdravstvo, kultura, obrazovanje - stalna kontinuirana poruka. Vjerujem da će Hrvati u BiH, kao i Hrvati u svim susjednim državama gdje žive kao manjine, ali i diljem svijeta, biti zadovoljni kad vide da smo predložili skoro 100-postotno povećanje proračuna za Ured za Hrvate izvan Hrvatske za iduću godinu, a kako bismo podržali mnogobrojne projekte i programe koji se preko Središnjega državnog ureda inače financiraju", istaknuo je premijer. U ovoj godini proračun Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske iznosi 81 milijun kuna, a za iduću godinu planiran je u iznosu nešto većem od 150 milijuna kuna.

Današnja odluka, rekao je državni tajnik Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske Zvonko Milas, nastavak je financijske potpore Sveučilištu i Hrvatskome narodnom kazalištu u Mostaru koju Vlada RH pruža od 2017. godine. Imajući u vidu važnost skrbi te značaj potpore Hrvatima u BiH, Ured će nastaviti pružati potporu, zajedno s drugim ministarstvima, kako bi Sveučilište i HNK mogli nesmetano funkcionirati u svim svojim djelatnostima, dodao je.

I ministar vanjskih i europskih poslova Goran Grlić Radman istaknuo je sinergijsko djelovanje svih članova Vlade RH radi unaprjeđenja političkog položaja Hrvata u BiH kao jednakopravnog, suverenog i konstitutivnog naroda u BiH. ■

Odluka o dodjeli financijskih sredstava programima/projektima organizacija hrvatskog iseljeništva u prekomorskim i europskim državama za 2021. godinu

Ukupno 3,5 milijuna kn za 73 programa

Temeljem provedenog Javnog natječaja za prijavu programa/projekata organizacija hrvatskog iseljeništva u prekomorskim i europskim državama radi ostvarenja financijske potpore za 2021. godinu i prijedloga Povjerenstva Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske za dodjelu financijske potpore Hrvatima izvan Republike Hrvatske za 2021. godinu, donesena je Odluka o dodjeli financijskih sredstava programima/projektima organizacija hrvatskog iseljeništva u prekomorskim i europskim državama za 2021. godinu

Program potpore hrvatskim zajednicama u iseljeništvu provodi se s ciljem očuvanja i poticanja kulturne, znanstvene, gospodarske, sportske i druge suradnje između Republike Hrvatske i Hrvata izvan Republike Hrvatske. Program predstavlja značajan iskorak prema hrvatskome iseljeništvu jer je osmišljen upravo za podupiranje specifičnih potreba i konkretnih aktivnosti hrvatskih iseljeničkih zajednica u svim područjima bitnim za očuvanje i njegovanje hrvatskog identiteta.

Financijsku potporu dobilo je ove godine 73 programa/projekta u 16 država u ukupnom iznosu od 3,5 milijuna kuna. ■

Na svečanosti u Baji

Otkriven spomenik biskupu Antunoviću

Biskup Antunović jedna je od najznačajnijih osoba među Hrvatima u Ugarskoj u XIX. stoljeću. Bio je veliki narodni prosvjetitelj i preporoditelj, pokretač preporoda među ugarskim Bunjevcima i Šokcima, publicist i prozni pisac.

Poput svojih sunarodnjaka u Srbiji, i Hrvati u Mađarskoj, u bačkome mjestu Baja, podigli su spomenik biskupu i narodnome preporoditelju Ivanu Antunoviću, koji je otkriven 24. studenoga. Spomenik je otkriven na svečanosti kojoj su, uz ostale, nazočili i predstavnici mađarske i hrvatske vlasti, svećenici predstavnici Nadbiskupije Kaloča i Biskupije Subotica te tamošnji Hrvati.

"Pozivam vas na zajedništvo i poticem da i nadalje čuvate i razvijate svoj hrvatski identitet, svoju vjeru i bogatu kulturnu baštinu kao što je to činio i biskup Ivan Antunović – u svim aktivnostima koje budete poduzimali u tome smjeru i s tom namjerom institucije Republike Hrvatske pružit će vam svoju punu potporu", poručio je tom prigodom državni tajnik Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske Zvonko Milas.

Svečanosti je nazočio i đakovačko-osječki nadbiskup i metropolit mons. Đuro Hranić koji je predvodio i misno slavlje u tamošnjoj crkvi. U svome pozdravnom govoru nadbiskup Hranić je, uz ostalo, rekao da ovim "euharistijskim slavljem Bogu zahvaljujemo za život i djelo veoma uglednog sina ove sredine, svećenika Kaločke nadbiskupije, titularnog biskupa i prvog te velikog prosvjetitelja bačkih Hrvata, Bunjevaca i Šokaca, ovdje u Podunavlju, u južnome dijelu tadašnje Austro-Ugarske".

Biskup Antunović (Kunbaja 1815. – Kaloča 1888.) jedna je od najznačajnijih osoba među Hrvatima u Ugarskoj u XIX. stoljeću. Bio je veliki narodni prosvjetitelj i preporoditelj, kaločki kanonik i naslovni biskup bosonski, pokretač preporoda među ugarskim Bunjevcima i Šokcima, publicist i prozni pisac. Pokretač je *Bunjevačkih i šokačkih novina* i *Bunjevačke i šokačke vile*.

Podsjetimo, prije nešto više od godinu dana i u Subotici je otkriven spomenik biskupu Antunoviću, a kao rezultat zajedničke inicijative Hrvatskoga nacionalnog vijeća, KD "Ivan Antunović" i Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata nastale u povodu 200. obljetnice rođenja ovog velikana, koja je proslavljena 2015. godine. /Izvor: Hrvatski glasnik/ ■

Održana sjednica Međuvladina mješovitog odbora za zaštitu nacionalnih manjina između Republike Hrvatske i Republike Sjeverne Makedonije

Vidljivi pomaci u zaštiti manjinskih prava

Potpisan je i Sporazum o suradnji između Hrvatske radiotelevizije i Makedonske radiotelevizije

U Skoplju je, 9. studenoga, održana peta sjednica Međuvladina mješovitog odbora za zaštitu nacionalnih manjina između Republike Hrvatske i Republike Sjeverne Makedonije.

Na sjednici se raspravljalo o obostranoj zaštiti manjina i aktualnim pitanjima položaja hrvatske, odnosno makedonske manjine koje žive u dvjema državama, a razmotrila se i provedba preporuka koje je Odbor donio na prethodnoj sjednici održanoj 8. srpnja 2019. u Zagrebu.

"Realizacija preporuka usvojenih na sjednicama Međuvladina mješovitog odbora, održanih 2018. i 2019. godine, uspjela je donijeti vidljive pomake u zaštiti i promoviranju manjinskih prava, a siguran sam da će preporuke koje smo danas usvojili i koje ćemo uputiti našim vladama potaknuti dodatne pozitivne iskorake na dobrobit pripadnika obiju nacionalnih manjina", izjavio je državni tajnik Zvonko Milas na završetku sjednice te istaknuo da makedonska nacionalna manjina u Republici Hrvatskoj ima Ustavom i ustavnim zakonom zajamčen status i visoku razinu manjinskih prava te dodao: "U proteklih nekoliko godina u Sjevernoj Makedoniji vidljivi su određeni pozitivni pomaci za koje se nadam da će se nastaviti te vjerujem da će Sjeverna Makedonija što prije primjereno definirati status hrvatske nacionalne manjine, sukladno potpisanome Sporazumu između dviju država iz 2007. godine."

Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske i druge hrvatske institucije i dalje će pružati snažnu potporu očuvanju i razvijanju hrvatskoga identiteta naših sunarodnjaka koji žive u Sjevernoj Makedoniji, a jedan od tih pokazatelja je i potpisivanje Sporazuma o suradnji između Hrvatske radiotelevizije i Makedonske radiotelevizije. Riječ je o bilateralnome sporazumu između dvaju javnih medijskih servisa koji omogućuje još bolju i kvalitetniju suradnju, a potpisali su ga Ivo Kujundžić, urednik HRT-ova Programa za Hrvate izvan RH i Marjan Cvetkovski, direktor Makedonske radiotelevizije. ■

Tematska sjednica saborskoga Odbora za Hrvate izvan RH

Prijedlozi modela za izborno zakonodavstvo BiH

Saborski Odbor za Hrvate izvan Republike Hrvatske održao je 23. studenoga tematsku sjednicu "Prijedlozi modela za Izborni zakon FBiH" na kojoj su uz članove Odbora sudjelovali i predstavnici Ministarstva vanjskih i europskih poslova i Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske. Kao gosti predavači o temi su uvodno govorili Milan Sitarski iz mostarskoga Instituta za društveno-politička istraživanja te glavni tajnik Hrvatskoga narodnog sabora BiH Josip Merdžo.

Na raspravi je istaknuta prijeka potreba donošenja novoga izbornog zakona temeljenog na Daytonskom sporazumu kako bi se onemogućila dominacija jednoga konstitutivnog naroda nad drugim i koji će u konačnici biti prihvatljiv za sva tri naroda. Sudionici su se složili kako je za rješavanje ovog problema ponajprije potrebna politička volja u BiH. Istaknuta je potreba šire rasprave u javnosti kako bi se partneri u EU i šire senzibilizirali te postali svjesniji ozbiljnosti ove političke situacije, koja je neodrživa za Hrvate kao najmalobrojniji narod.

Zaključeno je kako ponuđeni modeli izbornoga zakona ne smiju ići nauštrb konstitutivnih naroda zato jer se prema posljednjem popisu stanovništva čak 97 posto stanovnika BiH izjasnilo pripadnicima jednog od triju konstitutivnih naroda. ■

25. obljetnica primitka Republike Hrvatske u Vijeće Europe

Obljetnička poštanska marka

Hrvatska je 6. studenoga 1996. godine postala punopravna članica Vijeća Europe, najstarije europske organizacije sa sjedištem u Strasbourgu. Nakon četvrt stoljeća Hrvatska uživa položaj partnerske članice, koja primjenjuje usvojene standarde i aktivno sudjeluje u svim aktivnostima Vijeća Europe.

Tekst: **Maja Anić** Foto: **MVEP**

Ovih je dana u zemlji i inozemstvu obilježena 25. obljetnica primitka Republike Hrvatske u Vijeće Europe, čija je uloga jačanje europskog jedinstva i prosperiteta uz promicanje zajedničkih vrijednosti i principa zaštite temeljnih ljudskih prava i sloboda, demokracije i vladavine prava. Primanje Hrvatske u Vijeće Europe prije četvrt stoljeća dodatno je potvrdilo opredijeljenost naše zemlje za jačanje demokratskih vrijednosti i principa te poštovanje ljudskih prava i vladavine prava na dobrobit svih hrvatskih građana. Hrvatska je danas aktivna članica Vijeća Europe. Hrvatski predstavnici i stručnjaci u tijelima Organizacije te u sklopu međuvladine i međuparlamentarne suradnje sudjeluju u donošenju svih politika i dokumenata Organizacije. Potvrda hrvatskim naporima u jačanju specifičnih područja ljudskih prava i vladavine prava su dosadašnji i aktualni vodeći angažmani hrvatskih stručnjaka u sklopu tijela i stručnih radnih skupina Organizacije.

Nakon proslave u Zagrebu ministar Grlić Radman nazočio je na obilježavanju 25. obljetnice članstva Republike Hrvatske u Vijeću Europe u Strasbourgu, 22. studenoga 2021. Ministar Grlić Radman tako je u Vijeću Europe održao govor u Parlamentarnoj skupštini te se sreo s visokim dužnosnicima, uključujući glavnu tajnicu Parlamentarne skupštine Vijeća Europe Despinu Chatzivassilou-Tsovilis i predsjednika Europskog suda za ljudska prava Roberta Spana. U svom obraćanju na obilježavanju ministar Grlić Radman istaknuo je da je Republika Hrvatska ponosna što je prije 25 godina postala članicom Vijeća Europe, jedne od najvažnijih institucija u Europi i svijetu. "Smatramo Vijeće Europe najboljim čuvarom i promicateljem demokracije, ljudskih prava i vladavine prava u cijeloj Europi, ali i šire, jer su mnoge države diljem svijeta prihvatile te vrijednosti i standarde", rekao je ministar te dodao kako je članstvo Hrvatske u Vijeću Europe značajno utjecalo na razvoj hrvatske demokracije te bržu i učinkovitiju političku, institucionalnu i zakonodavnu prilagodbu europskim standardima, što je otvorilo vrata i za početak pregovora za pristupanje Hrvatske euroatlantskim integracijama. Ministar se posebno dotaknuo značaja Europskog suda za ljudska prava: "Posebnu ulogu u zaštiti ljudskih prava u Europi ima Europski sud za ljudska prava – koji je najučinkovitiji međunarodni sud za ljudska prava u svijetu", rekao je ministar i dodao da Hrvatska snažno podupire rad Suda i njegovu važnu misiju u zaštiti ljudskih prava.

Najveće priznanje naporima Hrvatske u sklopu Vijeća Europe je izbor Marije Pejčinović Burić za glavnu tajnicu Organizacije (2019.), što je najviša hrvatska funkcija do sada u nekoj međunarodnoj organizaciji.

U Strasbourgu djeluju dvije hrvatske istaknute sutkinje na Europskom sudu za ljudska prava Nina Vajić i Ksenija Turković, a Parlamentarna skupština Vijeća Europe (PACE) ljetos je izabrala Davora Derenčinovića za novog suca koji stupa na dužnost 2022. godine.

HRVATSKI DOPRINOS

U svom obraćanju ministar Grlić Radman osvrnuo se i na hrvatski doprinos radu Vijeća Europe. "Hrvatska je posebno prepoznatljiva u području zaštite prava nacionalnih manjina, prava Roma, borbe protiv svih oblika diskriminacije, borbe protiv trgovine ljudima ili korupcije, suzbijanja nasilja nad ženama i drugim područjima poput promicanja ljudskih prava, vladavine prava i jačanja demokracije", rekao je ministar.

Ministar je istaknuo da je značajna suradnja između Hrvatske i Vijeća Europe ostvarena 2018. kada je Hrvatska predsjedala Odborom ministara, a potvrda predanosti Hrvatske radu Vijeća Europe uslijedila je 2019. izborom potpredsjednice Vlade i ministrice vanjskih i europskih poslova RH Marije Pejčinović Burić za glavnu tajnicu Vijeća Europe. Zaključno, ministar Grlić Radman istaknuo je da će "Republika Hrvatska i dalje nastaviti aktivno sudjelovati u radu i aktivnostima Vijeća Europe" i pri tome se snažno zalagati za svoja prioritetna područja, u skladu s europskim vrijednostima i standardima.

Na kraju svog boravka u Strasbourgu, ministar Grlić Radman održao je predavanje visokim dužnosnicima Vijeća Europe, diplomatskom zboru te studentima Visoke novinarske škole ISEG na temu o hrvatskom doprinosu u radu Vijeću Europe te o situaciji u Bosni i Hercegovini i na zapadnom Balkanu.

Trenutačno, nakon 25 godina članstva u Vijeću Europe, Hrvatska uživa položaj partnerske članice koja primjenjuje usvojene standarde i aktivno sudjeluje u programima i aktivnostima Organizacije, ulažući stalne napore u prilagodbu nacionalnog zakonodavstva i praksi europskim standardima s ciljem daljnje zaštite i dobrobiti svih hrvatskih građana.

PANELI SVEUČILIŠTARACA I PRIGODNA POŠTANSKA MARKA

U sklopu niza aktivnosti obilježavanja 25. obljetnice primitka Hrvatske u Vijeće Europe, Ministarstvo vanjskih i europskih poslova imalo je 6. studenoga postavljen promidžbeni štand na Cvjetnom trgu u Zagrebu, s ciljem približavanja građanima važnosti Vijeća Europe i hrvatskog članstva u toj Organizaciji. Na promidžbenome štandu Ministarstva također su sudjelovali Ured za ravnopravnost spolova, Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, Ministarstvo kulture i medija te Ministarstvo turizma i sporta. Kao doprinos aktivnostima Ministarstva, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci održao je 5. studenoga 2021. prigodnu panel raspravu uz sudjelovanje uglednih domaćih i stranih govornika. Pravni fakultet Sveučilišta u Osijeku održao je 8., 9. i 10. studenoga 2021. niz tematskih predavanja i tribina. Na tribini 9. studenoga sudjelovala je državna tajnica za Europu Ministarstva vanjskih i europskih poslova Andreja Metelko-Zgombić, zatim posebni savjetnik predsjednika Vlade RH Mate Granić, bivši ministar vanjskih poslova koji je 6. studenoga 1996. u Strasbourgu potpisao pristupne ugovore Vijeća Europe te prvi hrvatski veleposlanik pri Vijeću Europe Vladimir Matek. Hrvatska pošta izdala je 5. studenoga 2021. prigodnu poštansku marku "25. obljetnica primitka Republike Hrvatske u Vijeće Europe" te kuvertu s prigodnom markom s otisnutim žigom. ■

Ministar Goran Grlić Radman u Vijeću Europske unije

ENG *Croatia recently marked its 25th year in the Council of Europe, an organisation that aims to bolster European unity and prosperity by promoting shared values and the principles informing the protection of basic human rights and liberties, democracy and the rule of law. Croatia's representatives and specialists in the bodies of the Council of Europe are active in the development of both the policies and documents produced by this organisation.*

Trideseta obljetnica herojske obrane Dubrovnika u Domovinskome ratu

Program obilježavanja 30. obljetnice herojske obrane Dubrovnika u Domovinskome ratu događao se od 1. listopada do 6. prosinca 2021. godine

Tekst: **Uredništvo**

Mnogobrojni događaji u Dubrovniku ove jeseni bili su posvećeni stradalim hrvatskim braniteljima koji su nesebično i hrabro stali u obranu Republike Hrvatske i Dubrovnika u najtežim vremenima, kao i svim civilima stradalim na dubrovačkom području u Domovinskome ratu. Premijerno je prikazan dokumentarni film "Prkos je strujao Gradom" autora Vedrana Benića, kao i dokumentarac "Šah rat" autora Nikole Dupera pa je u kinu *Sloboda* 17. studenoga simbolično održan šahovski turnir u sjećanje na "Prvi brzopotezni turnir u ratnim uvjetima", priređen u Gradskoj kavani 17. studenoga 1991. godine. Nadalje, udruga samostalnih umjetnika Dubrovnik izvela je "Trenutak poezije posvećene braniteljima u okviru Dubrovačkog spomenara", koji je održan u Saloči od zrcala, 25. studenoga.

Izložba Muzeja Domovinskog rata Dubrovnik "Dani ponosa – najteži dani u herojskoj obrani Dubrovnika i očuvanju njegove slobode" održana je od 9. do 21. studenoga 2021. Naime, ove 2021. godine Muzej Domovinskog rata Dubrovnik je, uz redoviti rad, sve svoje programe posvetio 30. obljetnici od početka otvorene agresije na Republiku Hrvatsku i općeg napada na dubrovačko područje u Domovinskome ratu. U povodu Dana pobjede i domovinske zahvalnosti i Dana hrvatskih branitelja Muzej je priredio virtualnu izložbu "Dani ponosa 1991. – 1995.", koju čini više od 300 odabranih predmeta iz muzejskih zbirki i dokumentacije, i koji su raspoređeni u četiri kronološki tematske cjeline: Stradanje i herojska obrana Dubrovnika (listopad - prosinac 1991.); Oslobađanje hrvatskog juga (svibanj - listopad 1992.); VRO Oluja 1995. i hrvatski branitelji, a koju se također može pogledati na web stranici (https://mdrd.hr/).

U suradnji s Gradom Dubrovnikom ovi muzealci sudjeluju i u Programu obilježavanja 30. obljetnice herojske obrane Grada dvama većim projektima – "Trideset godina poslije" i "Dani ponosa", koji su realizirani u tvrđavi Imperijal i u digitalnoj verziji objavljeni na mrežnoj stranici i ostalim društvenim stranicama te ih možete pratiti "on line".

– U ovim složenim uvjetima pandemije, unatoč smanjenom proračunu i izostanku velikog broja posjetitelja, trudimo se biti dostupni našoj publici stvarno i virtualno – poručuju iz Muzeja.

Program Muzeja "Trideset godina poslije" povijesno prati događaje na dubrovačkom području, od Bistrine do Prevlake, od 1. listopada 1991. do 6. prosinca 1991., gdje se zajedno s čitateljima Matice i posjetiteljima internetskih stranica ovoga muzeja prisjećamo svih važnijih događaja krajem 1991. godine. Program Muzeja "Dani ponosa" obuhvaća niz od pet tematskih izložbi čije je ishodište isključivo prikupljena građa Muzeja; "Dani ponosa – početak vojnog napada na dubrovačko područje" (1. - 24. 10. 2021.), "Dani ponosa – Konvoj Libertas" (31.10. - 7. 11. 2021.), "Dani ponosa – Najteži dani u herojskoj obrani Dubrovnika i očuvanju njegove slobode" (9. 11. - 21. 11. 2021.), "Dani ponosa – 6. 12. 1991." (2. 12. - 15. 12. 2021.) i "Dani ponosa – herojska obrana

Grada" (Tvrđava Imperijal, 15. 12. 2021. - 25. 5. 2022.).

Uz knjigu, spomenicu "Vječni kao domovina", koja je knjiga ljubavi, bola i ponosa, nastala kao plod višegodišnjih nastojanja i rada članova Udruge roditelja poginulih branitelja Domovinskog rata Dubrovnik i Udruge udovica hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata Republike Hrvatske – Dubrovnik, koji je u ime uredništva vodio gospodin Niko Vuković, uz tugu i ponos sjećat ćemo se trajno svih poginulih dubrovačkih branitelja iz Domovinskog rata. Spomenica "Vječni kao domovina" samo je još jedan način na koji iskazujemo zahvalnost poginulim dubrovačkim braniteljima iz Domovinskog rata koji veličinom svog herojstva i žrtve na najbolji način svjedoče o tome kako je velik doprinos Dubrovnika hrvatskoj slobodi i suverenosti.

– Vjerujemo kako ovakvim muzeološkim radom i zajedno sa svim građanima Grada i stanovnicima bivše Općine Dubrovnik dajemo doprinos očuvanju sjećanja na dane kada je obranjena sloboda na čijim temeljima počiva naš grad – komentirali su iz Muzeja Domovinskog rata grada Dubrovnika.

Inače, vrijeme srpsko-crnogorske agresije na Republiku Hrvatsku i opći napad na dubrovačko područje koji je počeo 1. listopada 1991., u sklopu srbijanskoga imperijalističkog rata protiv hrvatskoga naroda, svojim ubilačkim i rušilačkim sastavnicama ostavilo je dubok trag u našoj memoriji. U vremenima nakon rata, u neočekivanom "ratu nakon rata", svi smo bili suočeni sa stalnim pokušajima kriminalizacije Domovinskog rata i neprimjerenim odnosom društva prema braniteljima, ali i izvornoj povijesnoj muzejskoj građi nastaloj u to vrijeme. Stoga je Muzej Domovinskog rata Dubrovnik odavno pokrenuo sustavan rad na prikupljanju, obradi i prezentaciji sačuvane građe koja svjedoči o ovom iznimno važnom razdoblju novije dubrovačke i hrvatske povijesti. Na taj način obogaćene su sve muzejske zbirke koje su postale vrelo podataka za one koji se žele baviti proučavanjem Domovinskog rata.

Muzej je, djelujući u vrlo teškim uvjetima u neobnovljenoj tvrđavi Imperijal od 2008. godine, u stalnom iščekivanju njezine prijeko potrebne obnove i sanacije (što je temeljni preduvjet za opstanak Muzeja), uspio uključiti svoj stručni rad u kulturno-povijesnu ponudu Grada.

– Posebno nas je potaknula i još uvijek ohrabruje pomoć mnogih branitelja i građana i njihovo pokazano razumijevanje za naš rad. Mnogobrojni su poklonjeni predmeti, premda osobne i drage uspomene, od memorabilija, umjetničkih i dokumentarnih fotografija, naoružanja, originalnih dokumenta, minsko-eksplozivnih sredstava, dijelova ratne opreme, ratnih zastava postrojbi, vojnih zemljovida, autentičnih snimki i izvornih videomaterijala, pronašli svoje mjesto u stalnoj i povremenim izložbama Muzeja. Sva muzejska građa prikupljena je donacijama i istraživanjem na terenu, a tek mali dio otkupima, na što smo veoma ponosni – istaknuli su.

Muzej je uz potporu Grada Dubrovnika, građana i udruga proisteklih iz Domovinskog rata u razdoblju od 1995. godine do danas realizirao 48 tematskih izložbi uz stalnu "Dubrovnik u Domovinskom ratu 1991. – 1995.". O značenju napravljenog rječito govori i pokazani interes javnosti, kao i veliki broj domaćih i stranih posjetitelja kojih je do pandemijskih vremena bilo više od 80.000 godišnje. Ove godine bilježimo trinaestu godišnjicu postojanja na Srđu u tvrđavi Imperijal, "in situ" mjestu u kojoj je bilo smješteno Zapovjedništvo 163. dubrovačke brigade Hrvatske vojske i koja je bila prva crta obrane Grada.

– Vjerujemo kako je Muzej svojim djelovanjem učinio značajan iskorak u zajedničkom nastojanju da Dubrovnik, grad kulture i umjetnosti, u široj javnosti postane poznat i kao simbol herojstva i pobjede hrvatskog naroda u Domovinskom ratu, a sadašnjim i budućim radom trudimo se omogućiti sveobuhvatan stručni i znanstveni pristup u proučavanju Domovinskog rata. Time pridonosimo utvrđivanju povijesnih činjenica i cjelovite istine o događajima iz naše novije povijesti – istaknuli su.

Prošle godine, za Dan dubrovačkih branitelja, prezentirali su projekt "Tvrđava Imperijal nekad – danas – sutra" u sklopu kojeg je predstavljena konačna verzija idejne muzeološke koncepcije stalnog postava Muzeja, autorice Varine Jurice Turk i arhitektonskog rješenja Petrice Balija, koju možete pogledati na mrežnoj stranici mdrd.hr pod kategorijom Novosti, i koja za sve muzeje predstavlja krunu cjelokupnoga stručnoga muzejskog rada, ali zorno pokazuje i "koliko nas još posla čeka" i nakon 30 godina od početka Domovinskog rata do realizacije suvremenog Muzeja Domovinskog rata Dubrovnik u obnovljenoj tvrđavi Imperijal. ■

ENG ***The Homeland War Museum of Dubrovnik staged the Days of Pride: The Toughest Days in the Heroic Defence of Dubrovnik and the Preservation of its Liberty exhibition from 9 to 21 November 2021. The 30th anniversary of the heroic defence of Dubrovnik was commemorated from 1 October to 6 December, drawing many visitors and veterans.***

Sjećanje na pokret hrvatske narodne emancipacije

Znanstveno-kulturna manifestacija *Hrvatsko proljeće i hrvatska država*, održana 22. i 23. studenoga u Studentskom centru u Zagrebu, počela je svečanim obilježavanjem 50. obljetnice proglašenja studentskog štrajka na Hrvatskom sveučilištu

Miljenko Šimpraga, Ante Čović, Dražen Budiša i Damir Boras

Tekst: **Uredništvo**

Manifestacija u organizaciji Fakulteta hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu i Studentskoga centra Sveučilišta u Zagrebu te pod pokroviteljstvom predsjednika Republike Zorana Milanovića i Sveučilišta u Zagrebu, sastojala se od dvodnevnoga interdisciplinarnoga znanstvenog skupa, na kojem su održana 53 izlaganja te popratni kulturni program. Uz domaće i inozemne poznavatelje i istraživače sudjelovali su i živući akteri i suvremenici Hrvatskoga proljeća.

Na skupu je pročitana poruka pokrovitelja manifestacije predsjednika Republike Hrvatske. Predsjednik Milanović u njoj ističe: "*Hrvatsko proljeće*, doživjevši vrhunac studentskim štrajkom u zimskim danima 1971., bilo je u ondašnjim državno-političkim prilikama pokret hrvatske narodne emancipacije. Iako ugušeno represijom, ostalo je trajnom baštinom hrvatske borbe za slobodu, a njegovi protagonisti simboli i nositelji autentičnih nacionalnih težnji, koje smo prije trideset godina ostvarili proglašenjem i obranom naše državne samostalnosti. Uvjeren sam da će znanstveno-kulturna manifestacija *Hrvatsko proljeće i hrvatska država* biti prigoda da se, u autentičnom prostoru događaja iz onoga vremena, i uz sudjelovanje tadašnjih protagonista, obilježi i vrednuje važnost toga jedinstvenog razdoblja naše novije povijesti."

U pozdravu okupljenima rektor Sveučilišta u Zagrebu Damir Boras podsjetio je kako je prije točno pola stoljeća, u ponedjeljak 22. studenoga 1971., u istoj dvorani kina Studentskoga centra započeo studentski štrajk hrvatskih sveučilištaraca. Naglasio je: "Hrvatski sveučilištarci bili su hrabriji i odlučniji u traženju društvenih reformi od tadašnjih etabliranih političara, a neke od njima važnih tema bile su nacionalna ravnopravnost i veća hrvatska autonomija unutar tadašnje centralizirane države." Rektor je odao priznanje mnogobrojnim studentima Hrvatskoga sveučilišta koji su nakon štrajka bili policijski proganjani, tlačeni i difamirani, a osobito onima koji su bili osuđeni u montiranim sudskim procesima. Prisjetio se nastavnika i djelatnika Sveučilišta koji su dali svoj doprinos Hrvatskome proljeću i zbog toga bili osuđivani i progonjeni. Završio je navodeći riječi koje je

Cilj manifestacije je evocirati i interdisciplinarnim pristupom rasvijetliti povijesna zbivanja te posebice ulogu hrvatskih sveučilištaraca o 50. obljetnici proglašenja studentskoga štrajka, rasvijetliti poveznicu Hrvatskoga proljeća i procesa uspostavljanja hrvatske države i oduprijeti se pokušajima tendencioznih tumačenja najnovije dionice hrvatske povijesti.

Izložba u Studentskom centru o *Hrvatskom proljeću*

u istoj dvorani prije 50 godina izgovorio student Goran Dodig: "Generacija smo koja nije opterećena poviješću. Nikome nećemo dopustiti da nas etiketira. Mi ne smijemo ostati pasivni promatrači društvenih previranja. Obvezatni smo zvoniti na uzbunu kada znamo da nas više umire nego se rađa. Zar smijemo ostati nijemi kada naš čovjek počinje gubiti svoja najelementarnija obilježja, kao što su jezik i nacionalna kultura?"

Pozdravljajući skup, predsjednik Matice hrvatske Miro Gavran napomenuo je: "Povjesničari su uglavnom suglasni u ocjeni da je Hrvatsko proljeće pokrenuto angažmanom Hrvatskoga sveučilišta i njegovih hrabrih studenata, Maticom hrvatskom kao ustanovom oko koje su se okupljali istaknuti intelektualci te reformskim krilom Saveza komunista Hrvatske. Trudit ćemo se da Matica hrvatska čuva uspomenu na Hrvatsko proljeće i studentski štrajk te da u tim dramatičnim vremenima pronađemo nadahnuće za susret s novim izazovima."

Sudionike manifestacije pozdravili su ravnatelj Hrvatskoga državnog arhiva Dinko Čutura i ravnatelj Studentskoga centra Mirko Bošnjak.

U sklopu svečanoga otvorenja manifestacije sudionicima je premijerno prikazan dugometražni dokumentarni film "Hrvatsko proljeće i hrvatska država" redatelja Jakova Sedlara. ■

ENG ***The Croatian Spring & the Croatian State, an academic and culture event, was staged on 22 and 23 November at Zagreb's Student Centre. The event kicked off the celebration of the 50th anniversary of a university student strike in Croatia that saw its climax in the winter of 1971. The strike was part of a movement for Croatian national emancipation operating within the frame of the political and state regime of the time.***

Golema ljubav prema narodnoj baštini

Manifestacija se priređuje s ciljem međusobnog povezivanja Hrvata u BiH i matičnoj domovini Republici Hrvatskoj i šire, te upoznavanja zajedničke tradicije, kulture i nošnje, unapređenja kulturnih, obrazovnih, gospodarsko-socijalnih i drugih životnih zanimanja raseljenih bosansko-hercegovačkih Hrvata, kao i pružanja potpore Hrvatima u BiH, posebno u jačanju i očuvanju nacionalnog, vjerskog i kulturnog identiteta

Tekst: **Ivana Rora**
Foto: **Foto studio Kelava**

Vratimo nadu zavičaju poruka je koju donosi treća manifestacija Kulturno-vjerska baština Hrvata Bosne i Hercegovine, koja je u organizaciji Hrvatske matice iseljenika i KUD-a Rudine župa Vidoši iz Livna te pod pokroviteljstvom Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan domovine, Grada Livna i Vlade HBŽ, od 19. do 21. studenoga ove godine održana u Livnu, u Bosni i Hercegovini.

Program je započeo prijemom gradonačelnika grada Livna Darka Čondrića i suradnika s rukovodstvom Hrvatske matice iseljenika na čelu s ravnateljem Mijom Marićem, predsjednikom Upravnog vijeća HMI-ja Milanom Kovačem i članovima Organizacijskog odbora.

JAČANJE TURIZMA NA OVIM PROSTORIMA

Ovogodišnja manifestacija obogaćena je i gospodarskom temom. Riječ je o održanoj javnoj tribini na temu "Prekogranična suradnja i korištenje EU fondova u cilju jačanja gospodar-

Bogatstvo baštine i ljepote folklora Hrvata u BiH

Svet misa u župnoj crkvi Gorica Livno

Otvorenje izložbe o Zvonka Martića u Galeriji Gorica Livno

Razgled izložbe u pratnji ravnateljice muzeja u Livnu

stva, OPG-ova i turizma na ovim prostorima". Na početku tribine nazočnima su se obratili ravnatelj HMI-ja Mijo Marić i Žana Ćorić, izaslanica državnoga tajnika Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske Zvonka Milasa. Predavači su bili izv. prof. dr. sc. Mirjana Miličević, izv. prof. dr. sc. Ivan Miloloža - predsjednik uprave "Munja", Zvonko Bagarić - predsjednik Kluba gospodarstvenika udruge BiH Prsten, gradonačelnik Livna Darko Čondrić i Božo Perić - ministar poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva HBŽ. Ravnatelj HMI-ja Mijo Marić na tribini je uz ostalo rekao:

"Usudim se reći da Livno ima golemi potencijal, izvrsne ljude i gospodarske resurse. Zahvaljujući svome zemljopisnom položaju i blizini RH, taj potencijal trebamo iskoristiti. Osmisliti strategiju i djelovanje."

Na tribini je istaknuto da je i jedan od velikih problema protok informacija te nedostatak stručnog osoblja i projektnih timova koji bi radili isključivo na realizaciji. Zatim, prespora administracija i otežan ulazak kapitala za sve one koji žele investirati - dio je zaključaka s ove tribine koja će zasigurno ponovno biti održana.

Program je nastavljen drugog dana svečanom svetom misom u Samostanskoj crkvi na Gorici - Livno, a odmah nakon završetka mise upriličeno je otvorenje izložbe o. Zvonka Martića na temu "Nematerijalna kulturna baština Hrvata BiH". Karmelićanin Zvonko Martić odlučio se za koncept izložbe sukladan UNESCO-voj Konvenciji o zaštiti nematerijalne baštine s obiljem umjetnosti izražavanja do vjerskih manifestacija, od kojih su neke već sada upisane na listu preliminarne nematerijalne kulturne baštine u BiH. Karmel ima jedinstvenu zbirku tradicijske odjeće i nakita Hrvata BiH koja je s vremenom proširena napjevima, plesovima, predmetima izrađenim u različitim tehnikama i zapravo je multimedijalna.

DILJEM LIJEPE BOSNE I HERCEGOVINE

Polaganjem vijenca i paljenjem svijeća članovi Organizacijskog odbora, pokrovitelji i predstavnici kulturno-umjetničkih društava odali su počast žrtvama Vukovara, Škabrnje i svima poginulima u Domovinskome ratu i poraću. U dvorani Narodnog sveučilišta u Livnu održan je kulturno-umjetnički program uz nastup KUD-ova i folklornih skupina iz svih dijelova Bosne i Hercegovine te Hrvatske.

Nastupala su društva od Neuma, preko Hercegovine, Livna, Jajca sve do Posavine. Program je bio zanimljiv, a publika je pljeskom pratila ritam dok su momci iz Neuma u linđu zavrtjeli djevojke, a Manda i Đelija iz Knina, podrijetlom iz Bosne, s dosta humora oslikavale su svoju novu domovinu, žalile za mladošću, običajima, bosanskom kavom i kockom šećera. I, narav-

Vijence za žrtve Vukovara i Škabrnje te žrtve u BiH položili su ravnatelj Marić i fra Stipo Karajica, idejni začetnik manifestacije

Prijem kod gradonačelnika grada Livna, domaćina manifestacije

Organizacijski odbor, pokrovitelji i sudionici dobili su zahvalnice na kraju programa

Organizatori Mijo Marić, ravnatelj HMI-ja, Josip Perković voditelj KUD Livno Rudine i gradonačelnik Livna

no, prema običaju govorilo se i darivalo na kraju pa je gradonačelnik Livna zahvalio što je organizacija baš u njegovu gradu. Fra Stipe Karajica, inicijator i član Organizacijskog odbora, naglasio je da zavičaj treba čuvati, ravnatelj Mijo Marić obećao je nastavak ovoga vrijednog projekta u BiH, a domaćin i voditelj KUD-a Rudine župa Vidoši iz Livna Josip Perković je istaknuo:

"Veliko je bogatstvo naših nošnji i folklora, predivne su naše zavičajne zbirke, a ovakve manifestacije nas podsjete da ih moramo čuvati i pokazati tu ljepotu kada god možemo. Nije bilo lako u ovim pandemijskim vremenima organizirati ovakvu veliku manifestaciju, ali uz pomoć i potporu Hrvatske matice iseljenika i mojih Livnjaka čini se da smo napravili izvrsnu priču. A takvih bi priča u Bosni i Hercegovini trebalo biti i više. Jer tamo su čuvari zavičaja, a i svaki je dolazak nekog projekta iz Hrvatske - nada za ostanak i vjera u bolja vremena za Hrvate u BiH."

"Očuvanje naše tradicije i bogate baštine na bosansko-hercegovačkim prostorima naša je zadaća i dužnost i u tome svojim potporama država Hrvatska uvelike sudjeluje", naglasila je Žana Ćorić na samome kraju programa. Trodnevna manifestacija nakon događanja u Livnu završila je posjetom članova Organizacijskog odbora samostanu Rama - Šćit te svetištu Podmilačje pokraj Jajca. ■

ENG *"Restoring Hope to the Native Land" is the message of the 3rd Days of the Cultural and Religious Heritage of the Croatians of Bosnia-Herzegovina, organised by the Croatian Heritage Foundation and the Rudine Culture and Arts Association of the Vidoši parish in the Livno municipality. The programme enjoys the patronage of the State Office for Croats Abroad, the City of Livno, and the regional government in Hercegbosanska County. The event was staged in Livno (Bosnia-Herzegovina) from 19 to 21 November.*

25. Zlatna kuna - nagrade inovativnim tvrtkama i najistaknutijim gospodarstvenicima

U kategoriji najbolje tvrtke srednje veličine Zlatnu kunu dobila je građevinska tvrtka G. T. Trade iz Splita, dok je nagradu za najbolju malu tvrtku dobio studio za razvoj videoigara *Gamepires* iz Zagreba

Ovogodišnji dobitnici Zlatne kune HGK

Tekst: **Hina**

Hrvatska gospodarska komora na svečanosti u Zagrebu 9. studenoga priredila je 25. Zlatnu kunu, dodijelivši najuspješnijim gospodarstvenicima nagrade u osam kategorija, pri čemu je najboljom velikom hrvatskom tvrtkom proglašen karlovački HS Produkt, dok je nagrada za životno djelo pripala Dragutinu Kamenskom. HS Produkt poduzeće je s najmodernijom tehnologijom za proizvodnju pješačkog naoružanja te jedan od najvećih proizvođača pištolja u svijetu, koje je svoje inovacije plasiralo u više od 40 zemalja svijeta, a trenutačno ima više od 1.800 zaposlenika. Predsjednik Uprave HS Produkta Željko Pavlin istaknuo je da je tvrtka krenula iz "ničega" u vrijeme Domovinskoga rata, a danas je u svom segmentu jedna od najvećih svjetskih tvrtki. "Od početka smo pokazali ono što je vrlo bitno i za daljnji razvoj Hrvatske - da se s vlastitim proizvodom, razvojem i ljudima može postići svjetski uspjeh", istaknuo je Pavlin u zagrebačkome hotelu Westin, gdje je održana 25. po redu dodjela nagrada Zlatna kuna. Naglasio je i da je tvrtka u potpunosti u hrvatskom vlasništvu, da 99 posto proizvoda izvozi, a da je 2021. godina za tvrtku 20 - 30 posto uspješnija nego prošla godina.

U kategoriji najbolje tvrtke srednje veličine Zlatnu kunu dobila je građevinska tvrtka G. T. Trade iz Splita, dok je nagradu za najbolju malu tvrtku dobio studio za razvoj videoigara *Gamepires* iz Zagreba. Nagrada za najuspješniju banku pripala je Privrednoj banci Zagreb (PBZ), a za najbolje osiguravajuće društvo Croatia osiguranju. Zlatna kuna u kategoriji inovacija dodijeljena je tvrtki *Dok-Ing*, a za odgovorno i održivo poslovanje Jadran - galenskom laboratoriju.

OBITELJSKI DIV

Zlatna kuna za životno djelo uručena je Dragutinu Kamenskom, osnivaču i vlasniku građevinske tvrtke Kamgrad, koja je iz obrta osnovanog 1979. godine prerasla u vodeću tvrtku u visokogradnji u Hrvatskoj. Laureat Kamenski istaknuo je da je Kamgrad nesporno njegovo ži-

votno djelo, a da mu je nagrada potvrda da je tvrtku vodio pravim putem. Također je naglasio da je Kamgrad obiteljska tvrtka koja zapošljava nešto više od 750 radnika, a koja je do sada u Hrvatskoj i inozemstvu realizirala 400 velikih projekata. Posebno priznanje za učinkovitost u provođenju mjera Vlade za očuvanje radnih mjesta zbog epidemije koronavirusa uručeno je Hrvatskom zavodu za zapošljavanje (HZZ).

Ravnatelj Hrvatskog zavoda za zapošljavanje Ante Lončar preuzeo je Posebno priznanje za učinkovitost u provođenju mjera Vlade RH za očuvanje radnih mjesta uslijed epidemije COVID-19

STABILNOST U PANDEMIJI

Predsjednik Vlade Andrej Plenković istaknuo je da je Vlada unatoč pandemiji koronavirusa, čiji ukupni troškovi dosežu gotovo 40 milijardi kuna, kao i dvama razornim potresima u Zagrebu i na Banovini, uspjela održati političku stabilnost, spriječiti urušavanje gospodarstva, valove otpuštanja i stečajeva, kao i stati iza privatnog sektora i radnika "kao nikada do sada". U krizi je tako očuvano gotovo 700.000 radnih mjesta, a kada se zbroji ono što je dano poslodavcima te oprošteno u smislu nekih davanja, dolazi se do iznosa većeg od 17 milijardi kuna. Rekao je da je HZZ, zajedno s Ministarstvom rada i cijelom Vladom, u tom procesu odigrao jednu nezaobilaznu ulogu pa stoga i cijeni priznanje uručeno tom zavodu. Podsjetio je i da Vlada u 2021. očekuje gospodarski rast od devet posto, rekavši da tome zasigurno pridonose i mnogobrojni poduzetnici i privatni sektor, koji je u ovoj godini u odnosu na 2019. povećao broj zaposlenih. U rujnu je tako bilo 1,6 milijuna zaposlenih, 51.000 više nego u istom razdoblju lani. "Ja vjerujem da ćete vi upravo na tom tragu nastojati otvarati nova radna mjesta, povećavati stopu zaposlenosti, a mi ćemo s naše strane osiguravati one preduvjete koji su nužni", poručio je predsjednik Vlade te podsjetio da Hrvatska za razvoj do 2030. godine iz različitih europskih izvora, poput Nacionalnog plana oporavka i otpornosti, na raspolaganju ima 30 milijardi eura. Naglasio je i da mnogobrojni pozitivni pokazatelji, poput rasta industrijske proizvodnje, robnog izvoza i neto plaća, motiviraju za nastavak provođenja reformi u svim sektorima, uključujući i daljnja porezna i administrativna rasterećenja. Kao osobito važno za poduzetnike naveo je kreiranje povoljne poslovne klime, što podrazumijeva pouzdan pravni i predvidljiv porezni sustav. "To će vam onda omogućiti da i dalje budete ovako agilni, inovativni, kreativni i da radite na izvozno orijentiranom gospodarstvu", rekao je Plenković.

Dragutin Kamenski dobitnik je ovogodišnje Zlatne kune za životno djelo

Željko Pavlin, predsjednik Uprave HS Produkta iz Karlovca, laureata u kategoriji Zlatna kuna za najuspješnije veliko trgovačko društvo

POSLOVNI ISKORACI

Napomenuo je i da je HGK ima tradiciju veću od 160 godina te da institucije s takvom tradicijom treba čuvati, njegovati i reformirati, a ne negirati ili pak smanjivati njihovu ulogu u hrvatskom gospodarstvu. Predsjednik HGK Luka Burilović rekao je da su nagrađeni poduzetnici i gospodarstvenici junaci: "Vi ste ostali ovdje i uspjeli u Hrvatskoj, a vaši proizvodi i usluge konkuriraju na inozemnim tržištima. Vi ste ti koji stvarate novu vrijednost, radna mjesta i sigurnost za brojne obitelji", poručio je uz ostalo Burilović. Rekao im je i da trebaju biti potpora, mentori i uzori onima koji tek žele napraviti prve poduzetničke korake, pritom istaknuvši mlade i žene. Osvrnuo se i na to da su moderni poduzetnici i gospodarstvenici danas najpotrebniji: "Vi imate snagu da promijenite ovo društvo te da uz inovacije, digitalnu transformaciju, održivost i 'zelenu' tranziciju odgovorite na izazove koji su pred nama. Vi ste državni prijatelj broj 1", rekao je Burilović. ■

ENG *At a gala event in Zagreb on 9 November the HGK, Croatia's chamber of commerce, staged its 25th Zlatna Kuna ("Golden Kuna") event, awarding prizes to the most successful business people in eight categories. The prize for best large company went to HS Produkt of Karlovac, and the lifetime achievement prize to Dragutin Kamenski.*

Pametna igračka *Batmobile* Karlovčanina Alberta Gajšaka osvojila svijet

Stručni skup inovatora održan je u sklopu projekta "Nikola Tesla - poduzetnički centar", koji je počeo 1. ožujka ove godine, a završava 31. prosinca 2023. Predstavljena je, uz ostala otkrića, pametna igračka *Batmobile*, koja se ponosi ekskluzivnim ugovorom s holivudskom *Warner Brothers* kompanijom za distribuciju diljem svijeta.

Tekst: **Denis Ljubičić** Foto: **Hina**

Albert Gajšak

Na početku skupa "Inovacije - garancija budućeg razvoja", održanog 10. studenoga 2021. u Karlovcu, predsjednik Udruge inovatora Hrvatske i prorektor Sveučilišta u Zagrebu za inovacije i transfer tehnologije Miljenko Šimpraga rekao je kako je "Politika intelektualnog vlasništva" naziv dokumenta koji bi trebao biti podloga za izradu pravilnika kojim bi se jasno stimuliralo akademsko poduzetništvo i u skladu s time nagrađivali autori čije su inovacije spremne za komercijalizaciju i primjenu u gospodarstvu. Tako bi se gospodarskim subjektima omogućilo znatno povećanje njihove tržišne konkurentnosti, a time i dobiti.

Istaknuo je da se ne treba bojati primjene umjetne inteligencije i strojnog učenja jer oni u velikoj mjeri u razvojno-istraživačkim procesima mogu unaprijediti razvojne procese, a Hrvatska u tome ima potencijal, o čemu svjedoči i velik doprinos istraživačkih timova sa Strojarskog fakulteta i Fakulteta elektronike i računarstva. Stručni skup održan je u sklopu projekta "Nikola Tesla - poduzetnički centar", koji je počeo 1. ožujka ove godine, a završava 31. prosinca 2023.

Monika Cegur, voditeljica projekta čiji je glavni nositelj Karlovačka županija s partnerima Gradom Karlovcem, Poduzetničkom zonom "Korana" i Gimnazijom Karlovac, rekla je da je ukupna vrijednost projekta nešto više od 32 milijuna kuna, od čega je 23,176 milijuna nepovratnog novca iz Europskoga fonda za regionalni razvoj u sklopu ITU mehanizama.

Vlasnik Tvornice turbina Karlovac Ivica Mikšić objasnio je bit svoje inovacije - Cargo pumpe za pretovar nafte iz tankera, koja se temelji na znatno smanjenim dimenzijama pumpe i mogućnosti njezina "ekspresnog servisiranja". Za tu inovaciju bio je nagrađen 2003. godine.

Domagoj Boljar iz tvrtke "Miret" predstavio je prednosti inovativnih eko-tenisica, izrađenih od prirodnih materijala. Namjerava udeseterostručiti proizvodnju u godinu dana, a Marko Marković, ljubitelj satova, zaštitio je industrijski dizajn svojih ručnih satova s kućištima u obliku povijesne karlovačke Zvijezde. Karlovačka inovatorsko-poduzetnička zvijezda, 22-godišnji Albert Gajšak, vlasnik tvrtke "CircuitMess", predstavio je svoj start-up put od ideje, koja sama po sebi, kako je rekao, ne vrijedi ništa, do njezina ostvarenja, primjene i komercijalizacije. Njegova poznata pametna igračka *Batmobile* dobila je vjetar u leđa ekskluzivnim ugovorom s holivudskom Warner Brothers kompanijom za distribuciju diljem svijeta. Kako bi se zaštitio od moguće krađe intelektualnog vlasništva, Gajšak je rekao da je rješenje tog problema "u stalnom stvaranju novih inovacija", a drugi neka se bave onim što je za njega već prošlost. "Hrvatski inovacijski sustav temelji se na inovatorima - fizičkim osobama iz 'garaže', s više od 85 posto inovacija, a u svijetu više od 85 posto inovacija dolazi iz razvojno-istraživačkih institucija na razini akademske zajednice", istaknuo je predsjednik Udruge inovatora Hrvatske Miljenko Šimpraga. ■

ENG ***A specialist symposium of innovators was staged in the frame of the three-year Nikola Tesla Entrepreneurial Centre project, which kicked off on 1 March of this year and will close on 31 December of 2023. Among the other featured novelties is a*** *Batmobile* ***"smart" toy with an exclusive global distribution deal with the Hollywood-based Warner Brothers company.***

Blagdansko ozračje i stabilnost

Hrvatska i Francuska potpisale su *Sporazum o strateškom partnerstvu* kojim RF daje potporu RH u više područja - političkom, gospodarskom i kulturnom, uključujući strateške ciljeve Lijepe Naše poput ulaska u *Schengen* i europodručje

Piše: **Vesna Kukavica**

Blagdansko ozračje zahvatilo je Hrvatsku i njezino izvandomovinstvo, putuje se kući unatoč oprezu od pošasti bolesti Covid-19, podmiruju se stari dugovi na raznim meridijanima i vrednuju ovogodišnja postignuća. *Zornice* vjernicima daju toplinu obiteljskog ozračja imunog na svakovrsne nevere dok se svi ljudi dobre volje vesele čaroliji novogodišnjih darova – duhovih i materijalnih. Dijelim s vama blagi mir u srcu snage *Radosne vijesti* i želje za što boljim zdravljem svake osobe. Duhovne blagodati crpimo iz mira i stabilnosti, tek s jednom molitvom na usnama da svi oni koji žele povratak u matičnu zemlju to i ostvare *po Božiću* i dolazećoj godini *na dobrobit cijele ljudske obitelji,* kako je ovih dana naglasio papa Franjo prigodom 70. obljetnice Međunarodne organizacije za migracije, zagovarajući snažno etičku dimenziju kretanja stanovništva i bolju suradnju Crkve s planetarnim službama posvećenim seliocima.

Hrvatska mora zaustaviti iseljavanje mladih i obrazovanih ljudi strukturnim reformama, iskorjenjujući korupciju i razvijajući vlastite poslovne potencijale, iste one koje su te mlade obitelji s netom stečenim fakultetskim diplomama - boljim radnim uvjetima - privremeno privukle u austrijske, njemačke i irske tvrtke u ovoj našoj *Europi bez granica*. Da je to moguće brzo učiniti pokazuju istraživanja znanstvenika Tade Jurića o uzrocima nejednakosti u Europskoj uniji, ali i stotine naših malih vrsnih tvrtki iz IT sektora - od istarskoga Vodnjana do međimurskoga Preloga i slavonskoga Osijeka. Privatno poduzetništvo posljednjeg desetljeća u RH kreira zdraviju radnu kulturu, stvorivši prva dva hrvatska jednoroga (*Infobip* i *Rimac Automobili*). Što se tiče materijalne strane, stoga je lijep osjećaj stabilnosti političkog i demokratskog rasta Lijepe Naše, u odnosu na onaj ranjeni Božić iz 1991.

U godini u kojoj obilježavamo 30 godina hrvatske neovisnosti za nama je i najznačajniji vanjskopolitički događaj, okrunjen promjenom paradigme francusko-hrvatskih odnosa, zacrtanoj tijekom službenoga posjeta Zagrebu predsjednika Francuske Emmanuela Macrona 24. i 25. XI. 2021. Tako su u Vladi RH premijer Plenković i predsjednik Macron potpisali *Sporazum o strateškom partnerstvu* kojim RF daje potporu RH u više područja - političkom, gospodarskom i kulturnom, uključujući recentne hrvatske strateške ciljeve ulaska u *Schengen* i europodručje te pridruživanje Organizaciji za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD-u) koja trenutačno drži tri četvrtine svjetske trgovine. Istodobno, ministri obrane Mario Banožić i Florence Parly potpisali su *Ugovor o nabavi 12 aviona Rafalea.*

Strateško partnerstvo s Francuskom korisno je za Hrvatsku. Gradi se mreža kvalitetnih odnosa s najutjecajnijim zemljama svijeta. Imati takvu vrstu partnerstva s Parizom u novim okolnostima sigurno je dobro za Lijepu Našu, ali to ne umanjuje hrvatske odnose s Njemačkom, sa SAD-om i drugim zemljama koje su našoj državi tradicionalno važne. Činjenica da su nas Sjedinjene Američke Države od ovoga prosinca odlučile uvrstiti u *Program izuzeća od viza* znak je da smo na dobrome putu. Novi početak s Francuskom mogao bi ojačati politički dijalog u pogledu jugoistoka Europe kako u sklopu Europske unije, NATO-a, UN-a, tako i drugih međunarodnih organizacija, uključujući gospodarsku suradnju. Francuski predsjednik Macron u Zagrebu je ustvrdio da je RH spremna za europodručje i *Schengen* koji je potrebno reformirati, na čemu će Pariz raditi tijekom svoga polugodišnjeg predsjedništva Vijećem Unije, koji od susjedne Slovenije preuzima 1. siječnja 2022. Macron je potvrdio potporu RF najmlađoj članici Unije RH i na susretu s predsjednikom RH Zoranom Milanovićem, obećavši kako će naše dvije zemlje nastaviti surađivati u području sigurnosti, migracija, gospodarstva i istraživanja. Hrvatska je od RF nabavila najmodernije zrakoplove koji će sigurno utjecati na vanjskopolitički sigurnosni položaj RH i očekuje se da će taj ugovor potaknuti veću suradnju obrambenih industrija dviju zemalja, u čijem sektoru Hrvatska ima lidera poput tvrtke Alojzija Šestana iz Preloga koja proizvodi sigurnosne kacige za 40 zemalja, među kojima je odnedavno i proizvodna linija za kacige francuske žandarmerije.

Nakon završetka programa u Vladi državnici su u šetnji Zagrebom promatrali prelet aviona *Rafale,* u povodu potpisivanja *Ugovora*. Među mnoštvom znatiželjnih građana, Plenković i Macron stali su i razgovarali s majkom Jean-Michela Nicoliera, Francuza koji je kao hrvatski branitelj ubijen u Vukovaru, na Ovčari. Macron i Plenković položili su pokraj *Spomenika domovini* vijenac za žrtve stradale u Domovinskome ratu. Zanimljivo, u završnici susreta Macron i Plenković razgledali su ispred zagrebačke *Esplanade* najbrži električni automobil u svijetu, proizveden u RH, i najbrži benzinski automobil, proizveden u RF – Rimčevu *Neveru* i Bugattijev *Chiron Super Sport* u nazočnosti Mate Rimca, vlasnika tvrtke *Rimac Automobili,* koja je nedavno preuzela francusku tvrtku *Bugatti*. E pa, sretno svima! ■

ENG ***A festive holiday atmosphere and stability; these are our two key desires. Croatia and France have signed a strategic partnership agreement, in which France has expressed its support of Croatia's development in multiple domains - policy, the economy, and culture - including the strategic goals of our current administration: to join the Schengen Area border regime, the Euro zone, and the OECD, which currently holds three quarters of global trade.***

Zagrebačko glazbeno stoljeće

Najveća i najstarija visokoškolska glazbena ustanova u Republici Hrvatskoj, Muzička akademija u Zagrebu (MA), slavi 100. godinu postojanja. Obilježavanje 100. obljetnice MA prigoda je za predstavljanje glazbenih dometa, podsjećanje na sve one koji su dali doprinos pedagoškom procesu i promicanju hrvatske kulture i izvrsnosti.

Muzička akademija Zagreb

Tekst: **Davor Schopf**

Proslava je počela svečanim koncertom *Alumni 100* u KD Lisinski, sredinom listopada. Simfonijski orkestar MA izveo je, pod ravnanjem Nikše Bareze i sa solisticama violončelisticom Jadrankom Gašparović i pijanisticom Martinom Filjak, skladbe Stanka Horvata, Milka Kelemena i Natka Devčića. Na koncertu je bila nekadašnja studentica violine, ministrica kulture i medija Nina Obuljen Koržinek, koja je tom prigodom izjavila: "S ponosom i nostalgijom, prisjećajući se svojih studentskih dana na Muzičkoj akademiji, uživala sam večeras u izvedbi talentiranih mladih glazbenika. Zaslužene čestitke profesorima, studentima i upravi Akademije na stoljeću njihove raskošne glazbene priče, a posebne čestitke i maestru Barezi koji je upravo ovim koncertom obilježio 60 godina svoje bogate međunarodne dirigentske karijere."

Muzička akademija osigurava visoku profesionalnu razinu hrvatskoga glazbenog života. S osam njezinih odsjeka svake godine izlazi niz glazbenika od kojih su se mnogi vinuli do svjetske slave, od pjevačica Ruže Pospiš Baldani i Dunje Vejzović do kornista Radovana Vlatkovića i dirigenata Nikše Bareze i Ivana Repušića. Odsjek za kompoziciju i teoriju glazbe, Odsjek za muzikologiju, Odsjek za dirigiranje, harfu i udaraljke, Odsjek za pjevanje, Odsjek za klavir, čembalo i orgulje, Odsjek za gudačke instrumente i gitaru,

Odsjek za duhačke instrumente, Odsjek za glazbenu pedagogiju i Katedra za općeobrazovne predmete čine njezinu strukturu.

Skladatelj Vatroslav Lisinski (1819. - 1854.), na žalost, zbog formalnih razloga nije mogao biti nastavnik pa je nekoliko godina obavljao dužnost nadzornika. Ravnateljstvo HGZ-a proglasilo je 1916. školu Hrvatskim zemaljskim konzervatorijem. Godine 1920. od HGZ-a preuzela ga je vlada, a sljedeće godine počela je nastava koja se do 2014. održavala u zgradi HGZ-a. Tada se MA iz Gundulićeve ulice preselila na Trg Republike Hrvatske, u novu zgradu arhitekta Milana Šosteriča, koja je postala novom zagrebačkom vedutom. Sastavnicom Sveučilišta u Zagrebu MA je postala 1979. godine.

Mnogobrojni priznati umjetnici i pedagozi studirali su i radili na MA. Djelovanjem u domovini i svijetu proniješli su i potvrdili njezin ugled te visoku razinu izvrsnosti glazbenog obrazovanja. Posljednjeg desetljeća posebno se ističu studentske produkcije cjelovitih opera koje, pod mentorstvom profesorâ, ostvaruju studenti MA s kolegama s drugih zagrebačkih umjetničkih visokoškolskih institucija ili iz inozem-

Nastava orkestra, prof. Igor Gjadrov, foto: Arhiva MA

Svjetski kongres saksofonista 2018, foto: Nives Milješić

Koncert Evening of Temperaments 2019, foto: Produkcija MA

stva. Prikazali su standardna djela poput Mozartovih *Čarobne frule* i *Così fan tutte*, Bizetove *Carmen*, Gluckova *Orfeja i Euridike*, te raritete kojima su obogatili repertoar poput Stravinskijeva *Slavuja*, Papandopulove *Madame Buffault*, Händelove *Agrippine*, Janačekove *Lukave male lisice*, Massenetove *Pepeljuge*, opernog *pasticcia Sestra Angelica i druge sestre*.

Još jedna operna produkcija priprema se za proslavu stogodišnjice – *Životinjska farma* Igora Kuljerića, krajem studenoga u Koncertnoj dvorani Vatroslav Lisinski. Opere su se izvodile i u Hrvatskome narodnom kazalištu i u vlastitoj, odlično opremljenoj Koncertnoj dvorani Blagoje Bersa. Za proslavu se planira i projekt *Pedagogija kreacije*, međunarodno natjecanje *Rhythmophonia* i opsežna monografija.

MA želi uspostaviti standarde i mjerila vrijednosti u svim segmentima djelovanja te postati glazbeni centar i poželjno odredište za studij i rad studentima i profesorima iz cijeloga svijeta. Temeljne vrijednosti ove vizije umjetnička su i pedagoška kvaliteta nastavničkoga kadra, inovativnost i kontinuirani razvoj studijskih programa te širenje stručnih kompetencija diplomanata.

ŽIVOTINJSKA FARMA

Opera-basna *Životinjska farma* (Animal Farm), treća opera Igora Kuljerića, na njegov vlastiti libreto, prema Georgeu Orwelu, koji je Sonja Bićanić prevela na engleski jezik, praizvedena je na 22. Muzičkom biennalu Zagreb, 2003. Izazvala je veliku pozornost i bila dobro primljena. George Orwel u svojemu proročanskom pogledu u budućnost osuđuje pohlepu i želju za moći, koje utjelovljuju svinje, ali i apsolutnu poslušnost i nedostatak kritičkog razmišljanja, što utjelovljuju ovce. Više se ne zna tko je svinja, a tko čovjek; sve su životinje jednake, ali neke su jednakije od drugih.

Glazba opere u prepoznatljivu je skladateljevu stilu naglašene ritmičnosti. Vokalne dionice pretežno su deklamirajućeg karaktera s povremenom arioznom raspjevanošću arija Majora, Mosesa, Napoleona, Squealera, pjesme *Only money*. Kuljerić voli puni, veliki simfonijski orkestralni sastav brižljivo izrađene instrumentacije. Ponegdje

Muzička akademija nastala je iz glazbene škole Hrvatskoga glazbenog zavoda, osnovane 1829., u kojoj je četiri desetljeća, od 1870., podučavao Ivan pl. Zajc.

instrumentacija ironično replicira vokalnim dionicama, u dinamičnom odnosu između solističkih uloga, zbora i orkestralnog tkiva. Obuhvaćeni su opera, jazz, pop i mjuzikl, posebice u izvedbenom smislu pjevanja solistâ na *bubice*.

Dirigent i pokretač projekta Mladen Tarbuk smatra kako fokus rada sa studentima mora biti na domaćoj operi te kaže: "Mlade se mora upoznati s domaćom glazbom i bogatstvom našega kulturnog blaga jer se premalo bavimo hrvatskom glazbom."

Redatelj Krešo Dolenčić u svojemu je poznatom stilu pokrenuo i razigrao veliki izvođački mehanizam tako da je premijerna izvedba 27. studenoga uistinu bila atraktivan spektakl. Studenti svih godina studija, uz pomoć i potporu svojih profesora mentora, pjevali su solistički i u zboru, svirali u orkestru, korepetirali i dirigirali, načinili scenografiju i kostime, bavili se produkcijom, režijom, fotografijom, vizualnim i audio efektima. Nastavili su na taj način dobro uhodanu praksu postavljanja cjelovitih opera, kakva se ne sreće suviše često ni u glazbeno jačim sredinama od naše. I to pred maskiranim licima u ispunjenoj KD Lisinski, na zasigurno najposjećenijoj glazbenoj priredbi u zatvorenom otkad traje pandemija.

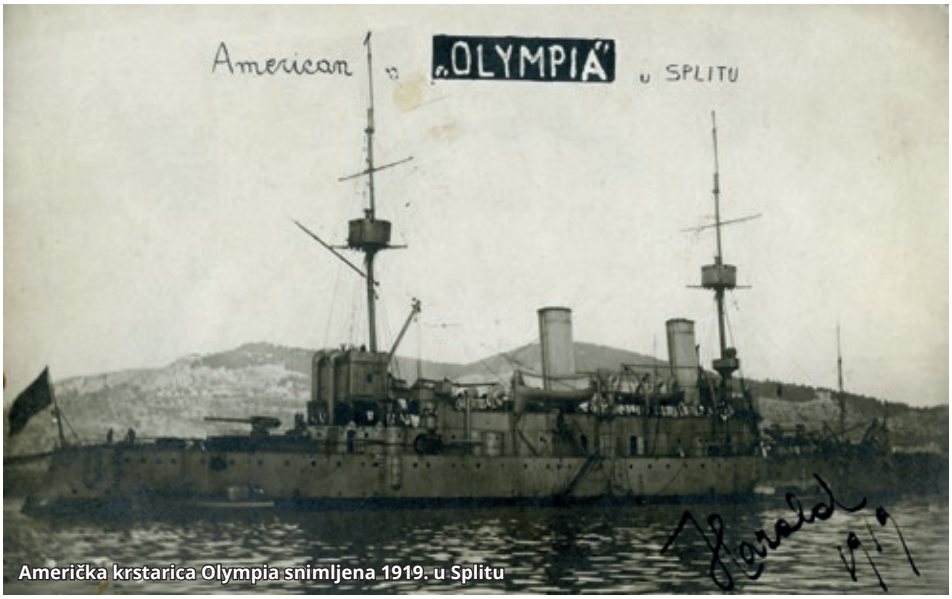
Mladi pjevači i glumci, rastrčavši se KD Lisinski, s velikim zalaganjem i trudom obavili su sve scenske zadatke kako bi poruka te distopijske vizije što jače odjeknula. Početno oduševljenje revolucijom postupno splašnjava i sve se više vraća kompromisima. Animalizam, kao svaki politički pokret prožet demagogijom, kultom jednoga vođe i traženjem neprijatelja, završava na životinjskoj farmi totalitarizmom i pretvara se u ono protiv čega se naizgled borio.

Disciplinirano, zainteresiranost i želja za uspjehom produkcije pridonijeli su da je sve izvrsno funkcioniralo. Ansambl su predvodili solisti: bas Boris Beus, mezzosopranistica Tena Lončarević, sopranistica Neža Vasle i kontratenor Marin Vitas u ulogama svinja Majora, Napoleona, Squealera i Snowballa, sopranistice Marija Salečić i Patricia Žudetić u ulogama kobila Mollie i Clover, mezzosopranistica Ines Grubišić u ulozi koze Muriel, tenor Roko Radovan kao konj Boxer, bas Lobel Barun kao gavran Moses, bariton Benjamin Šuran kao magarac Benjamin i tenor Matic Zakonjšek kao Mr. Pilkington. ■

ENG ***Zagreb's Academy of Music, our largest and oldest higher education institution in the field of music, is celebrating its 100th anniversary. The celebrations are an opportunity to showcase musical achievement, remembering all those who have contributed to the pedagogical process, and promoting Croatian culture and excellence.***

Brod za bolesnika

Vrata u prošlost svoje obitelji otvorio nam je gospodin Igor Havliček iz Smlednika u Sloveniji, predočivši veliki trud koji su u istraživanje svoje obiteljske povijesti uložili, uz njega samog, i dr. sc. Maja Vrkljan iz Zagreba i dipl. ing. Antoniyo Levitchev iz Salzburga

Američka krstarica Olympia snimljena 1919. u Splitu

Tekst: **Marin Knezović**

Ponekad mala vrata otvaraju pristup velikim, širokim prostorima. Tako nas i obiteljske povijesti mogu odvesti do priča koje se tiču ne samo malih, uskih zajednica, nego i sudbina cijelih naroda i pokrajina. Za to je lijepi primjer povijest obitelji Mladineo s Brača i njezinih potomaka.

Koliko god bila važna uloga navedenih autora, priča o Mladineima od prije stotinu godina je ponajprije priča bake gospodina Havličeka, Anke Mladineo Lepej.

Jedan od tih slojeva je i onaj koji povezuje ovu dalmatinsku familiju s burnim događajima neposredno nakon završetka Prvoga svjetskog rata. Kraj "Velikog rata", kako su ga zvali suvremenici, nije značio i kraj niza manjih sukoba i to posebno na područjima velikih carstava koja su se na kraju svjetskog rata urušila – Osmanskog carstva, Austro-Ugarske i carske Njemačke. Svemu se tome pridružila i epidemija "španjolske gripe" koja je pobila više ljudi nego što su to učinile teške strojnice, artiljerijska oružja i bojni otrovi tijekom tek završenoga ratnog sukoba.

Prilike su bile teške i na području današnje Hrvatske. Već krajem Prvoga svjetskog rata autoritet vlasti je tu bio krajnje narušen. Zemljom harače bande ratnih dezertera. Nagli pad poljoprivredne proizvodnje, uzrokovan nedostatkom radne snage angažirane na bojištima, dovodi do gladi. Svemu tome na kraju se pridružuje već spomenuta "španjola". U takvim okolnostima pomoć hrvatskog iseljeništva bila je nužno potrebna. Na toj sivoj, povijesnoj pozadini kao svijetle točke pojavljuju se pripadnici obitelji Mladineo.

To se ponajprije odnosi na hrvatskog iseljenika Petra Mladinea. Njega je 1918. američki predsjednik Woodrow Wilson imenovao šefom jugoslavenskog odjela Ureda za međunarodno informiranje. Mladineo se dopisivao i s bivšim američkim predsjednikom Theodorom Rooseveltom. On je, unatoč ozbiljno narušenom zdravlju, organizirao skupljanje pomoći za staru domovinu diljem Sjedinjenih Američkih Država. Bolestan, s prikupljenim sredstvima uputio se u Zagreb, zatim u mjesto Topolščicu u Sloveniji. Tu je završio u bolnici, no anga-

Franjo Mladineo u uniformi američkog vojnika 1919.

"Štorija" o bračkoj obitelji Mladineo pomalo je i priča o prošlosti Hrvatske matice iseljenika jer je gospođa Anka, u nastojanju očuvanja sjećanja na svoje pretke, surađivala i s ondašnjom Maticom iseljenika Hrvatske. Uspomene obitelji Mladineo usporedive su tako s glavicom luka – iza svakog sloja naracije i značenja krije se neki novi i tako, naizgled, u beskraj.

Prisjećajući se smrti Petra Mladinea čuvamo uspomenu na sudjelovanje hrvatskog iseljeništva u obrani Jadrana od talijanskih prisezanja prije stotinu godina. Premda je Rapallskim ugovorom između Kraljevstva SHS i Kraljevine Italije krajem 1920. znatan dio talijanskih ambicija priznat i ostvaren, područje priključeno Italiji uvelike je smanjeno dijelom i zalaganjem naših iseljenika.

Petar Mladineo snimljen u Zagrebu u rujnu 1919.

žmanom obitelji, američkog konzula u Zagrebu i mornarice Sjedinjenih Američkih Država, prebačen je u rodno Pučišće na Braču samo da bi tu preminuo u rujnu 1920. godine.

U tragičnoj sudbini Petra Mladinea osobito je zanimljiva uloga američke mornarice. Kako bi teško bolestan Petar stigao do rodnog otoka i rodnog mjesta, angažiran je zapovjedni brod američke sredozemne flote, krstarica Olympia, plovilo koje je umirućeg Petra dovezlo na otok.

Iza ovoga humanog čina stajao je zapovjednik američkoga ratnog brodovlja Phillip Andrews. Navedeni se sa svojom flotom usidrio u splitskoj luci u ključnom trenutku za povijest Splita i Dalmacije. Nakon kapitulacije Austro-Ugarske, talijanska vojska nastojala je zauzeti što veće područje Istre, Kvarnera i Dalmacije kako bi ga u konačnici priključila Kraljevini Italiji. U splitsku luku također je uplovio i jedan talijanski brod čija se posada ubrzo sukobila s lokalnim stanovništvom, što je imalo za posljedicu smrt zapovjednika talijanske krstarice u srpnju 1920. godine. To je bio povod za pogrom hrvatskog i slovenskog stanovništva u područjima pod talijanskom okupacijom.

U takvim napetim okolnostima ključnu ulogu su imali američki vojnici, koji su s ostalim silama Antante dobili mandat održavanja reda duž sporne istočne obale Jadrana. Američki predsjednik Wilson oštro se suprotstavljao talijanskim zahtjevima za širenjem duž istočne obale Jadrana smatrajući ih neutemeljenima s obzirom na etnički sastav stanovništva na tom području. U tom smislu admiral Andrews uspješno zaustavlja talijanske pokušaje daljnje okupacije hrvatskih područja. Amerikanci djeluju i kao policijske snage u kaotičnoj atmosferi poraća, dijele obilnu humanitarnu pomoć, pa čak potiču kulturni, sportski i zabavni život. Ovo će, primjerice, ostaviti traga na operetnim djelima splitskoga skladatelja Ive Tijardovića i književnika Milana Begovića.

Na nepopustljivo američko stajalište prema Talijanima snažno su utjecali i hrvatski iseljenici u Sjedinjenim Državama. Nakon objavljivanja tajnoga Londonskog ugovora, kojim su Velika Britanija i Francuska obećali 1915. Italiji proširenje na račun Austro-Ugarske na područja pretežno naseljenima Hrvatima, Slovencima i Nijemcima, oni su se intenzivno angažirali na tzv. Jadranskom pitanju, dokazujući neutemeljenost talijanskih pretenzija. Među njima je bio i Petar Mladineo, koji je svoje djelovanje u korist stare domovine, u kritičnim trenucima njezine povijesti, platio životom unatoč dirljivoj gesti američkog admirala.

Jazz i glad, bejzbol i bolesti, mir i zveckanje oružjem obilježili su hrvatsku obalu neposredno poslije "Velikog rata". Petar Mladineo nije jedini istaknuti hrvatski iseljenik iz ove velike bračke obitelji. Njegov brat Ivan Mladineo sastavio je vrlo važan "Narodni adresar Hrvata, Slovenaca, Srba" u Sjedinjenim Američkim Državama i Kanadi, ali to je već neka druga priča. Posebnu priču zaslužuje i Franjo Mladineo koji je umro od posljedica ranjavanja u vojsci Sjedinjenih Američkih Država tijekom Prvoga svjetskog rata, kao i ostali hrvatski iseljenici koji su u tom ratu stradali boreći se "pod zvijezdama i vrpcama" zastave nove domovine. ■

Braća Petar, Ivan i Franjo Mladineo snimljena u St. Louisu 1915.

ENG ***As we remember the late Petar Mladineo we are reminded of the role of the Croatian diaspora in the defence of our Adriatic regions from Italian imperial ambitions a century ago. Although the 1920 Treaty of Rapallo between the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes and the Kingdom of Italy achieved many of the Italian ambitions, the areas annexed by Italy were significantly reduced by the efforts and lobbying of our diaspora. The story of the Mladineo family of the island of Brač is in a way also part of the story of the Croatian Heritage Foundation: Anka, in an effort to preserve the memory of her ancestors, has worked with the CHF.***

Između Crne kraljice, turizma i nutrije

U glavnome gradu Zagrebu možete pitati koja su i kako se zovu najbliža jezera, i skoro će svi reći Bundek i Jarun. Neki će se sjetiti i ribnjaka-jezera Crne Mlake, ali barem pedeset posto građana s potvrđenim boravištem u Agramu neće se odmah sjetiti 12 jezeraca u kompleksu jezera Savica.

Piše: **Nino Sorić** Foto: **Marko Vrdoljak**

U Hrvatskoj, u općem znanju ili općoj kulturi poznato je samo desetak, ako uopće i desetak, jezera. Dva Vranska (cresko i biogradsko), nešto Baćinskih, nekoliko hidroelektričnih, i naravno Plitvička. Mi smo zemlja malih i malenih jezera. Međutim, kako je i u svijetu poznato, iako pokrivaju samo 1,4 posto Zemljine površine, jezera su iznimno važna za prirodu, floru, faunu, čovjeka i civilizaciju. Banalna stvar je kako oluje i uragane na rijekama i jezerima u Americi pomno prate ekonomisti. Naime, kada oluje i uragani poremete normalan brodski promet, porast će cijene hrane u svijetu! Jer, područje oko Velikih jezera u SAD-u je najveća svjetska izvozna žitnica. Jednako tako jezera, koja uzimamo zdravo za gotovo u Hrvatskoj, imaju posredno ključnu ulogu u održavanju dijelova našeg turizma, ponekad i cijelih regija.

Ne samo da su Plitvička jezera jedan od najvažnijih gospodarskih subjekata u cijeloj Lici, jer se tamo zaustavljaju turisti na putu između Zagreba i mora, nego je jedno jezero u Istri, najuspješnijoj našoj turističkoj regiji, ključno za održavanje toga gospodarstva – Butoniga, umjetno jezero nedaleko od Buzeta, koje od 1988. složenom vodovodnom mrežom u ljetnim mjesecima vodom napaja naselja zapadne i južne Istre sve do Pule, a i samo se premetnulo u dodatan turistički sadržaj u unutrašnjosti poluotoka. Neka od najznačajnijih hrvatskih jezera smještena su u nacionalnim parkovima ili parkovima prirode, ili su dio zaštićenoga krajolika.

Uz mnoga jezera vezuju se priče i legende koje su dio narodnog sjećanja i baštine. Tako svako jezero među Plitvičkima ima svoju priču o utopljeniku, blagu, Crnoj kraljici koja donosi kišu, a česte su priče o zmajevima i zlatu, po kojima je i Zmajsko jezero pokraj Rogoznice dobilo ime.

HERAKLITOVE TEME

U našoj svijesti, daleko od činjenica koje možemo dobiti iz knjiga ili s TV-a, pak postoji i percepcija koja jezera razlikuje od drugih vodenih tokova. Dok uz rijeke vezujemo promjenu, neprekidni protok vremena koji inspirira Heraklitovu izjavu o vječnoj mijeni u čovjeku i oko njega, ili nam širina europskih rijeka govori o velikim povijesnim pričama našeg kontinenta koje opisujemo kao "roman rijeku" koja obuvaća cijele epohe i u koju se ulijevaju mnogi narativni pritoci poput "Tihog Dona", jezera su nešto drugo. Iako ih ima velikih poput osrednjih mora, Kaspijsko jezero jedno je od takvih, većina nas percipira jezero kao malu, zaokruženu cjelinu. Jezero može biti skromno i skrovito, ono je

dio krajolika koji budi meditaciju i kontemplaciju. Jezera, ako govorimo u terminima književnosti, bude u nama liriku, dok rijeke, posebice velike kao Dunav, bude u nama epiku, epske teme. Gabriel Garcia Marquez napisao je "Sto godina samoće", epski roman o južnoameričkome gradiću u džungli negdje oko velike rijeke Amazone, kao preduvjet za široko pripovijedanje. Jednako tako, postoje jezera u Argentini, Jasna i Mirna, koja je po svojim kćerima nestalima na Bleiburgu nazvao Ivica Frković. Jezera su u Andama, visoka, kristalne površine, njihov smještaj i povijest koja ih je imenovala tu je da zaustavi intimni dio vremena, malu, zaokruženu, privatnu cjelinu za prisjećanje u obiteljskome krugu.

Bare i močvare pozivaju pak na onostrano, pogansko, na bajalice i zagonetke; voda je u njima nepronična, okružene su sumpornim isparavanjima, bukom žaba i kreštanjem močvarica. Tu vlada konfuzija, nemir, zle sile. U barama tijekom sunčanog razdoblja živi Voles, zli Perunov sin koji svake zime želi zbaciti oca. Kod Ivane Brlić Mažuranić u močvarama na kraju sela živi Mokoš, ambivalentna slavenska božica, i dobra i zla. Ali svakako moćna i opasna ako je netko naljuti.

NUTRIJE NA HAVAJIMA

Jezera Savica nalaze se u Zagrebu, na lijevoj obali rijeke Save, i posljednji su ostatak meandara savskog korita iz doba prije velike zagrebačke poplave i prije nego što je cijelo korito rijeke ukroćeno nasipima koji su zaštitili grad. Zbog toga ovaj ambijent, udaljen od centra grada samo pet kilometara, i podsjeća na prostor Lonjskog polja, a ne na dio gradskih naselja. Jezera su smještena između Mosta mladosti i Domovinskog mosta, nedaleko od gradske toplane i spadaju u kategoriju zaštićenog krajobraza od 1991. godine, te ornitološkog rezervata. Ovdje nema velikih komer-

Foto: Davor Kovač

cijalnih sadržaja, kafića, ležaljki ili aktivnosti koje ometaju prirodu o kojoj se brinu volonteri; često su to veterani Domovinskoga rata, iz Športskoga ribolovnog društva Pešćenica koje ima oko 700 članova, dok zaštićenim područjima grada Zagreba iznad njih upravlja Javna ustanova Maksimir.

Jezera su duboka po nekoliko metara i nastanjuje ih dvadesetak vrsta riba, od kapitalnih primjera štuka i šarana (jedan ulovljeni som imao je 96 kilograma), do više od stotinjak vrsta ptica, uglavnom močvarica. Među faunom jezera nalaze se i neke invazivne vrste poput barske nutrije, koja se razmnožila kada je uvezena zbog mesa i krzna iz Južne Amerike. Prilikom posjeta jezeru uslikali smo nekoliko njih kako slobodno šeću obalom i pasu bilje, ne pokazujući nikakva straha. Ribiči koje smo susreli kratko su ispričali kako nutrija nije bilo desetak godina, životinje su bile ustuknule pred psima iz okolnih naselja te su boravile na otocima u jezeru, ali su se sada ponovno ohrabrile i vjerojatno namnožile te dolaze na obalu. Stalni ribiči ih ne diraju, oni love ribu pa je vraćaju u jezera.

Kada se okrenete oko sebe, vidite samo drveće vrba kojima korijeni rijeku žmahu, kako bi pjevao Slamnig. Jako blizu, ali skoro nevidljiv je i divovski dimnjak toplane, vidljiv sa svih točaka Zagreba osim ove najbliže jer ga skriva drveće. Divlje guske, patke, labudovi plivaju jezerom. I, kako nam kažu ribiči, niti ljeti nema ovdje gužve, ovo je svijet starih rituala i ribiča. Tako su stari Zagrepčani, iz ere koju opisuje "Tko pjeva, zlo ne misli", duž cijele obale uz grad išli u ribolove, kupanja, obiteljska druženja, prije nego što su zaštitili grad od Save. Veliki zid nasipa s južne strane odsjekao je meandre Savice i masivni zemljani val ogradio je ovu posljednju oazu, tramvajem tako blizu, a osjećajem smirenosti tako daleko od današnjice. Ljudi i dalje dolaze na zabavu i prisjećanje u obiteljskome krugu dok na kamp-kućici, ispred koje dva ribiča u tišini postavljaju držače za svoje ribičke štapove, mirno lepršа hrvatska zastava. ■

ENG *The Savica Lakes lie near the periphery of Zagreb, off the right bank of the Sava River, and constitute residual former meanders of the Sava River that existed prior to the great flood that hit Zagreb and the embankments created to protect the city from high water levels. Just five kilometres from downtown Zagreb the area is reminiscent more of the marshland of Lonjsko Polje rather than an urban settlement. These small lakes are situated between the Mladosti bridge and the Domovinski bridge that cross the Sava River, not far from the municipal district heating plant. They have been listed as a protected landscape and an ornithological reserve since 1991. These lakes are shallow and inhabited by some twenty fish species, including some capital specimens of pike and carp. A notable catch was of a 96 kilogram catfish. There are over a hundred bird species, primarily marsh birds. Among the fauna of the lakes are invasive species such as the nutria, which multiplied after having been imported for meat and fur from South America.*

Croatian Povitica

Hrvatski kolač postao je poznata poslastica u Americi, ne samo u Kansas Cityju. Način pripremanja povitica ostavile su i zabilježile vrijedne ruke domaćica iz Žumberka i okolice Karlovca koje se ovdje doseliše, a zadržaše svoju tradicijsku orahnjaču kao vrhunsku poslasticu.

Tekst i foto: **Franjo Bertović**

Kraj 19. i početak 20. stoljeća spominje se, i dugo će se spominjati, kao najveće razdoblje selidbe Europljana u tzv. Novi svijet ili Ameriku. Mnoga su štiva napisana o tome uzbudljivom razdoblju kad je kora kruha značila opstanak i preživljavanje, a Amerika je nudila kruh i meso. Kako su u to vrijeme četiri američke države imale najveću potražnju za radnom snagom, mnogi doseljenici bili su iz New Yorka upućivani u Pennsylvaniju, Ohio, Montanu i središnji dio Kansasa. Radili su kao rudari, farmeri, drvosječe, radnici u topionicama, željezarama ili radili na drugim poslovima kao što su bile velike klaonice u kojima se pakiralo meso. Upravo jedna od najvećih klaonica bila je u Kansas Cityju, u podnožju poznatog Strawberry Hilla, koja je zapošljavala mnoge naše Hrvate i druge slavenske narode.

Prvi naši doseljenici koji se ovdje spominju su: Ivan Jarnević, Josip Grisnik, Jure Novak, Janko Car, braća Imbro i Miho Skorija, Ivan Crnić, Marko Lorković, Ivan Goldašić, Ivan Maca, braća Jure i Franjo Ribić i Ana Sambol. Ana, kasnije udana Kostelac, smatra se i jednom od prvih žena koja se doselila u Novi svijet. Kao i mnoge hrvatske doseljeničke naseobine, doseljenici su se družili, oslanjali jedni na druge, organizirali gradnju crkve, doma, hrvatske škole i gradili kuće, što bliže jednih drugima.

GRADNJA CRKVE ZAPOČETA 1900.

Tako je i ovdje već 1900. kupljeno zemljište i započeta gradnja crkve, hrvatske škole 1907., zatim Hrvatskog doma. Maloj hrvatskoj koloniji, koja se širila, dolazi u pomoć 28. lipnja 1902. vlč. Davorin Krmpotić koji će ostaviti duboke tragove svoga dušobrižničkog i društvenog rada u Kansas Cityju.

Poslije Prvoga svjetskog rata sagrađena je zgrada za djecu koja su ostala bez roditelja i postala siročad. Bio je time osiguran i smještaj za djecu bez roditelja ili samohranih majki koje su odlazile na posao. U 1918. i kasnijim godinama harala je epidemija pa su mnoga djeca bez roditelja nalazila smještaj u sirotištu o kojem je brinuo vlč. Krmpotić i časne sestre.

Crkva sv. Ivana Krstitelja obnovljena je 1925. te i danas služi za liturgijsko slavlje. Okolne prostorije su također u upotrebi, a zgrada sirotišta dograđena je i pretvorena u muzej (The Strawberry Hill Museum and Cultural Center). Tako satkana i ispisana iseljenička priča ostaje i dalje u službi novih naraštaja, unatoč mnogim teškoćama iz prošlosti.

Nadahnuće mladima trebala bi biti i "Croatian Povitica" koja je postala poznata poslastica u Americi, ne samo u Kansas Cityju. Način pripremanja povitica ostavile su i zabilježile vrijedne ruke domaćica iz Žumberka i okolice Karlovca koje se ovdje doseliše, a zadržaše svoju tradicijsku orahnjaču kao vrhunsku poslasticu. ■

ENG ***An inspiration for new generations that forms an integral part of the story of the ethnic Croatians that have settled over time in Kansas (United States of America), and mindful of all the hardships in the past, is the povitica sweet bread their ancestors brought with them from Croatia. It has become an all-round favourite across the United States of America, not only in Kansas City. The method in which the povitica, a traditional sweet bread roll with walnut filling, is made came to this part of the USA with homemakers that have ancestral roots in the Žumberak and Karlovac area.***

Nastupilo 17 tamburaških i plesnih ansambala

Svečanom otvorenju, uz intoniranje i pjevanje američke, kanadske i hrvatske himne prisustvovalo je oko 350 tamburaša i folkloraša, uz vodstvo HBZ-a i nazočnost veleposlanika RH Pjera Šimunovića te mnogobrojnih ljubitelja tamburaške glazbe i plesa

Tekst: **Franjo Bertović** Foto: **Ivan Begg**

Nakon jednogodišnjeg prekida, uzrokovanog koronavirusom, ponovno su razmaknuli zastore na pozornici sudionici Tamburaškog festivala Hrvatske bratske zajednice, onoga tzv. "odraslog", uza zvuke tamburice i živopisne hrvatske narodne nošnje. Svečanom otvorenju 34. festivala, poznatog TamFesta, uz intoniranje i pjevanje američke, kanadske i hrvatske himne, prisustvovalo je oko 350 tamburaša i folkloraša, uz vodstvo Hrvatske bratske zajednice i uz prisutnost veleposlanika RH Pjera Šimunovića te mnogobrojnih ljubitelja tamburaške glazbe, pjesme i plesova iz daleke, ali uvijek u srcu i duši nošene domovine.

Uz mjere opreza zbog bolesti COVID-19 i izrazito disciplinirano ponašanje gostiju i izvođača, nastupili su: "Secred Heart Tamburitza Ensemble" McKeesport, PA; "Kraljica Katarina" Cleveland, OH; "St. George Adult Tamburitzans" Cokeburg, PA; "Hoosier Hrvati" Merrillville, IN; "Ensemble Hrvatski Dom Rankin" Rankin, PA; "South Florida Tamburitza Orchestra" Deerfield Beach, FL; "Javor Pittsburgh" Pittsburgh, PA; "Hrvatski Običaj" Kansas City, KS; "Ensemble Ljeljo" Pittsburgh, PA; "Žumberčani" Cleveland, OH; "Ansambl Sveti Nikola" Alliquippa, PA; "St. Lawrence Adult Tamburitzans" Steelton, PA; "Keystone Adult Tamburitzans, Pittsburgh, PA; "Croatian Folklore Ensemble Nova Nada", Detroit, MI; "Veseljaci" Farrell, PA; "Graničari" Milwaukee, WI i "Penn-Sembles, Versailles, PA.

POMOĆ NA CAPITOL HILLU

Čestitke i pohvale stizale su sa svih strana, imajući u vidu još uvijek prisutnost i širenje virusa i zatvorenost državne granice između Amerike i Kanade. Kanadski članovi i ljubitelji dobre glazbe ipak su imali priliku, na večer, dan prije TamFesta sudjelovati "online", preko Zooma te pratiti događaje u hotelu Seven Springs Resort. Naime, sve zasluge za ovakvo povezivanje članova i prijatelja zajednice tijekom godine i u predvečerje TamFesta pripadaju Scottu Kurenu iz Steeltona. Pojavom epidemije u siječnju 2020. ovaj izrazito talentirani tamburaš i intelektualac s doktorskom titulom osmislio je emisiju "Crotini" https://www.facebook.com/croatianfraternalunion kojom je petkom na večer pozivao Hrvate u Sjevernoj Americi na susret i zabavu. Kao DJ uspješno je puštao lijepu hrvatsku glazbu i umrežavao videom mnoge – od Atlantskog do Pacifičkog oceana i Meksičkog zaljeva pa do kanadskog sjevera.

Uz vođenje festivalske priredbe, predsjednik Hrvatske bratske zajednice Edward Pazo izrazio je pohvalu izvođačima, nekoliko puta je isticao zajedništvo i slogu koja vlada u Zajednici da bi i dalje na svom putu u drugom stoljeću svoga postojanja i rada očuvala i prenosila hrvatsku kulturnu baštinu, tradiciju i običaje na nove naraštaje te američke i kanadske prijatelje. Veleposlanik Pjer Šimunović u svome govoru posebno se osvrnuo na povijesni put Zajednice i nedavnu prošlost kad je bila od velike pomoći svome narodu u Domovinskome ratu te poraću. Istaknuo je i da je ova ugledna organizacija bila od velike pomoći na Capitol Hillu u traženja puta da se ukine ulazna viza i dvostruko oporezivanje naših građana prilikom povratka u Republiku Hrvatsku.

Usto, potrebno je spomenuti da je snaga Hrvatske bratske zajednice u mnogobrojnom članstvu, financijskoj stabilnosti i mudrom i iskusnom vodstvu te da se i dalje vodi računa o podmlatku. To je i bila glavna poruka govornika na festivalu: Bernadette Luketich-Sikaras, nacionalne tajnice/blagajnice, vlč. Josepha Rudjaka, Williama Hritska i pisca ovog izvješća, Franje Bertovića - nacionalnog potpredsjednika i direktora članskih usluga. ■

ENG ***After a one year hiatus due to the coronavirus scare the curtains have opened again for the 34th Croatian Fraternal Union adult tamburitza festival, featuring the sounds of tamburitza playing and lively Croatian folk costumes. Seventeen tamburitza and dance ensembles performed over the course of the two-day event, hosted by the Seven Springs Mountain Resort near Pittsburgh, accounting for one half of the tamburitza and dance ensembles gathering members over the age of 19 within the fold of the Croatian Fraternal Union.***

Mogućnosti zbližavanja

Tradicionalna manifestacija koja povezuje Brazil i Hrvatsku, uključujući i iseljeničke teme kao snažnu poveznicu i polazište, održana je deveti put od 9. do 11. studenoga

Tekst: **Milan Puh i Barbara Buršić**
Foto: **Gradska knjižnica i čitaonica Pula i Grad Pula**

Okrugli stol "Mogućnosti zbližavanja Brazila i Hrvatske"

Program je prvi put upotpunjen i Danima brazilskog filma u Kinu Valli, gdje su prikazana tri filmska naslova suvremene brazilske kinematografije.

Posebnim nastupom istarske kantautorice Elis Lovrić u utorak 9. studenoga u Vodnjanu otvorena je izložba "Istarski *slikar riba* u Brazilu: Život i djelo Silvija Pletikosa". Pjesmama na hrvatskom, talijanskom i portugalskom kantautorica je stvorila poseban glazbeni ugođaj budući da i sama osjeća povezanost s Brazilom, a i s morem koje je samom Pletikosi bilo važno. Dvojezičnim katalogom i izložbom postavljenom duž vodnjanske Trgovačke ulice u kojoj je sredinom 50-ih živio i Pletikos, osim želje da i lokalno stanovništvo upozna njegov život i djelo, htjelo se doći i do novih saznanja o slikarovoj ostavštini u Istri. To je gotovo spontano postignuto jer su događaju prisustvovale i osobe koje su poznavale Pletikosa, među njima i vlasnik vodnjanske galerije El Magazein u kojoj bi se iduće godine trebala održati izložba dijela Pletikosovih radova koja se nalaze u Vodnjanu i okolici.

Drugi dan manifestacije bio je posvećen književnom stvaralaštvu. U Gradskoj knjižnici i čitaonici Pula održano je virtualno predstavljanje dviju publikacija. Uz prisutnost istarskoga pjesnika Borisa Domagoja Biletića i Milana Puha te moderiranje Barbare Buršić predstavljena je "Panorama suvremenoga hrvatskog pjesništva: dodiri triju jezika". Ovo trojezično hrvatsko-portugalsko-španjolsko izdanje koje će biti 2022. objavljeno u Brazilu rezultat je rada prevoditelja Željke Lovrenčić, Tomislava Correie Deura i Milana Puha te sadrži pjesme 17 suvremenih hrvatskih pjesnika i pjesnikinja. Prva je to knjiga kojom će brazilska publika moći pobliže upoznati Hrvatsku, njezinu suvremenu književnost i pjesništvo. Publika koja je događaj pratila preko Youtubea i ZOOM-a imala je priliku čuti nekoliko pjesama B. D. Biletića i Daniela Načinovića (koji je na žalost bio spriječen sudjelovati) na hrvatskome jeziku i prepjeve pjesama na portugalski (brazilski).

U drugome dijelu predstavljeno je i ukoričeno izdanje prvoga Natječaja za najbolju kratku priču i znanstveni rad Društva prijatelja Dalmacije. U knjizi je objedinjeno najbolje književno i istraživačko stvaralaštvo hrvatske iseljeničke zajednice na temu Hrvatske i njezine kulture u staroj i novoj postojbini. Natječajem i knjigom željelo se ujediniti zajednicu i omogućiti da čitatelji u domovini saznaju više o zemlji svojih predaka koju baštine naši ljudi u Brazilu. U predstavljanje se preko ZOOM-a uključila i predsjednica Društva Katia Gavranich Camargo koja je istaknula kako se nada da će ovaj natječaj i publikacija potaknuti daljnje stvaralaštvo.

Posljednjega dana manifestacije održan je okrugli stol "Mogućnosti zbližavanja Brazila i Hrvatske". Gradonačelnik Grada Pule-Pola Filip Zoričić, veleposlanik Savezne Republike Brazil u Republici Hrvatskoj Mauro Luiz Iecker Vieira, ravnateljica Gradske knjižnice i čitaonice Pula Nela Načinović i koordinatorica za programe i projekte Iva Lanča Joldić te ravnatelj Hrvatske matice iseljenika Mijo Marić i voditeljica podružnice Pula Barbara Buršić, uz moderiranje Milana Puha kao predstavnika Sveučilišta u Sao Paulu i hrvatske iseljeničke zajednice u Brazilu, raspravljali su o dosadašnjem radu. Bilo je govora i o ostvarenim programima te budućim mogućnostima zbližavanja dviju zemalja koje, dobrim dijelom, počivaju i na prisutnosti i doprinosu Hrvata u Brazilu. Pulska publika mogla je posvjedočiti raznim idejama i opservacijama koje će biti uključene u jubilarne 10. Brazilske dane u Puli 2022. godine. ■

ENG ***The event, held from 9 to 11 November, aims to create bridges between Brazil and Croatia, and has a diaspora aspect, as a robust link and point of departure. This year's event focused on expanding the horizon of opportunities for collaboration between Croatia and Brazil and involved more institutions than preceding years. Contributing to the event were the University of São Paulo, the municipal library in Pula, the local government of Pula, the Brazilian embassy to Croatia, the Valli movie theatre, the local government of Vodnjan, culture professionals Elis Lovrić, Boris Domagoj Biletić and Daniel Načinović, and the Pula branch office of the Croatian Heritage Foundation.***

Pogled sa Brda Djed na Unu

Bihać

Blago prirodnog naslijeđa

Una je doslovno značila život svima koji su živjeli u ovome pograničnom dijelu Hrvatske. U njoj su lovili ribu, gradili mlinove u kojima se mljelo žito te sojenice i naselja na vodi. I danas, kada se moderni život stubokom izmijenio, Una i dalje znači život za ovaj kraj, a svojom ljepotom privlači i mnogobrojne izletnike i turiste.

Tekst: **Marin Knezović**
Foto: **Darko i Luka Mihelj**

Neuhvatljiva, meka i podatna voda ne ostavlja dojam tvari koja može oblikovati prostore kojima teče. Unatoč tome, malo je činitelja u našem okruženju čiji je utjecaj tako dubok i trajan. Nema dvojbe o utjecaju vodenih tijekova na različite razine ljudskog postojanja i djelovanja, no taj utjecaj je obostran. Pri tome ne mislim samo na sile iza kojih stoji čovjekovo materijalno djelovanje. Na rijeke i krajeve utječe ljudska kultura, političke plime i oseke, stalne i brze narodnosne mijene. Rijeka Una predstavlja dobar primjer snažnog uplitanja netom navedenih činitelja.

Njezina dolina zelenih pašnjaka i modrih brda vezuje prostor koji sluti na Mediteran s mokrim pašnjacima i maglenim močvarama Panonije. Ta veza od davnine zove čovjeka – lovca, ratara, stočara, trgovca, ratnika...

Una izvire u selu Donja Suvaja ispod planine Stražbenice u ličkom dijelu Zadarske županije, u Hrvatskoj, a u Savu se, također u Hrvatskoj, ulijeva blizu mjesta Jasenovac. Srednjim tokom, pak, prolazi kroz sjeverozapadnu Bosnu.

Una je dugo vremena, tijekom gotovo cijeloga prvog tisućljeća prije Krista, postojbina ilirskih Japoda. Njihovi likovi odražavaju se na grubim, jednostavnim reljefima kamenih urni. Na njima ratnici s kacigama na kojima počivaju goleme krijeste i ogrnuti plaštevima uživaju iz životinjskih rogova opojna pića, prisustvuju tajanstvenim obredima, jure zemljom mrtvih na konjima praćeni psima. To su slike koje puno više postavljaju pitanja nego što daju odgovore. Kada se kaže da netko živi na rijeci, misli se kako živi na obalama rijeke. Japodi uz Unu doslovno žive na rijeci. Točnije, žive ponad rijeke, u nastambama na platformama, sojenicama, čiji stupovi su zabijeni u riječno dno.

Ti ratnici, o kojima ove grube slike govore tako malo, pružili su snažan otpor rimskim legijama. Sam budući rimski car Oktavijan August gotovo je platio glavom ratovanje s Japodima kada je, kako bi ohrabrio prestravljene rimske vojnike otporom ovog plemena, sam stao u prvi red bitke.

Priče o Rimljanima i Uni više pripadaju legendama, nego izvještajima o

Una je aorta hrvatskoga srednjovjekovnog društva, osovina oko koje se okreće hrvatski srednjovjekovni prostor. Ova poveznica toplog i suhog s vlažnim i hladnim podnebljem čini srednjovjekovnu Hrvatsku logično povezanom cjelinom.

stvarnim događajima i pojavama. Stvari se mijenjaju sa svitanjem srednjeg vijeka. Nedavna arheološka istraživanja kraj Bojne na Baniji upozorila su na vremenom prigušeni sjaj prve civilizacije tek doseljenih Hrvata na ovom području (7. - 9. st.). Srebrne kopče, pozlaćene ostruge, zlatni novac, zlatom protkane tkanine, teški mačevi i jedan u zlatni kavez smješten gorski kristal, svjedoče o društvu koje je odmaklo od borbe za puki opstanak. Doista, srednji je vijek - zlatni vijek doline Une.

Kada mletački poslanik putuje Hrvatskom početkom 16. st., za njega je Una glavna hrvatska rijeka. To nije samo površni dojam nekog stranca. Od 13. st. to je područje sjajnih gradova i dvoraca poput Rmnja, Ripča, Cetina, Ostrožca, Cazina, Kladuše, Krupe, Novog, Kostajnice - imena koja danas većini Hrvata prazno zvuče. A u središtu središta nalazi se moćni i bogati slobodni kraljevski grad – Bihać.

Kada jedan dvoranin savjetuje svoga gospodara kako osvojiti Hrvatsku, upozorava ga kako samo treba zauzeti Bihać i njegovu okolicu. Tako kada Turska sila poslije pada Bosne 1463. udara o granice Hrvatske, jedan od njezinih glavnih ciljeva upravo je Bihać. Krvavo bojište prvo je bila dolina Vrbasa da bi se nakon pada Jajca 1528. premjestilo na Unu. Una prestaje biti žila u srcu Hrvatske i postaje njezin izmrcvaren, istrzan rub, što je ostala do danas.

Niz gradova i utvrda uz Unu i u njezinoj blizini pada Turcima u ruke polako, sporo, ali neizbježno. Turska vojska, uglavnom bez topništva, rijetko ih zauzima na juriš ili vojnom silom.

Glavnu ulogu u osvajanju unskog područja imaju male, pokretne pljačkaške čete – akindžije na konjima i martolozi (paravojne postrojbe u pograničnim područjima) pješice. Oni uništavaju sela oko tvrdih gradova i istjeruju njihovo stanovništvo čineći opskrbne putove branitelja sve duljima. Obično je ova krvava igra završavala tako da su gladne posade tvrđava bez otpora prepuštale njihove čvrste zidine osvajačima.

Povijest su ponajprije ljudi. S odlaskom ljudi iz doline Une i susjednih područja, kao posljedice turskih prodora, gasi se i srednjovjekovno Pounje. Uz manji dio koji je prihvatio vjeru i civilizaciju osmanskih osvajača, potomke ljudi "koji su pod svićam i zvizdami iz Bišća uskočili" nalazimo danas u predgrađima Zagreba, razbacanima po Kranjskoj i Štajerskoj, u blizini Beča i Bratislave, po selima austrijskoga Burgenlanada/Gradišća i zapadne Mađarske. Susret s tim Hrvatima je susret s izgubljenom srednjovjekovnom Hrvatskom, njezinim jezikom i ljudima.

Na trenutke se činilo kako bi veza između Dalmacije i sjeverne Hrvatske mogla ponovno oživjeti kada je unska željeznička pruga puštena u promet 1948. Početkom 70-ih godina 20. st. gradnja autoceste do Dalmacije unskom dolinom izazvala je nacionalno oduševljenje. Una i njezina rijeka danas su samo rubno područje kako za Hrvatsku, tako i za Bosnu i Hercegovinu.

Unska pruga; foto: Boris Španja

"Horvatska domovina" Antuna Mihanovića iz 1835. spominje tri rijeke. To su Dunav, Sava i Una; Drava je kasniji dodatak. Prostor magle, hrvatskoga jauka, boli i ratovanja. Daleka rijeka u izmaglici jutra, kako ju je na početku Domovinskoga rata ovjekovječio poginuli hrvatski snimatelj Gordan Lederer. Posebno zaštićeno područje iznad Hrvatske Kostajnice je park šuma Brdo Djed, stara nekih stotinjak godina. U blizini se nalazi i Spomen područje Gordan Lederer – u spomen na kolovoz 1991. kada je ovdje poginuo kao snimatelj HRT-a.

Una je rijeka kojoj se tok izmjestio iz povijesnog i društvenog centra na periferiju. Može li se to promijeniti? ■

Prirodna prometna veza između Dalmacije i sjeverne Hrvatske dolinom Une odavno više nije "prirodna". Dolina i njezina rijeka danas su samo rubno područje kako za Hrvatsku, tako i za Bosnu i Hercegovinu.

Izvor - Vrelo Une

ENG ***The Una River has its source in the village of Donja Suvaja, at the foot of Mt Stražbenica in the Lika region portion of Zadar County, and meets the Sava River near Jasenovac. Much of this river flows through northwestern Bosnia-Herzegovina. For almost all of the first millennium BCE the Una River was home to the Illyrian Iapodes. Recent archaeological investigation at Bojna in the Banija region has brought to light some of the history of the early Croatian settlements of the seventh to ninth century period, and of the flowering of medieval Croatia before the Ottoman incursions. This led to the scattering of Croatians from the Una River valley and neighbouring areas and the decline of medieval Pounje: these people relocated to safer areas in present-day Austria, Hungary and neighbouring areas. The natural environment and heritage now draws numerous vacationers.***

Una – jedna, jedina, jedinstvena

Una je krška rijeka i desna pritoka rijeke Save. Većinom svog toka prirodna je granica između Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Njezin srednji tok teče kroz Bosnu. Ukupna dužina rijeke je 212 km, a područje sliva obuhvaća 9.386 km^2.

Izvor - Vrelo Une

Tekst: **Darko Mihelj**
Foto: **Luka i Darko Mihelj**

Postoji nekoliko pretpostavki kako je rijeka dobila svoje ime. Po jednoj, rimski vojnik je došavši na obalu Une oduševljen njezinom ljepotom uzviknuo - *Una,* tj. jedna, jedina, jedinstvena.

Sliv Une na području Hrvatske dobiva vodu tzv. vodonosnikom; vodonosnici su slojevi stijena zasićeni podzemnom vodom. Obuhvaća veliko područje: u gornjem toku od Korane na sjeverozapadu do Velike Popine na jugoistoku te planinska područja Čemernice, Ličke Plješivice, Male Kapele i polja – Bjelopoljsko, Krbavsko, Koreničko i Lapačko. U donjem toku tome vodonosniku se pridružuju i vode Banovine.

Glavni izvor Une nalazi se u Ličkom Pounju pokraj mjesta Donja Suvaja, na sjeveroistočnoj strani brda Stražbenice. Una je od Vrela Une do Martin Broda brza gorska rijeka, dok je nizvodno od Bihaća sporija nizinska. Općenito je klima Pounja umjereno brdsko-kontinentalna. Ipak, često u kanjonu Une puše mediteranski vjetar jugo koji na pojedinim područjima donosi polusredozemnu klimu. Zato nije nikakvo čudo da u tom području možemo naći mnoštvo mediteranskih biljnih vrsta. Izvor je zapravo jezerce karakteristične zelene boje 30 x 15 metara, na nadmorskoj visini od 450 m. Temperatura vode

Vrelo je geomorfološki izraz za uzlazni krški izvor gdje uzlazeća voda pod hidrostatskim pritiskom često vrije, a uzlazni arteški izvori nazivaju se "vokliška vrela".

Crvenožuta graničica - Hemerocallis-fulva

Drvolika pucalina - Colutea arborescens

Etruščanska kozokrvina - Lonicera etrusca

U Hrvatskoj je osim zaštićenog vrela Une pokrenut postupak da se Planom uređenja općine Donji Lapac uspostavi Park prirode Una te proglasi Značajni krajobraz Štrbački buk (slap). U ovome raznolikom slivnom području Une živi mnoštvo biljnih vrsta pa je tako u jednom istraživanju utvrđeno 397 biljnih vrsta za hrvatsko područje.

je nepromjenjiva, između 7 i 8^{0}C. Prvi slap visok dva metra nalazi se već na nekih desetak metara od vrela, a nakon stotinjak metara je slapište visine 3-4 metra. Sam izvor je zapravo tzv. vokliško vrelo gdje je dosegnuta dubina od 248 metara.

Oko izvora posebno obilno je ovdje zastupljena vodena mahovina koja je reofil, tj. vrsta biljke koja živi u vodi koja se brzo kreće i u kojoj žive mnogobrojne životinjice. S obzirom na prodor mediteranskoga utjecaja na liticama i obroncima oko izvora, ovdje nalazimo karakterističnu submediteransku listopadnu vegetaciju **bijeloga graba** i **hrasta medunca**. Šire, to je područje reliktne šume **bukve** i **crnoga graba**.

U Gornjem Pounju, području uz rijeku Unu koje pripada Lici, od šumske vegetacije nalazimo **bjelograbove** šume i šikare, **crnograbove** šume s **jesenskom šašikom**, **crnograbovo-hrastove** šume (gdje je, za razliku od kontinenta, hrast rijedak), **cerove** šume, **medunčevo-kitnjakove** šume, šume **hrasta kitnjaka** i **običnoga graba** te **bukove** šume.

Vegetacija donjeg toka Une obuhvaća šumske zajednice **hrasta kitnjaka** i **običnoga graba**, šume **crne johe**, zajednice **bijele vrbe** i zajednice **bijele topole**.

U kanjonu Une je stanište vrlo rijetke reliktne zajednice **istočnjačke platane** i **crne johe**, na bosanskoj strani.

Među mnoštvom biljnih vrsta u slivnom području Une nalazimo mnogo zanimljivih vrsta: **bademasta vrba** je drvenasta vrsta koja raste u nizinskim predjelima. Često stvara posebne šume kao tzv. pionirske zajednice. Može jako gusto rasti pa zadržava pijesak i omogućuje bijeloj vrbi da se naseli. **Bijela vrba** kao listopadni grm ili stablo cvate u ožujku i travnju. Može doživjeti stotinjak godina.

U travnatim močvarama, rubovima i živicama uz obalne livade koje su često poplavljene možemo naći trajnicu **barsku mišjakinju** koja je strogo zaštićena. Biljka može narasti do visine od 60 centimetara. Sivkasto-zelenih je listova. Cvjeta od svibnja do srpnja.

Staništa **crvene vrbe** nalaze se uz jezera, potoke i rijeke. Ovaj listopadni grm je dvodomna biljka koja cvate prije listanja, u ožujku i travnju. Grane ove vrbe su čvrste i elastične pa su pogodne za izradu košara. Krupni cvjetovi **crvenožute graničice** pojavljuju se od lipnja do kolovoza na rubovima šuma. Boja cvjetova varira od crvenkasto-narančaste do žute. Biljka voli sunčana ili polusjenovita područja. Kod ove biljke jestivi su cvjetni pupoljci, cvjetovi, gomolji i mladi izdanci. Endemični i strogo zaštićeni **Freynov šuškavac** jednogodišnja je biljka koja raste na području sjeverne Italije, Slovenije i Hrvatske. Stanovnik je suhih livada, cvate od svibnja do srpnja, ovisno o nadmorskoj visini. Ova jednogodišnja biljka je ilirsko-istoč-

Jednogodišnja hudoljetnica - Erigeron annuus

Vrelo Une zaštićeno je kao hidrološki spomenik prirode od 1968. godine. Veličina zaštićenog područja je 263 ha. To je najdublji krški izvor na području Dinarida i peti na svijetu. Najdublji na svijetu je izvor *The Mother Spring aquifer* koji se nalazi u Koloradu (SAD) i dubok je 305 metara.

no-alpske rasprostranjenosti. Kao i ostale vrste iz roda šuškavaca djelomično je parazitska biljka koja minerale dobiva iz biljke domaćina, ali ima zeleno lišće za proces fotosinteze i korijenje za upijanje vode. **Kljunasti šaš** je osjetljiva i strogo zaštićena trajnica s podzemnim vriježama. Staništa ovog šaša su obalne vode siromašne hranjivim tvarima te cretne livade i cretovi.

Zeljasta trajnica **kukuljičasta kukavica** strogo je zaštićeni i ugroženi kaćun. Stanovnica je vlažnih močvarnih livada. Cvjetovi ružičasto-crvene boje cvatu od svibnja do srpnja. Rod ovih kaćuna dobio je ime zbog dlanasto razgranatih gomolja u obliku prstiju na ruci (grčki – *daktylos* – prst i *rhiza* – korijen).

Ljekovita sapunjača je zeljasta trajnica bijelih ili bijelo-ružičastih cvjetova udruženih u metličaste cvatove. Cvate od lipnja do kolovoza. Njezin korijen sadrži saponine - ako biljku stavimo u vodu, vidi se pjena.

Zeljasta trajnica **mrežasti šikovac ili lukica** je endemična, strogo zaštićena i gotovo ugrožena vrsta koja raste u vlažnim šumama. Cvate od svibnja do srpnja. Jestivi su joj mladi listovi i cvjetovi, ali s obzirom na zaštitu ne smije se konzumirati iz prirode, nego jedino iz uzgoja. **Obična češnjača** zeljasta je dvogodišnja biljka. Odlična je medonosna biljka. Staništa su joj sjenovita mjesta listopadnih šuma. Prirodno je rasprostranjena u Europi, dok se u drugim dijelovima svijeta tretira kao invazivna biljka. Jestive su cijele mlade biljke i mladi plodovi; od zrelog sjemenja se može izraditi senf. Hrvatsko ime biljke dolazi od mirisa na češnjak kada se biljka protrlja ili zgnječi.

Obična češnjača - Alliaria-petiolata

Paprat **obični jednolist** strogo je zaštićena i gotovo ugrožena vrsta. Ima samo jedan list koji može doseći i do 30 centimetara. Fertilni dio lista se pojavljuje od svibnja do srpnja. Spore ove paprati dozrijevaju od svibnja do kolovoza. **Obični vratić** je zeljasta trajnica koja cvate od srpnja do studenoga tipičnim

Vodeni lopuh - Petasites hybridus

Obični vratić - Tanacetum vulgare

Ljekovita sapunika - Saponaria officinalis

Poljski kukolj - Agrostemma-githago

cvatovima glavočika. Ljekovita je biljka, ali se ne preporučuje u narodnoj medicini jer je otrovna. Od biljke se može izraditi prirodni insekticid.

Poljski kukolj jednogodišnja je zeljasta biljka. Danas je relativno rijedak zbog upotrebe pesticida; nekada ga je bilo mnogo na poljoprivrednim površinama. Cvate od lipnja velikim ružičastim cvjetovima. Otrovna je biljka. Pomaže rastu mnogih kultura pa nije čudo da se iz ove biljke izdvajaju tvari poput hormona rasta.

Rumena drijemina od svibnja do kolovoza cvate lijepim i zanimljivim ružičastim cvjetovima te se ističe svojom ljepotom na vlažnim livadama uz rijeke i potoke. Dobra je medonosna biljka. Zbog slabe otrovnosti izbjegavaju je životinje na paši.

Uskolisni šuškavac jednogodišnja je zeljasta biljka. Poluparazit je korijena raznih trava i šiljeva. Cvate od svibnja do rujna. Dobra je medonosna biljka. Stanovnik je kamenjarskih travnjaka i suhih livada.

Vodeni lopuh je zeljasta trajnica crvenkastih cvjetova. Staništa su mu vlažne livade i šume, uz potoke i rijeke.

Zbog sredozemnog utjecaja u Ličkom Pounju, uz Unu, nalazimo i listopadni grm ili stablo **bjelograb.** Često se sadi za pošumljavanje ili zbog sprječavanja erozije. Drvo se upotrebljava u stolarstvu. Listopadni grm **drvolika pucalina** cvate od svibnja do kolovoza. Dobra je medonosna biljka, a sjemenke su joj otrovne. **Etruščanska kozokrvina** je vazdazeleni grm – penjačica Mediterana. Bobice su joj otrovne. **Južnjački koprivić** je listopadno stablo toplih i sunčanih staništa, kamenitih obronaka, sredozemnih šuma i šikara. Plodovi su jestivi.

Oštrolisna šparoga vazdazelena je trajnica ljuskastih listića. Ima dvodomne jednospolne cvjetove. Cvate od travnja do lipnja. Kada sazrije, plod joj je mesnata bobica crne boje. Mladi su izdanci jestivi, dok se sjemenke koriste kao zamjena za kavu. **Sredozemno smilje** je polugrm iz porodice glavočika. Cvate od travnja do srpnja žutim glavicama. U posljednje vrijeme masovno se bere zbog proizvodnje eteričnih ulja pa postaje rijedak, a branje se ograničava. ■

U kanjonu Une nalazi se veliki broj prirodnih fenomena koji su uvjetovani nastankom sedre: sedrene barijere, sedreni otoci (ade), sedrena riječna korita i špilje. Posebni tipovi sedrenih tvorevina Une su: najmlađe sedrene tvorevine, barijerice, tektonski uvjetovani slapovi i slapovi uvjetovani riječnim tokom.

ENG ***Una is a karst river and a right tributary of the Sava River. Most of its course (2/3) is the natural border between Croatia and Bosnia and Herzegovina. Its middle volume flows through Bosnia. The total length of the river is 212 km, and the catchment area covers 9386 km^2. The main source of the Una is located in Ličko Pounje near Donja Suvaja, on the northeast side of the Stražbenica hill. The Una is a fast mountain river from Vrelo Una to Martin Brod, while downstream from Bihać is a slower lowland river. In general, the climate of Pounje is moderately hilly-continental. However, the Mediterranean south wind often blows in the Una canyon, which in some areas brings a semi-Mediterranean climate. So it is no wonder that in this area we can find a multitude of Mediterranean plant species. In the area of Bosnia and Herzegovina, a large part of the Una basin has been declared a national park, primarily thanks to gorges, canyons, bays, valleys, waterfalls and rapids. In Croatia, in addition to the protected spring of the Una, a procedure was initiated by the Land Development Plan of the Municipality of Donji Lapac to establish the Una Nature Park and declare the Significant Landscape Štrbački buk (waterfall). Many plant species live in this diverse Una catchment area (thus, in one study, 397 plant species were identified for the Croatian Una area), and with the catchment area in Croatia and Bosnia and Herzegovina, this number is several times higher.***

Tri ljepotana

Priredila: **Nika Jakab**

Jež foto: Petra Lušić

Sjeverni bjeloprsi jež

Jež je mali sisavac iz reda kukcojeda i jedini koji zimu provodi u pravome zimskom snu. Tijekom jeseni i zime, ježevi nastoje što više dobiti na masi kako bi se pripremili za zimski san koji započinje u listopadu.

Tijelo na sebi sadrži šiljaste bodlje koje su zapravo preobražene dlake. Razvijena kožna muskulatura omogućava mu da se u opasnosti savije u kuglu i tako zaštiti mekše dijelove tijela obrasle dlakom. Veličina tijela mu je od 20,8 do 30,6 cm, repa 2,4 do 3,1 cm, a težina od 1,2 kg do 6 kg. Stanište mu čine poljoprivredne površine, parkovi, vrtovi, rubovi šuma. Prehrana su mu beskralješnjaci, razni plodovi, gljive, mali kralježnjaci poput žaba i guštera te strvine. Zanimljivo je spomenuti da je jež djelomično otporan na zmijski otrov pa zato lovi i otrovnice. Uglavnom su aktivni u sumrak i noću, a dan provode u gnijezdima izgrađenim od trave i lišća. U potrazi za hranom tijekom samo jedne noći mogu prijeći čak nekoliko kilometara, a put obično završava u početnom gnijezdu.

U proljeće, nakon buđenja iz zimskog sna počinje sezona parenja. Mužjak dahće i puše te se vrti u krugovima oko ženke u pokušaju da privuče njezinu pozornost. Ženke mogu imati dva legla godišnje: jedno krajem svibnja, a drugo krajem kolovoza. Nose mlade 35 do 42 dana, a u leglu može biti od 2 do 10 mladunaca. Mužjaci nemaju ulogu u odgoju mladih. Kada se izlegnu mladi ježevi, njihove bodlje se nalaze pod kožom kako ne bi ozlijedili majku pri porođaju, a nakon toga se probijaju kroz kožu.

Osim jazavca, ježeve najviše ugrožava čovjek. Prometnice predstavljaju golemi problem za ježeve te ih svake godine strada veliki broj, posebice u doba parenja ili kada mladunci postanu sposobni za samostalan život. Međutim, prema IUCN-u (Međunarodnom savezu za očuvanje prirode i prirodnih bogatstava) jež je svrstan u najmanje zabrinjavajuće vrste. ■

Predstava "Ježeva kućica" na repertoaru je Gradskog kazališta lutaka Rijeka 20 godina

"Ježeva kućica" jedna je od najpoznatijih priča za djecu na našim prostorima pisca za djecu i mlade Branka Ćopića, nastala 1949. godine. Napisana u obliku pjesme u stihovima, nakon što je uglazbljena, s vremenom je postala i jedna od najprepoznatljivijih pjesama za djecu koju znaju i pjevaju mnogobrojne generacije.

Hrvatski ovčar

Vjeruje se da je hrvatski ovčar pasmina starija više od 1.300 godina. Najvjerojatnije se tijekom više stoljeća razvila od potomaka "sojeničkog psa" na području istočne Slavonije. Pasminu su razvili hrvatski srednjovjekovni poljoprivrednici, a njihova svrha bila je pomoći im u poljoprivrednim poslovima, pogotovo u čuvanju ovaca i ostalih životinja. Međutim, prema manuskriptu biskupa Petra Bakića, zabilježenog 1374. godine u Đakovu, koji se poziva na raniji zapis, ova pasmina je pristigla u Hrvatsku prilikom doseljenja Hrvata iz njihove prijašnje domovine. Sistematski uzgoj ove pasmine započeo je prof. Stjepan Romić 1935. godine. Pasmina je predstavljena na prvoj državnoj izložbi pasa u Zagrebu koja je bila održana 29. i 30. 10. 1949. godine. Prvi standard postavio je dr. Otto Rohr 1951. godine, a objava je uslijedila 31. 1. 1969. godine. Međunarodna kinološka organizacija (FCI) priznala ih je kao hrvatsku autohtonu pasminu 1993. godine. Pasmina je srednje veličine, karakteristične valovite do kovrčave crne dlake i glave "lisičjeg" izraza. Psi su živahni, privrženi i odani vlasniku. Imaju urođeni smisao za rad sa životinjama. Bistri su, hrabri, živahni, ustrajni, strpljivi te ih karakterizira i promišljenost u radu. Vrlo brzo uče i rado slušaju, a naučene radnje izvršavaju prema potrebi i bez zapovijedi. Mužjaci su visine u grebenu od 45 do 50 cm, a ženke od 43 do 48 cm. ■

Mali međimurski pas

Mali međimurski pas se, prema usmenoj predaji, uzgaja više od sto godina u sjeverozapadnoj Hrvatskoj i Međimurju. Koristio se za lov na štakore ili "hrčice" pa ga Međimurci zovu i "hrčičar" ili "štakoraš". "Međi" je vrlo skladno građen. Duljina tijela može biti za trećinu veća od visine u grebenu. Ima ravnu, prilično tvrdu i kratku dlaku koja je nešto dulja na dijelu vrata i na donjoj unutarnjoj strani repa. U grebenu su visine od 28 do 33 cm. Pokazuje odlike dobrog čuvara, međutim, nije agresivan prema ljudima i drugim psima te prema domaćim životinjama. Uporan je i ustrajan u radu, a kao što je već spomenuto - to je posebno istaknuto u lovu na glodavce. Prema stranim osobama ponaša se suzdržano, a prema vlasniku i članovima svoje obitelji privrženo i srdačno te je vrlo razigran u doticaju s djecom. Također, međimurski pas je vrlo inteligentna pasmina. Postoji više varijacija boje međimurskog psa: jednobojni (crna, nijanse smeđe, žute i sive boje), dvobojni i trobojni. Kako bi pasminu spasili od izumiranja ili pretapanja u neku drugu, u sklopu udruge uzgajivača malih životinja Međimurska lastavica, 12. veljače 2003. godine osnovana je sekcija uzgajivača *Maloga međimurskog psa*. Dana 30. 12. 2010. godine na sjednici Izvršnog odbora Hrvatskoga kinološkog saveza odlučeno je da se mali međimurski pas priznaje kao 7. autohtona hrvatska pasmina. Tada je službeno postao autohtona pasmina s mogućnošću sudjelovanja na svim izložbama. Prvi put je predstavljen široj javnosti 21. 5. 2011. u Varaždinu na 3. glavnoj uzgojnoj izložbi autohtonih pasmina pasa. Uzgoj i selekcija pasmine prebačeni su 1. srpnja 2009. godine pod vodstvo Matičnog kluba uzgajivača maloga međimurskog psa "međija" koji djeluje u sklopu Kinološkog društva Međimurje. ■

Mali međimurski pas "Međi"

ENG ***The hedgehog is a small hibernating mammal the diet of which is based largely on insects. The diet also includes invertebrates, various fruits, mushrooms, small vertebrates such as frogs and lizards, and carrion. Notably the hedgehog is partially resistant to snake venom, and hunts some poisonous snakes. They are most active at dusk and at night, and spend the day in nests built of grass and leaves. The body of the hedgehog is covered with sharp spines, which are in fact hollow hairs. Their developed musculature allows this animal to roll up into a ball when it senses danger. Hedgehogs are born with the spines below the skin in order to avoid injuring the mother during birth, and only break through the skin as it grows. According to the oral tradition the Small Međimurje dog, or Međi, has been bred in the northwest of Croatia for over a hundred years. It was used to hunt rats and other rodents. It is a well-proportioned dog. On 30 December 2010 the Croatian Kennel Club recognised the Međi as the seventh Croatian breed.***

Jezični podsjetnik

Una u hrvatskoj povijesnoj dijalektologiji

Dijalektološka karta hrvatskih narječja u prošlosti je izgledala potpuno drukčije nego danas, a ključna prekretnica bilo je 16. stoljeće i strašna turska osvajanja hrvatskih zemalja. Rijeka Una bila je stara narječna granica između čakavštine i stare hrvatske ikavske arhaične štokavštine.

Piše: **Sanja Vulić**

Poniranje u povijest hrvatske dijalektologije i razmatranje nekadašnjih prostornih odnosa hrvatskih narječja doslovce nije moguće bez spominjanja rijeke Une. Prije turskih osvajanja porječje rijeke Une bilo je područje stare granice između čakavštine i arhaične hrvatske štokavštine. Područje pak oko ušća rijeke Une bilo je područje susretišta svih triju narječja: kajkavštine, čakavštine i arhaične hrvatske štokavštine. Zbog toga se opet valja prisjetiti da su rijeke bile prirodne granice među narječjima i dijalektima. Doduše, te granice nisu bile oštre nego su u pravilu postojali prijelazni mješoviti govori s više ili manje osobina jednoga ili drugoga narječja. Tako su uz zapadnu obalu Une živjeli čakavci u govoru kojih je bilo jezičnih osobina arhaične štokavštine i obratno – arhaični štokavski govori na istočnoj obali Une bili su pod utjecajem zapadnih čakavskih susjeda. Oko ušća Une, gdje su se susretala sva tri hrvatska narječja, bilo je različitih međunarječnih utjecaja.

U doba turskih osvajanja hrvatske zemlje postaju ne samo poprištem strašnih ratnih zbivanja nego i područjem golemih migracija s katastrofalnim demografskim posljedicama što se na kraju odrazilo i na prostiranje hrvatskih narječja i njihov međusobni odnos. Iseljavanja s područja oko rijeke Une traju tijekom čitavoga 16. stoljeća, a intenziviraju se nakon 1556., tj. nakon što su Turci osvojili utvrđeni grad Kostajnicu. Iseljavanja dotadašnjega hrvatskoga stanovništva uglavnom su se kretala prema sjeverozapadu, a završavala su na različitim mjestima.

Dio čakavaca s područja desne obale Une stigao je u sigurnije krajeve na prostor između Save i Sutle, gdje su se susreli s autohtonim kajkavskim stanovništvom. Pod njihovim su se utjecajem ti novopridošli čakavci kajkavizirali. Njihovi su potomci današnji govornici kajkavskoga donjosutlanskoga dijalekta.

Čakavci ikavci koji su živjeli u blizini ušća Une otišli su dalje, sve do područja današnjega Novogradskoga kotara (Kotara Güssing) u južnom Gradišću u Austriji. Njihovi potomci danas žive u izrazito čakavskim ikavskim selima (najveće je među njima selo Stinjaki), ali također u selima kojih su temeljno čakavski govori pod određenim štokavskim utjecajem, što npr. pokazuje uporaba zamjenice *što* (npr. sela Pinkovac, Nova Gora i dr.). U govorima tih mjesta ima tipičnih čakavsko-štokavskih preplitanja pa se npr. za mlin rabi stari čakavizam *malin*, ali muška osoba je *mlinar*. Ta čakavsko-štokavska preplitanja pokazuju da su predci stanovnika spomenutih sela živjeli na staroj čakavsko-štokavskoj granici u blizini ušća Une, dokle je nekoć i sezala čakavština.

Uz Unu je vezano i podrijetlo gradišćanskohrvatske skupine poznate pod imenom Štoji (npr. sela Čemba, Čajta i dr. u Bortanskom kotaru u južnom Gradišću u Austriji, zatim Narda, Petrovo Selo i dr. u jugozapadnoj Mađarskoj). Riječ je o govornicima vrlo arhaičnoga štokavskoga ikavskoga dijalekta koji je po svojim obilježjima toliko blizak čakavštini da ih pojedini dijalektolozi ubrajaju među čakavce. Dio dijalektologa govore Štoja smatra mješovitim štokavsko-čakavskim govorima.

Ostali arhaični gradišćanskohrvatski štokavci ikavci barem djelomice potječu s područja oko Une (npr. stanovnici sela Hrvatski Cikljin, Bandol, Rupišće, Stari Hodas i dr. oko gradića Rohunca u južnom Gradišću u Austriji, također u Bortanskom kotaru). U tim štokavskim govorima ima i ponešto čakavskih i kajkavskih elemenata, npr. u Hrvatskom Cikljinu *se* u značenju: sve.

Dijalektolog Stjepan Ivšić pretpostavlja da su i predci stanovnika Hrvatskoga Groba u Slovačkoj došli s ušća Une gdje je bila stara kajkavsko-čakavsko-štokavska granica. Austrijski dijalektolog Gerhard Neweklowsky na temelju nekih kajkavskih osobina u tom govoru (npr. *kaj*, *melin*, *vujna*) pretpostavlja da su njihovi predci živjeli u blizini Kostajnice.

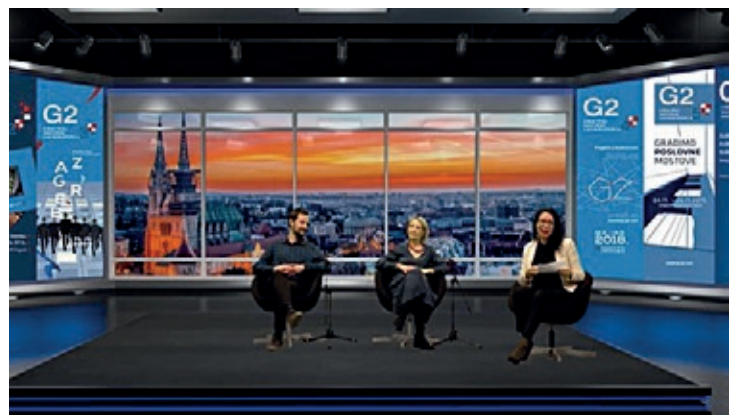
Kostajnica je bila pod Turcima sve do 1688. Povlačenje Turaka donijelo je opet nove narječne odnose jer se tijekom 18. stoljeća događaju velika naseljavanja štokavaca iz Bosne u Kostajnicu i dalje u područja zapadno od Une. Tim novim migracijama rijeka Una prestaje biti granicom među hrvatskim narječjima.■

Virtualno poslovno umrežavanje Hrvatske i iseljeništva

Iako je skup ove godine bio organiziran kao virtualna konferencija, bez publike, program je zahvaljujući digitalnim tehnologijama uređen kao - dvosmjerna komunikacija. S jedne strane u Zagrebu se uživo okupilo pet vrhunskih domaćih izvoznika koji su opisali svoje poslovanje prije i za vrijeme pandemije, a s druge strane emitirano je i pet videoporuka hrvatskih udruženja iz Sjeverne i Južne Amerike, Australije i Europe (Austrija), dok se iz Kine javio hrvatski veleposlanik Dario Mihelin.

Tekst: **Meeting G2**

Više stotina gledatelja sa svih strana svijeta, dva panela s petero uspješnih hrvatskih izvoznika, pet videoporuka s pet kontinenata, Mario Ančić kao ključni govornik koji se javio izravno s Wall Streeta, i svjetska pretpremijera nove pjesme Zaprešić Boysa – sukus je to 7. izdanja poslovne konferencije MEETING G2 koja je u subotu 27. studenoga pod imenom "Timelapse" održana u Zagrebu. Organizatori ovog sad već tradicionalnog skupa, istoimena Udruga Meeting G2, sedam godina poslovno povezuje domovinsku i iseljenu Hrvatsku.

"Ni ove godine nismo htjeli dopustiti da nas pandemija zaustavi jer smatramo da su povezivanje i umrežavanje na kojem radimo ključni za daljnji gospodarski razvoj cijele zemlje. Hrvatska naprosto mora više i bolje iskoristiti činjenicu da diljem svijeta živi možda i četiri milijuna Hrvata i ljudi hrvatskog podrijetla. G2 u našem imenu označava drugu generaciju, ali podrazumijeva i pripadnike treće, četvrte pa i pete generacije iseljenika koji žive na svim kontinentima i stranama svijeta", ističe predsjednik Udruge MG2 Antun Krešimir Buterin.

Bernarda Cecelja, vlasnica tvrtke Bernarda, poručila je da Hrvati moraju više cijeniti sebe i svoje jer smo jednako vrijedni kao i drugi, ali nam nedostaje samopouzdanja i vjere u sebe i naše kvalitete. Goran Basarac iz tvrtke Šestan-Busch istaknuo je da su njihove kacige najsigurnije na svijetu i da ih koriste mnogobrojne vojske i policije diljem svijeta. Kao predsjednik Klastera konkurentnosti obrambene industrije, dodao je da je obrambena industrija "krunski dragulj hrvatskoga gospodarstva".

Osnivač IT tvrtke Oradian Antonio Šeparović, čiji softver pomaže siromašnim slojevima u Africi u pristupu financijskim uslugama, poručio je da se globalna kompanija očito može voditi iz Hrvatske, koristeći sve benefite opuštenijeg načina života.

Poduzetnici Mirela Švaić iz Agropošte te Domagoj Boljar iz tvrtke Miret opisali su veliki uspjeh obiteljske tvrtke Agropošte koja diljem Europe izvozi svoje prirodne ekološke voćne sokove, a u vrijeme pandemije drastično su im porasli i proizvodnja i izvoz.

Mnogi stranci čiji broj u Hrvatskoj raste iz mjeseca u mjesec i dijaspora prepoznaju Hrvatsku kao mjesto idealno za život i rad. Dok je epidemija u većini gospodarskih grana uzrokovala usporavanje, čak i blokadu poslovanja, neki su pak doživjeli eksplozivan rast. Hrvatska matica iseljenika od početka podupire ovaj projekt.

Boljar iz Mireta predstavio je svoju viziju najekološkijih tenisica na svijetu, a osvrnuo se i na novu crowdinvesting kampanju koja je u tijeku i kojom žele prikupiti pola milijuna eura. "Mi smo 2019. bili na Meetingu G2.5 i to je za nas bio najbolji i najuspješniji event na kojem smo ikad sudjelovali. Tamo smo dobili glavnu nagradu, upoznali buduće investitore, kupce, a i današnje zaposlenike. Još i danas ubiremo benefite od MG2", naglasio je Boljar.

Veliko zanimanje izazvao je i ključni govornik – proslavljeni bivši tenisač Mario Ančić koji danas radi kao investicijski bankar u američkome fondu čije je ulaganje pomoglo tehnološkom startupu Infobipu da postane prvi hrvatski jednorog. Ančić se javio s Wall Streeta i poručio da Hrvatska spada u sam svjetski vrh po broju jednoroga s obzirom na BDP, ali i prognozirao da bismo u idućih godinu-dvije mogli dobiti i nove slične kompanije koje vrijede više od milijardu USD jer Hrvatska obiluje vrhunskim stručnjacima, fakultetima i školama. "Takve kompanije šalju snažnu poruku svjetskim investicijskim kućama da je domicilna zemlja mjesto za plodna ulaganja, ali istodobno oko sebe stvaraju i čitav ekosustav manjih kompanija koje se razvijaju paralelno s jednorogom", dodao je Ančić otkrivši da im je sada cilj pripremiti Infobip za izlazak na newyoršku burzu, što bi za jednu hrvatsku kompaniju bio fantastičan uspjeh.

Virtualna konferencija Meeting G2.7 završila je glazbenom točkom koja je među gledateljima diljem svijeta izazvala oduševljenje. Za svjetsku pretpremijeru najnovije pjesme posvećene dijaspori Zaprešić Boysi su, naime, odabrali upravo ovu konferenciju. ■

ENG ***The seventh incarnation of the Meeting G2 business conference, staged in Zagreb on 27 November under the title*** *Time Lapse* ***featured several hundred online participants from around the world, two panels with five successful Croatian exporters, five video messages from five continents, Mario Ančić as the keynote speaker via direct link to Wall Street in New York, and the global pre-premiere performance of a new song by the Zaprešić Boys. The Meeting G2 association, which organises these annual events, is now in its seventh year of supporting business links between Croatia and Croatians abroad.***

"Šaptačica biljkama"

Objavljujemo razmišljanja slovenske Hrvatice Nataše Špiranec o velikim potencijalima obiju država na području aromaterapije i uzgoja ljekovitih aromatičnih biljki

Tekst i foto: **Nataša Špiranec**

Moje ime je Nataša Špiranec, u najširem smislu se bavim ljekovitim i aromatičnim biljem, a ako bih morala izmisliti zanimanje mojih snova koje s najvećom ljubavlju obavljam već nekoliko desetljeća, to bi se zanimanje zvalo "šaptačica biljkama".

U ovom članku ću rado podijeliti nekoliko svojih razmišljanja u vezi s velikim potencijalima Slovenije i Hrvatske na području aromaterapije i uzgoja ljekovitih aromatičnih biljki. Mnoga od njih dolaze još iz vremena pisanja moje knjige o aromaterapiji, koja je izašla prije otprilike pet godina i za sada je još uvijek jedina knjiga te vrste na slovenskome u Sloveniji. Možda će se do kraja ovoga priloga ispostaviti da su Hrvatska i Slovenija u mnogočemu puno ispreplетenije nego nam se čini, pogotovo što se tiče golemog bogatstva flore i faune te bezbrojnih tradicionalnih načina njihova doživljavanja, upotrebe i štovanja.

"AROMATERAPIJA – DIŠEĆI PORTRETI"

Ako se za trenutak zaustavim na svojoj knjizi "Aromaterapija - dišeći portreti", najprije bih voljela naglasiti da je pisanje ove duge knjige od 364 stranica bilo nevjerojatna avantura učenja, upoznavanja biljaka, njihove biologije i kemije, pokušaja artikulacije moga složenog odnosa s njima... U njoj se nalaze detaljni opisi više od

Unatoč čudnim i u mnogočemu nepovoljnim vremenima, aromatične biljke još uvijek rastu i mirišu, još uvijek nam nude svoje mnogobrojne dobrobiti. Iste su i u Hrvatskoj i u Sloveniji, obje države su neobično bogate njima.

U svojoj knjizi "Aromaterapija - dišeći portreti", autorica na 364 stranice donosi detaljne opise više od 50 aromatičnih ljekovitih biljaka i kompletne upute za početak rada s njima i pripadajućim pripravcima.

50 aromatičnih ljekovitih biljaka i kompletne upute za početak rada s njima i pripadajućim pripravcima. Možda bih njezin sadržaj najbolje sažela citatom njezina recenzenta doc. dr. Damjana Janeša, mag. farm., koji je kao profesor farmakognozije i te kako znao cijeniti moj laički pristup.

"Pred vama se nalazi suvremena knjiga o aromaterapiji. Knjiga koja ne govori samo o dobivanju i upotrebi eteričnih ulja i drugih aromatičnih tvari, nego sadrži znanje i iskustva s ljekovitim aromatičnim biljem iz mnogih područja. To nije znanstvena knjiga, ali se oslanja na znanstvene dokaze, poštuje tradiciju i - vrlo bitno - zdravu pamet. Način obrade tematike, osobni stil pisanja, bogato iskustvo, strast s kojom autorica piše te njezin odnos prema biljkama oduševljavaju i donose dobrodošlu svježinu na području aromaterapije na slovenskom prostoru. U knjizi će naći inspiraciju ljubitelji prirode, aromaterapije i domaće kozmetike, ali i pokoji znanstvenik kojemu poezija prirode nije tuđa."

Nakon izlaska knjige radikalno sam promijenila svoj život u smjeru intenzivnijeg kontakta s biljkama pa sam odselila na selo, u prekrasan kameniti kutak Slovenije zvani Kras. Još danas svakodnevno istražujem i treniram osjetila ne bih li s pomoću saznanja stvorila terapeutski vrt koji će sadržavati sve što sam tijekom desetljeća naučila te to na povoljan način i nudila zainteresiranima.

ZA KVALITETNIJI ŽIVOT

Aromaterapija njeguje, opušta i liječi. Definitivno nam može pomoći doći do boljega i kvalitetnijega života - aromaterapeutski pripravci nam na ugodan i ekološki način zamjenjuju sintetičku kozmetiku i deterdžente, dočaravaju pravi pravcati kućni welness i olakšavaju bezbroj sitnih nedaća svakodnevnice. Opremljeni osnovnim znanjima aromaterapije, možemo kreirati prirodne botaničke parfeme, povoljno utjecati na atmosferu doma i drugih zatvorenih prostorija, uživati u izradi vlastite kozmetike stvorene upravo za našu kožu...

Aromatične ljekovite biljke su fascinantni izvor eteričnih ulja, mirisnih biljnih ekstrakata koje na puno načina koristi aromaterapija. Pogotovo u posljednjem desetljeću informiranost, pristupačnost, pa i proizvodnja eteričnih ulja, dostigle su neslućene dimenzije. I tu polako dolazimo na zajednički mirisni proplanak obiju meni jako dragih zemalja - Hrvatske, zemlje mojih dragih predaka te Slovenije, zemlje u kojoj živim i koja mi predstavlja dom koji nevjerojatno volim i cijenim.

Obje zemlje posjeduju golemo bogastvo koje je na prvi pogled skriveno očima, ali ga udišemo svaki put kad tražimo mir i spas u majčici prirodi. Šume mirišu po osvježavajućoj crnogorici, morski povjetarac nosi pramenove lavande, smilja, ružmarina i ostalih članova velike mediteranske obitelji mirišljavih biljaka, obale rijeka odišu svježinom menti, vrtovi vrijednih stanovnika su prepuni različitih ljekovitih aromatičnih biljaka uvezenih iz svih kutaka zemaljske kugle:

ruža, agruma, mirišljavih geranija... Nipošto ne smijemo zaboraviti i na naše biljno blago. Matičnjak, stolisnik, kamilice, timijan, vrisak samo su najpoznatije ljepotice među njima. I Slovenci i Hrvati su narod vrtlara, travara i zaljubljenika u biljke.

MIRISNA BEZGRANIČNOST DRŽAVA

Meni su ljubav prema biljkama usadile tetke i bake već u ranom djetinstvu, kada sam ih kao gradsko dijete pomno promatrala pri radu u vrtu, kuhanju, uz brigu za domaće životinje... Nikada neću moći izraziti dovoljno zahvalnosti da sam rođena baš kao potomkinja divnih balkanskih žena, vještih mnogočemu što ja još moram otkriti kada sazrijem i skupim dovoljno znanja.

Kasnije, kada me je već fascinirao rad s ljekovitim biljem i eteričnim uljima, život mi je na put doveo mnoge drage ljude, pune znanja i želje da to znanje dijele. Među njima su bili znanstvenici, seljaci, aromaterapeuti, kemičari, destileri... Prijateljstva su to koja volimo zvati " biljna prijateljstva", kod kojih gotovo ništa ne može ići po zlu jer su zlatna nit koja ih veže - svima drage biljčice.

A tu ću i završiti svoje kratko razmišljanje o mirisnoj bezgraničnosti država moje prošlosti i sadašnjosti. Unatoč čudnim i u mnogočemu nepovoljnim vremenima u kojima se nalazimo, aromatične biljke još uvijek rastu i mirišu, još uvijek nam nude svoje brojne dobrobiti. Iste su i u Hrvatskoj i u Sloveniji, obje države su neobično bogate njima. Za istinske ljubitelje biljki i prirode granice između njih ne postoje jer su obe države oduvijek dom naših voljenih zelenih prijateljica i hraniteljica! ■

ENG ***Nataša Špiranec Maurer is a member of the ethnic Croatian minority in neighbouring Slovenia. In the broadest sense she would say of herself that her trade is working with medicinal and aromatic herbs, and that if she had to pin a name on the profession of her choice and her passion over the past several decades, it would be*** *plant whisperer.* ***She writes of the great potential both Croatia and Slovenia have in the domain of aromatherapy and the cultivation of medicinal and aromatic herbs. She has authored a book on aromatherapy providing detailed descriptions of over fifty medicinal and aromatic herbs and complete instructions on how to work with them and prepare formulations.***

Spomen-ploča u Otočcu ob Krki kao simbol trajnog prijateljstva

U čast suradnji vlada Hrvatske i Slovenije za vrijeme borbe dviju država za samostalnost 90-ih godina, otkrivena je spomen-ploča kraj dvorca Otočec na tridesetu obljetnicu tih povijesnih zbivanja u Otočcu ob Krki

Tekst: **Uredništvo**

Riječima "Veliko je zadovoljstvo i čast biti ovdje u društvu ljudi koji su 1991. u sudbonosnim trenucima za Sloveniju i Hrvatsku imali najistaknutije državne dužnosti" obratio se predsjednik Vlade Andrej Plenković na svečanosti otkrivanja spomen-ploče kraj dvorca Otočec u Otočcu ob Krki 22.studenoga 2021. Uz premijera Plenkovića i njegova slovenskoga kolegu Janeza Janšu, otkrivanju spomen-ploče kojom se obilježava sastanak delegacija dviju vlada na kojem se, 1991. godine, u dvorcu Otočec razgovaralo o pitanjima neovisnosti i međusobnoj pomoći u slučaju napada JNA, sudjelovali su bivši predsjednici dviju vlada Franjo Gregurić i Alojz Peterle. "Iako je prošlo već tri desetljeća od tih trenutaka, posebno nakon obilježavanja Dana sjećanja na žrtvu Vukovara i Škabrnje, pod dojmom smo svih strahota koje su se dogodile za vrijeme velikosrpske agresije Miloševićeva režima, uz ključnu ulogu tadašnje JNA i na teritoriju Slovenije i na teritoriju Hrvatske", rekao je premijer Plenković. "Slovenija se obranila brzo. I kao što je Janez rekao, već u ovo doba prije 30 godina više nije bilo vojnika JNA na njezinu teritoriju", nastavio je te dodao kako Hrvatska, na žalost, nije bila te sreće. "Imali smo okupirani teritorij od onih barikada 1990. pa do 1995. i vojno-redarstvenih operacija Bljesak i Oluja pa do mirne reintegracije hrvatskog Podunavlja", dodao je hrvatski premijer te istaknuo da su nam devedesete godine prošle u posljedicama od te agresije, a ožiljci i traume te bezumne politike Slobodana Miloševića osjećaju se na žalost i danas. Slovenija je prijatelj, partner i zemlja članica EU-a koja nas aktivno podržava u ostvarenju ciljeva. "U tom kontekstu treba posebno vrednovati i istinske, prijateljske i kvalitetne odnose Slovenije i Hrvatske", rekao je te dodao: "Ja se osobno vodim da su Slovenija i Hrvatska *najbolji sosedi in prijatelji*."

ČETIRI MILIJARDE EURA RAZMJENE

Unatoč nekim neriješenim pitanjima koja su nastala zbog raspada bivše SFRJ, među državama nije bilo otvorenih pitanja niti sukoba. Hrvatska i Slovenija kontinuirano rade na tome da budu jedna drugoj sve važniji vanjskotrgovinski partneri. "Više od četiri milijarde eura razmjene krasi 2020. godinu, koja je bila opterećena koronavirusom, što znači da u normalnim okolnostima možemo postići puno više", naglasio je Plenković. Istaknuo je kako Slovenija, ušavši nekoliko godina prije RH u EU i NATO, stalno podržava Lijepu Našu, uključujući i aktualna dva dodatna cilja dublje integracije kao što su Schengenski prostor te ulazak u europodručje. U Sloveniji imamo ne samo prijatelja, partnera i zemlju članicu koja nas podržava, nego i zemlju koja je danas za kormilom Vijeća EU-a i koja nam aktivno pomaže da ostvarimo napredak u nadolazećim mjesecima", zaključio je Plenković te posebno zahvalio na trudu cijele slovenske Vlade koja je nedavno bila domaćin skupa između članica EU-a i zemalja jugoistočne Europe. Posebno je zahvalio ondašnjim predsjednicima dviju vlada Peterleu i Greguriću koji su, kako je rekao, znali naći rješenja u najzahtjevnijim okolnostima rata, agresije i gospodarske tranzicije te velikih humanitarnih tragedija. "I stoga, kakve god izazove imali u današnjem vremenu, uvijek se sjetim jedinstvenih izazova kojima ste se vi bavili tada i razmišljam kako je sve ovo što mi danas trebamo rješavati puno lakše i jednostavnije nego što ste vi imali u tim trenucima opstanka naroda i države, a posebice stjecanja međunarodnog priznanja", ocijenio je Plenković obećavši da će se "današnje generacije, odgovorne za unapređenje odnosa, truditi da sudbonosni trenuci koji vežu prijateljstvo između Slovenije i Hrvatske, Slovenaca i Hrvata, budu glavna misao vodilja u kreiranju zajedničke, što kvalitetnije budućnosti." ■

ENG ***A memorial plaque was unveiled at the Otočec castle by representatives of the governments of Croatia and Slovenia. The plaque celebrates the cooperation of the two countries in the 1990s during their bids for independence. The unveiling took place on 22 November to mark thirty years since these watershed events. As the current presiding member of the Council of the EU, Slovenia has expressed its support of our current administration's objectives of deepening the countries integration into EU structures, notably the Schengen Area boarder regime and the eurozone monetary regime.***

Visoko fraternalističko priznanje primila je Bernadette Luketich-Sikaras

Trenutačno je HBZ najjača organizacija Hrvata izvan Republike Hrvatske, dosegnuvši iznos imovine veći od pola milijarde američkih dolara - zahvaljujući aktualnom uspješnom vodstvu Zajednice u čijem je timu i ova *Fraternalistica godine*

Veleposlanik RH Pjer Šimunović iz Washingtona DC, Lauren Suchy i *Fraternalistica godine* Bernadette Luketich-Sikaras (desno), glavna tajnica i blagajnica HBZ-a

Tekst i foto: **Franjo Bertović**

Bratske organizacije i udruženja u Americi svake godine biraju ili imenuju osobu godine, koja svojim dobrovoljnim radom ili svojom profesijom pridonosi napretku organizacije ili udruženja kojemu ta organizacija pripada, priopćeno je iz Pittsburgha (PA). Ove godine ovo visoko fraternalističko priznanje primila je Bernadette Luketich-Sikaras, glavna tajnica i blagajnica Hrvatske bratske zajednice u Americi.

Hrvatska bratska zajednica u Americi vrlo je aktivna u fraternalističkim aktivnostima i organizacijama Pittsburgha te okružja (FSGP). Pripada Pensilvanijskome fraternalističkom kongresu (”Pennsylvania Fraternal Alliance”) i Fraternalističkome kongresu Amerike (”American Fraternal Alliance”). Prilikom svečane dodjele ovog priznanja na svečanom banketu bilo je 23 zastupnika ovog udruženja te veleposlanik RH Pjer Šimunović iz Washingtona DC, kako bi odali počast slavljenici Bernadette Luketich-Sikaras.

Bernadette Luketich-Sikaras rođena je fraternalistkinja tako da je ovo visoko bratsko priznanje došlo u prave ruke, na ponos Hrvatske bratske zajednice i obitelji Luketich. Bernadette je kćerka pokojnoga legendarnog i dugogodišnjeg predsjednika HBZ-a Bernarda te Marthe Luketich tako da se već od malih nogu susreće s dobrovoljnim radom i odricanjima kako bi se pomoglo drugima, tamburaškom baštinom i hrvatskim tradicijskim običajima, da bi se sačuvali i razvijali korijeni hrvatskih predaka. Dan je uvijek tekao s istim sadržajem: buđenje, odlazak u crkvu i svetu misu, posjeti i svirke u hrvatskim domovima i okupljanjima, ljetnim zabavama i školi učenja i sviranja glazbenih instrumenata. A, Bernadette je naučila i vrhunski svira sve žičane instrumente.

Već u djetinstvu sa svojom sestrom Marlene svira u djevojačkom TS ”Bećarice” i plijeni pozornosti publike. Odličnog je glasa i pravi virtuoz na prim tamburici. Svi Luketići nose u sebi osjećaj dobrotvornosti, duševnog zadovoljstva kad mogu pomoći drugima i iznimnu radost kad dovrše jedan od mnogobrojnih humanitarnih pothvata. To su i niti fraternalizma ili bratskog sustava koji je vezao i umrežuje naše Hrvate u iseljeništvu i domovini.

Plakat laureatkinje Bernadette Luketich-Sikaras

Svečanom banketu i uručenju priznanja prisustvovalo je, uz već spomenuto, mnogobrojno članstvo odsjeka 354 ”St. Gerorge” HBZ-a kojem Bernadette pripada i na čijem se čelu nalazi kao odsječna predsjednica. To je ujedno i najmnogoljudniji odsjek u redovima Hrvatske bratske zajednice. Ima više od dvije tisuće i dvjesto članova, a u njegovu se sastavu nalaze i dva ugledna tamburaška zbora: St. George omladinski i odrasli tamburaški ansambl. Sve tri državne himne (američku, kanadsku i hrvatsku) otpjevao je Dario Barišić, izvrsnoga glasa, uz pratnju St. Geroge tamburice, a za glazbeni ugođaj svirao je orkestar ”Zabava” pod ravnanjem Franka Božičevića.

POSJET LIJEPOJ NAŠOJ

I dok ovo pišem, Bernadette je u posjetu Republici Hrvatskoj, glavnome gradu Zagrebu, predsjedniku Vlade RH Andreju Plenkoviću, Hrvatskoj matici iseljenika, Državnome uredu za iseljeništvo, odnosno Zvonku Milasu, odsjeku HBZ-a 2001. ”Frankopan” u Ogulinu i odsjeku 2002. ”Osijek” HBZ-a u Osijeku. Sve obavlja besprijekorno, s radošću i odgovorno, a osobito se veseli susretu s prijateljima i prelijepim adventskim Zagrebom. Ne posustaje! ■

ENG ***Bernadette Luketich-Sikaras, the Croatian Fraternal Union national secretary/treasurer and a fraternal activist of great energy and broad specialist grounding, was recognised on 21 November by the numerous fraternal organisations of the greater Pittsburgh area, receiving the 2021 Fraternalist of the Year prize. Congratulations!***

Neumorni hrvatski poklisar iz Mundimitra

Napustio nas je Antonio Sammartino hrvatski počasni konzul iz talijanske pokrajine Molise i jedan od najuglednijih moliških Hrvata, ostvarivši mnogobrojna postignuća u razvitku talijansko-hrvatskih kulturnih veza u posljednja tri desetljeća

Tekst: **Vesna Kukavica** Foto: **Hina**

Istaknuti kulturni djelatnik i publicist Antonio Sammartino (Mundimitar, Italija, 15. VI. 1961. – Mundimitar, Italija 21. XI. 2021.) bio je čestit čovjek neumornoga duha. Iako je geodet po struci, u njegovoj pisanoj ostavštini su kapitalna leksikološka djela moliških Hrvata kao što su *Dizionario dell'idioma croato-molisano di Montemitro / Rječnik moliškohrvatskoga govora Mundimitra* (suautor s Agostinom Piccoli) te *Grammatica della lingua croato-molisana / Gramatika moliškohrvatskoga jezika*, oba objavljena početkom 21. stoljeća. Posebnost hrvatske dijalektne literature, dobro je znao taj dokazani hrvatski i talijanski patriot, sastoji se u tome što u njoj ravnopravno participiraju rječnici hrvatskih govora izvan hrvatskoga jezičnog prostora koji su uglavnom manjinski jezični otoci (engl. *linguistic islands*) u većinskome inojezičnom (talijanskome, mađarskome, njemačkome, slovačkome...) pejzažu. Upravo je Antonio Sammartino zaslužan za tiskanje te naše jezične riznice *s one bane mora*, znane kao hrvatski idiom iz kruga štokavsko-ikavskih govora s elementima čakavštine, koju su pred Osmanlijama prognani Hrvati iz doline Neretve odnijeli sredinom drugog tisućljeća u talijansku pokrajinu Molise.

Aktivist Antonio Sammartino dokazao se posljednjih trideset godina kao jedan od najistaknutijih moliških Hrvata. Rodio se i školovao u Moliseu u uglednoj obitelji. U razdoblju od 2004. do

Antonio Sammartino (15. VI. 1961. – 21. XI. 2021.)

2010. godine Antonio Sammartino bio je počasni konzul Republike Hrvatske u pokrajini Molise, zagovarajući snažniju međudržavnu kulturnu i obrazovnu razmjenu. Obnašao je dužnost dopredsjednika Saveza hrvatskih zajednica u Italiji (SHZ), koji okuplja predstavnike zajednica Hrvata u Italiji. Bio je utemeljitelj i predsjednik Saveza moliškohrvatskih kulturnih udruga, koji okuplja organizacije iz sva tri hrvatska mjesta u Moliseu (Kruč/Acquaviva Collecroce, Mundimitar i Filič/San Felice del Molise). Sjećamo ga se i kao vrsnog organizatora mnoštva stručnih skupova, glazbeno-scenskih priredbi i izložbi s manjinskom tematikom.

Bio je osnivač i predsjednik Zaklade "Agostina Piccoli", čija je misija očuvanje moliškohrvatskoga jezika i tradicije. U sklopu te zaklade Sammartino je tiskao mnogobrojne knjige i serijske publikacije manjinske tematike. Bio je predsjednik žirija natječaja za književna ostvarenja Zaklade "A. Piccoli", uredivši više zbirki pjesama koje su pristizale na spomenute natječaje. Pamtit ćemo i Antonijeve dvojezične publikacije kao što su: *Sime do simena / Sjeme do sjemena* (2006.) te *Kako se zove... / Come si chiama...*(2008.).

Organizator je niza konferencija i autor izložbi koje je priređivao u Italiji, Hrvatskoj, Austriji, Slovačkoj, Mađarskoj i Poljskoj, od kojih izdvajamo: međunarodni jezični skup "Riča živa", Mundimitar 2000.; multimedijalna izložba "Riče oš sviče", Molise-Austrija 2001.; etnografska izložba "Kako se nosahu riče", Mundimitar 2001.; kongres i izložba "Hrvati drugog doba", Zagreb - Molise 2002.

Antonio Sammartino bio je član Društva hrvatskih književnika. Za njim tuguje kćer Francesca Sammartino te supruga Vesna – koje su mu bile mile i životne družice i vrijedne suradnice budući da su kao kreativne profesorice sudjelovale u svim njegovim projektima vezanim uz afirmaciju talijansko-hrvatskih kulturnih veza. Svi djelatnici Hrvatske matice iseljenika izražavaju duboku sućut obitelji i cijeloj moliško-hrvatskoj zajednici u povodu preranog odlaska našega dragog Antonija. Počivao u miru Božjem! ■

ENG ***Antonio Sammartino (Montemitro/Mundimitar, Italy, 15 Jun. 1961–21 Nov. 2021), active in culture and as a publicist during his life, has died. Sammartino was a Croatian and Italian patriot of the ethnic Croatian enclave in the Molise region. He authored capital works of lexicography such as a dictionary, the Dizionario dell'idioma croato-molisano di Montemitro / Rječnik moliškohrvatskoga govora Mundimitra (co-authored with A. Piccoli, Montemitro/Zagreb 2000), and a grammar, the Grammatica della lingua croato-molisana / Gramatika moliškohrvatskoga jezika (Montemitro/Zagreb 2004), of the local Croatian vernacular.***

20 godina Berlinskoga magazina

"Mislim da se Berlinski magazin u ovih 20 godina etablirao kao medij koji povezuje i kao medij koji daje prave informacije o zbivanjima među Hrvatima u Njemačkoj s jedne strane, a također i kao važna poveznica između Njemačke i Hrvatske", rekao je veleposlanik Bakota na svečanosti u Veleposlanstvu u Berlinu

Tekst: **Uredništvo**
Foto: **Željko Matić, Berlinski magazin**

Svečani prijam u povodu 20 godina Berlinskoga magazina, najstarijega hrvatskog mjesečnika u Njemačkoj, održan je 15. studenoga, pod pokroviteljstvom Veleposlanstva RH u SR Njemačkoj, u prostorijama Veleposlanstva u Berlinu. Hrvatsku himnu otpjevala je Evelin Novak, stalna članica ansambla Staatsoper u Berlinu. U glazbenome dijelu nastupila je pijanistica Terezija Budimir koja je izvela pjesme Olivera Dragojevića. Na početku svečanosti nazočne je pozdravio hrvatski veleposlanik Gordan Bakota, koji je govorio kao izaslanik predsjednika Vlade i predsjednika RH, hrvatskoga ministra vanjskih i europskih poslova i u svoje osobno ime.

Zahvalio je opernoj divi Evelin Novak i nazočnima, među kojima i redatelju Jakovu Sedlaru, gospodarstvenicima na čelu sa Zoranom Andročecom, Mariji Kolak sa suprugom Mirkom, kao i Romeu Draghicchiju, direkoru predstavništva HTZ-a u Frankfurtu i predsjedniku

Renata i Željko Matić

Hrvatskoga svjetskog kongresa Njemačke Franji Akmadži.

"Mislim da se Berlinski magazin u ovih 20 godina etablirao kao medij koji povezuje i kao medij koji daje prave informacije o zbivanjima među Hrvatima u Njemačkoj s jedne strane, a također i kao važna poveznica između Njemačke i Hrvatske", rekao je veleposlanik Bakota.

Uzvanici na svečanom prijemu u prostorijama Veleposlanstva RH u Berlinu

ČESTITKE UREDNIKU Ž. MATIĆU

Nazočne je zatim pozdravio dr. Veselko Jovanović, vanjski član Obora za Hrvate izvan RH Sabora Republike Hrvatske, pozdravivši nazočne goste na čelu s papinskim nuncijem u SR Njemačkoj, hrvatskim nadbiskupom dr. Nikolom Eterovićem, župnikom HKM Berlin Zvonkom Tolićem te bivšim ministrom i veleposlanikom dr. Mirom Kovačem. U ime Odbora cijeloj redakciji, posebno Željku Matiću, Jovanović je čestitao na velikom uspjehu.

U nastavku večeri prisutne je pozdravio i glavni urednik i izdavač Berlinskoga magazina Željko Matić. Zahvalio je gostima i uzvanicima, uz već spomenute, i generalnom konzulu RH u Hamburgu Kristijanu Tušeku, Izidoru Pečovniku - Doriju, župniku SKM Berlin, vojnom atašeu RH u SR Njemačkoj, brigadiru Zdravku Barbariću i predstavnicima hrvatskih udruga u Berlinu: Stjepanu Škoriću i Stjepanu Lozančiću, HKD "Vladimir Fran Mažuranić", Karmen Meić, predsjednici HKUDSZ Berlin i drugima.

Glavni urednik i izdavač Berlinskog magazina Željko Matić zahvalio je na čestitkama ministrici turizma Nikolini Brnjac i državnome tajniku Zvonku Milasu. ■

ENG ***The Croatian embassy in Germany played host on 15 November to a reception on the occasion of the 20th anniversary of the Berlinski magazine, the oldest active Croatian language monthly in this central European country. Speaking at the event our ambassador, Gordan Bakota, noted that the "Berlinski magazine has over these twenty years established itself as a media that creates networks and offers solid information on the events in Croatian communities in Germany on the one hand, and as an important bridge between Germany and Croatia on the other."***

Englesko-hrvatske kulturne veze

Iz tiska je izišao petnaesti, božićni broj časopisa Most – The Bridge, glasila Hrvatske katoličke misije London

Suradnici – MOST br. 15

Tekst: **Mario Nekić**

Časopis je pokrenut 2008. godine, sa svrhom da pridonese rastu hrvatske katoličke zajednice u Ujedinjenoj Kraljevini te poveže hrvatsku i englesku kulturu. Časopis pokriva područje od crkvenih, pastoralnih, kulturnih i povijesnih tema do suvremenih događaja hrvatske zajednice okupljene oko Hrvatske katoličke misije. Tekstovi se objavljuju na hrvatskom i engleskom jeziku. U novome broju na 120 stranica surađuje više od petnaest suradnika. "Duhovnost putovanja" naslov je teksta don Ivice Žižića koji piše kako je "putovanje zasigurno najvjernija slika života općenito. U svojoj biti čovjek je putnik (homo viator), koji vazda traži svoj zavičaj. Njegov nespokojni duh uvijek je na putu. Hod je slika naše ljudske sudbine, a vjerojatno i ključ njezina razjašnjenja". Christopher Howse piše da su, uz posjete izložbama, ove godine druga popularna kulturna aktivnost u Engleskoj bili pohodi starim crkvama, što zbog ljubavi prema njihovoj arhitektonskoj ljepoti, što zbog bilo koje duhovne povezanosti. Svjedok vremena Vladimir Pavlinić donosi nekoliko vlastitih dodira s nadbiskupom i poslije kardinalom Alojzijem Stepincom, ističući uvjerenje da je Stepinac "osobnim životom bio uzor kršćanskih kreposti, koje su za sva vremena".

Razgovorom je predstavljen nekada anglikanski, a sada katolički svećenik vlč. John Scott. On svjedoči o svojoj osobnoj povijesti povratka u Katoličku crkvu, o Osobnom ordinarijatu Gospe od Walshinghama, odnosu Katoličke i Engleske crkve u budućnosti. Govori o westminsterskoj katedrali kao Majci crkvi cijele Engleske i Walesa, kao i o londonskoj crkvi Presvetog Srca u kojoj se hrvatska katolička zajednica okuplja na misnim susretima.

HOD U DOBROTI

Nedavno preminuli Robert Torre naglašava kako je "samo ljudima čista srca u životu dobro. Ostalima nije. Jer nije u životu bitno da nam bude dobro, nego da budemo dobri. Ne leži sreća u gomilanju ugodnih osjećaja. Oni ne vode postojanje ispunjenju i cjelovitosti. Dobro živi samo onaj tko više daje nego što dobiva. Zrela emotivnost i otvoreno čisto srce jedno je te isto. Zato bez čistog srca o pravom životu nema ni riječi". Anđelko Mihanović piše o odnosu Ivana Meštrovića i Alojzija Stepinca, žrtava političkih progona od totalitarnih režima u 20. stoljeću u Hrvatskoj, naglašavajući kako je "istinu o obojici

HKM London

u kontekstu njihova hrvatstva i katoličanstva moguće razaznati i kroz njihov međusobni odnos". Jadranka Beresford-Peirse izvješćuje o djelovanju Međunarodne zaklade za očuvanje hrvatskih spomenika, kojoj je utemeljiteljica, s osvrtom na nekoliko važnih izložbi ove godine u Hrvatskoj.

Linda Rabuzin predstavlja londonsku Školu za hrvatski jezik, donoseći putopis s ovogodišnjega studijskog okupljanja u Rijeci, Kvarneru i Gorskom kotaru. O londonskoj izložbi u spomen na sv. Tomu Becketa piše Flora Turner-Vučetić. Podsjeća kako su u katedralu u Canterburyju dolazili i hodočasnici iz Hrvatske, o čemu postoje i svečevi tragovi u Hrvatskoj. Tako je relikvijar na kojem je zapisano da je u staklenom cilindru prst Thomasa Becketa sačuvan u katedrali u gradu Hvaru, gdje se prvi put spominje u 17. stoljeću. Jedan od ranih primjeraka štovanja sv. Tome Becketa u Hrvatskoj nalazimo i u Zadru, gdje su u katedrali sv. Stošije očuvani fragmenti zidnih slika.

KNJIGA O BOROJEVIĆU

Prikaz knjige Danijela Tatića o Svetozaru Borojeviću, čovjeku koji je svojedobno obranio Hrvatsku, donosi Brian Gallagher. O djelovanju londonskoga ureda Hrvatske turističke zajednice u Londonu, koji održava vidljivost Hrvatske u izazovnom i neizvjesnom razdoblju, piše direktorica Ivona Grgan, ističući da su ove godine vidljive naznake pozitivnih pomaka. Veleposlanik Republike Hrvatske u Ujedinjenom Kraljevstvu Igor Pokaz osvrće se na proteklu godinu te ističe kako će skoro obilježavanje 30. obljetnice priznanja Republike Hrvatske od Ujedinjene Kraljevine i uspostava diplomatskih odnosa biti prigoda za ponovno intenziviranje gospodarskih, kulturnih, sportskih i ostalih aktivnosti i suradnje. Peter Elborn izvješćuje o djelovanju Britansko-hrvatskog društva, s naglaskom na ovogodišnja virtualna okupljanja. Dubravka i Mišo Marlais svjedoče o svome profesionalnome arhitektonskom i osobnome obiteljskom putu te uključenosti u život lokalne župe i hrvatske katoličke zajednice. Vjera im je oduvijek bila temelj i uporište, a svoje poslanje vide u pripadnosti obitelji, onoj u domovini, a sada sve više svojoj koja se oko njih okuplja u Engleskoj. Most – The Bridge riječju i slikom donosi i osvrt na važnije događaje u životu londonske hrvatske katoličke zajednice u 2021. godini.

Mladi vjernici HKM London

Pokretač i glavni urednik je fra Ljubomir Šimunović, voditelj HKM London. Hrvatska katolička misija u Londonu ima aktivnu Facebook stranicu: https://www.facebook.com/hkmlondon, a može se pratiti i preko mrežne stranice: https://hkmlondon.org/.

ŠESTO LONDONSKO DESETLJEĆE

O Hrvatskoj katoličkoj misiji u Londonu od početka pastoralnu brigu vodili su dominikanci Franjo Marunica (1969. - 1975.) i Dobroslav Ljubić (1971. - 1974.).

THE BRIDGE 15

Nakon njih Misiju preuzimaju svećenici Zagrebačke nadbiskupije vlč. Vinko Kanižaj (1975. - 1983.) i vlč. Drago Berišić (1983. - 2007.). Od 1992. do 2007. godine u Misiji su djelovale i sestre Kćeri Božje ljubavi s. M. Zora Stojanović, s. Danica Sanader, s. M. Vedrana Ljubić, s. M. Regina Gegić, s. M. Zdenka Kolarić, s. M. Svjetlana Rezo, s. M. Bogdana Markić i s. Božana Maroš. Hrvatsku katoličku misiju u Londonu od 2007. vodi fra Ljubomir Šimunović, član Franjevačke provincije Presvetoga Otkupitelja iz Splita, koji ju je uveo u šesto desetljeće djelovanja. Jedina je to hrvatska katolička zajednica u Ujedinjenoj Kraljevini koja je cjelovito integrirana, pastoralno vrlo aktivna, ali relativno mala i još uvijek ranjiva zajednica, koja je oslonjena na Gospodina ostvarila značajna postignuća. Njezina važnost posebice se pokazala u vrijeme Domovinskog rata. Tada je Hrvatska katolička misija London bila središte prikupljanja humanitarne pomoći za stradalnike u Hrvatskoj, a iz nje su se koordinirali i mnogobrojni organizirani javni istupi u cilju širenja istine o agresiji na Hrvatsku i stradanju hrvatskih građana. Pomogla je pri uspostavi pastoralne skrbi o Hrvatima u Republici Irskoj. ■

ENG *Ljubomir Šimunović, known for launching the Most/The Bridge magazine in 2008, has led the Croatian Catholic Mission in London since 2007. The magazine offers a wealth of culture and society information from Britain and Croatia and is certainly one of the most interesting magazines produced by the Croatian Catholic missions abroad.*

Monografija ”Sveti budite” - spomenica i poticaj budućim naraštajima

Uz ovogodišnju proslavu blagdana prvoga hrvatskoga kanoniziranog sveca sv. Nikole Tavelića, u Nacionalnom svetištu u Šibeniku ovih je dana, točnije 12. studenoga, predstavljena monografija ”Sveti budite”

Tekst i foto: **Marija Belošević**

Ovo velebno izdanje pripremljeno je i objavljeno u povodu pedesete obljetnice kanonizacije sv. Nikole Tavelića i proglašenja crkve sv. Frane u Šibeniku prvim i glavnim nacionalnim svetištem sv. Nikole Tavelića, s posebnim osvrtom na događaje uz samu prošlogodišnju proslavu. Izdavač monografije je Hrvatsko nacionalno svetište sv. Nikole Tavelića u Šibeniku (http://svetiste-sibenik.hr). Domaći biskup Tomislav Rogić, koji je i predsjedao Organizacijskim odborom proslave, u ovoj prigodi posebno je zahvalio fra Ivanu Bradariću, inicijatoru proslave i pripreme monografije, rektoru svetišta i gvardijanu samostana sv. Frane. Biskup je naglasio kako nam ova knjiga može pomoći da ne zaboravimo sve ono što se događalo proteklih četiri godine, ali i da ”ponovno zaronimo u razmišljanje o mučeništvu našega Nikole, o svjedočenju vjere, o pozivu na svetost svakoga od nas, o vječnom životu koji bi nam svima trebao biti cilj prema kojem idemo i da nam nije svejedno kakvi ćemo tamo pred spasitelja Isusa Krista doći”. Podsjetio je na neke podudarnosti koje obilježavaju Nikoline obljetnice. Tako je 1941. godine za svečev blagdan Šibenik trebao pohoditi kardinal Stepinac, no rat je to omeo. O blagdanu 1991., na 600. obljetnicu mučeništva, u Šibeniku je trebao biti kardinal Kuharić, no opet je rat omeo slavlje. Stoga je biskup Rogić izrazio radost da je prošlogodišnja proslava unatoč ograničenjima uspjela te je sama obljetnica proslavljena u lipnju kada je euharistijsko slavlje predvodio apostolski nuncij u RH Giorgio Lingua, a kardinal Bozanić slavlje u svečevu blagdanu, čime je zaključena jubilejska godina.

50 GODINA KANONIZACIJE

”Proslavili smo 50 godina kanonizacije i vjerujem probudili mnoga sjećanja, ali i molitvu, žar vjere i želju za svjedočenjem Krista danas. Kao da je sveti Nikola Tavelić bio jedna svjetiljka – uljanica, u kojoj je i dalje bilo puno ulja, samo ju je trebalo ponovno zapaliti da nas osvijetli i ogrije. Sada neka ova knjiga posluži tome da se ta uljanica više ne gasi”, rekao je na kraju biskup Rogić te podsjetio kako nas mučeništvo sv. Nikole Tavelića i danas na ”svetost poziva i da vjeru svjedočimo” jer ”to mučeništvo ima puno poruka i za današnji dijalog među religijama, ne u izazivanju drugoga i drukčijega, nego u svjedočenju vjere i ustrajnosti na putu prema vječnom životu i pod cijenu gubitka ovoga zemaljskog života”, rekao je biskup Rogić.

Provincijalni ministar Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca fra Josip Blažević osvrnuo se na sam sadržaj monografije. ”Ovo je monografija u najizvrsnijem smislu riječi, što potvrđuje i samo šest autorskih priloga, a ostali prostor koji se proteže na 300 raskošno opremljenih stranica ispunjavaju prekrasne slike, dokumenti, zahvale, propovijedi i govori. Ovo je slikopis koji plijeni pozornost svojim koloritom i raskoši”, rekao je fra Blažević. Govoreći o prvom prilogu fra Josipa Ivanovića, naglasio je kako autor čitateljima razjašnjava zašto slavimo jubileje. Preporučio je ovo poglavlje osobito onima pred kojima je neki jubilej. Uz drugi prilog fra Ljudevita Maračića naglasio je kako tu možemo pročitati sažetu biografiju sv. Nikole Tavelića pa je preporučio ovo pročitati onima koji još nisu dovoljno upoznali sveca.

TIMBAR VIRE

Povjesničar Ivan Armanda predstavlja samostan sv. Frane u Šibeniku od samih početaka, dakle od 13. st. do naših dana. Fra Augustin Kordić nastavlja praksu pret-

hodnika te predstavlja crkvu sv. Frane tijekom povijesti, s posebnim osvrtom na posljednjih 50 godina, od kada postoji Hrvatsko nacionalno svetište sv. Nikole Tavelića. Urednik monografije fra Ivan Bradarić čitateljima je podario vrijedne zapise o događajima prilikom pripreme jubileja te samu proslavu. Tako čitamo osvrte na trodnevnice, devetnice, simpozije i hodočašća, glazbene događaje, izložbe, izdanja. Fra Blažević je podsjetio i na emisiju "Timbar vire" koja je povezala domovinsku i iseljenu Hrvatsku, a fra Bradariću s pravom priskrbila godišnju nagradu Hrvatskog društva katoličkih novinara.

Predstavljanje u Šibeniku

SVETI NIKOLA MEĐU ISELJENICIMA

Posljednji prilog potpisuje novinarka Marija Belošević koja je prikupila i predstavila impozantan broj crkava, kapela, čak i samostana posvećenih Nikoli Taveliću u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, Europi, Americi i Australiji. Tako čitamo o izgradnji prve: "Izgradnja prve kapele posvećene tada još blaženom Nikoli započela je 1936. godine u Cerovcu kraj Požeških Sesveta; prvoj župi u zagrebačkoj Kustošiji koja je stavljena pod Tavelićev zagovor." Kao i o malo poznatom detalju da u Krašiću (!) još od 1938. godine postoji samostan Služavki Malog Isusa Zagrebačke provincije Presvetog Srca Isusova i Marijina. Kuću je kupio zajedno s nekad poznatim zlatarom, urarom i pučkim piscem Jankom Matkom sam nadbiskup Stepinac koji je želio da sestre dođu u Krašić te da samostan bude pod Tavelićevom zaštitom.

Uz Nacionalno svetište u Šibeniku, nižu se Tavelićeve župe u Hrvatskoj: Zagreb, Rijeka, Županja, Slavonski Brod, Repušnica, Lišane Ostrovičke, kao i mjesta s kapelama posvećenima sv. Nikoli: Cerovec kraj Požeških Sesveta, Krašić, Hartje (Žumberak), Stara Kapela (župa Donja Dubrava), Veliko Svinjičko (kraj Siska), Gvozd (kraj Siska), Luketić (župa Ogulin), Brnaze, Tučepi, Stankovci, Vinjani Donji, Banjevci, Perković, Sitno Donje, Unešić, Jovići (župa Ražanac), Sikovo (župa sv. Filipa i Jakova), Ivankovo, Vrbanja, Mohovo (župa Šarengrad), Podgorje (župa Virovitica III), Četekovac (župa Nova Bukovica).

Impozantan je broj mjesta i u Bosni i Hercegovini. Nikoline župe nalaze se u Sarajevu - Kovačići i Tomislavgradu, a župe u kojima je Tavelić suzaštitnik su: Brajkovići, Odžak-Ćaić, zatim niz područnih crkava i kapela: Čep (župa Busovača), Brgule (župa Lukavac), Modran (župa Plehan), Orašac (župa Rama - Šćit), Omanjska (župa Sivša), Staro Selo (župa Turić), Kolovrat - Križani (župa Tuzla), Donje Lanište (župa Ulice), Kovačić (župa Ljubunčić), Majdan (župa Mrkonjić Grad), Domazeti u Raškoj Gori (župa Goranci), Radišići (župa Humac), Škverina njiva (župa Ružići), Dobrkovići (župa Široki Brijeg), Klanci (župa Trebinja). Ovome popisu treba dodati i nemali broj grobljanskih kapela u ovim mjestima: Čatići (župa Kraljeva Sutjeska), Volunjak (župa Kreševo), Čaušlije (župa Bugojno), Namlići (župa Dragunja), Careva Ćuprija (župa Jelaške), Komorani (župa Bila), Crvena zemlja u Cerici (župa Ivanjska), Bašćina (župa Kotor Varoš), Poljak (župa Sanski Most), na granici sela Smričana i Potoka (župa Vidoši), Trseljevina (župa Studenci), Mijakovo Polje (župa Vinica), Todoruša - groblje (župa Aladinići), kao i groblje sv. Nikole Tavelića u Vrkašiću (župa Bihać), te Vojnu kapelaniju sv. Nikole Tavelića, Vojarna "Ante Bruno Bušić", Livno. U Somboru na Bezdanskom putu također djeluje župa sv. Nikole Tavelića, a kapele u mjestu Drage (Slovenija). I gradišćanski Hrvati imaju kapelu na Parapatićevu Brigu (Parapatitschberg), a poseban spomen u vidu oltara postavljen je u Hrvatskome Grobu u Slovačkoj. Dom sv. Nikole Tavelića nalazi se u Grottaferrati (Italija), a imao je veliku ulogu u pripremi same kanonizacije.

Zakoraknemo li više u Srednju Europu u Njemačkoj, točnije u biskupiju Rottenburg – Stuttgart, tu se nalazi čak 11 (!) hrvatskih katoličkih zajednica kojima je sv. Nikola Tavelić zaštitnik (Albstadt - Ebingen, Biberach, Heilbronn, Kirchheim/Teck, Leonberg, Metzingen, Nagold, Schwäbisch Gmünd, Stuttgart - Bad Cannstatt, Waiblingen). Europskome nizu treba dodati i prostorno najveću župu sv. Nikole Tavelića sa sjedištem u Rotterdamu koja obuhvaća područje cijele Nizozemske.

U monografiji su zastupljene i misije i župe, odnosno katolički centri i u prekooceanskim zemljama koji također kao patrona imaju sv. Nikolu Tavelića, a to su: Mississauga, Montreal i Winnipeg u Kanadi te Hrvatski centar u New Yorku (SAD). U Buenos Airesu (Argentina) djeluje Hrvatsko katoličko središte sv. Nikole Tavelića, a u Australiji dva hrvatska katolička centra Clifton Hill (Melbourne) i St. Johns Park (Sydney). Pogledamo li ovaj impozantan popis, s ponosom možemo zaključiti kako se glas o svetosti prvoga hrvatskoga kanoniziranog sveca proširio svijetom. Nadajmo se - na poticaj - jer kako smo čuli na predstavljanju knjige, Tavelić i nas danas poziva na hrabro svjedočenje vjere i na svetost. ■

ENG ***The monograph** Sveti budite ("Be Holy") **tells of the life and work of St Nikola Tavelić, the first Croatian to be canonised. The event was staged on 12 November at the national shrine in Šibenik on the occasion of the saint's feast day. The monograph, edited by the friar Ivan Bradarić, presents a list of all churches and parishes outside Croatia dedicated to St Nikola Tavelić.***

Lađa koja plovi morem kamenja

Hrvatski narod ima tisućljetnu povijest tijekom koje se stoljećima borio za pravo na samoodređenje, slobodu i neovisnost. S obzirom na svoj geopolitički položaj, prirodne resurse i kvalitetu stanovništva, Hrvatska je stoljećima bila na meti velikih sila. Tijekom svoje tisućljetne povijesti prošla je razdoblja slave i junaštva, bivajući štit Europe od napada turskih osvajača, čime je zaslužila naziv "predziđa kršćanstva", kako ju je nazvao papa Leon X. u 16. stoljeću.

Tekst i foto: **Dražen Juraga**

Nakon smrti Zvonimira Trpimirovića 1089., jednog od njezinih posljednjih kraljeva, Hrvatska je ušla u razdoblje nesreća obilježeno neravnopravnim savezništvima, despotskim stranim vlastima i stalnim vanjskim agresijama. Unatoč tome, sve to vrijeme i bez obzira na okolnosti hrvatski narod uvijek je imao nesalomljiv duh identiteta i želju za slobodom i neovisnošću. Tako je Hrvatska ostala živa unatoč trenutačnim geopolitičkim ograničenjima.

Hrvatski pjesnik Vladimir Nazor, inspiriran tom poviješću, 1912. godine napisao je pjesmu pod naslovom "Zvonimirova lađa", čiji tekst evocira Hrvatsku kao nasukanu lađu, koju su slomili valovi, išibanu vjetrovima, kako leži na tvrdoj siki, "...ali još tu je!!!". Glavne kitice završavaju: "Još tu je."

Pjesmu sam naučio kad sam bio dječak, prije nego što sam napustio Hrvatsku, a slika koju ona evocira proganjala me svih ovih godina.

Nadahnut tom pjesmom i u povodu nove godišnjice zadnje neovisnosti Hrvatske (1991.), palo mi je napamet da to i ostvarim postavljanjem instalacije lađe koja plovi "morem kamenja".

Našao sam trup broda koji mi se činio prikladnim za to, ne samo zbog njegova plemenitog nacrta i izrade, nego i zbog njegove povijesti.

Riječ je o servisnome lučkom brodu, koji je pripadao obitelji Bellini, te je sagrađen 1902. godine u brodogradilištu Bellotti, pod imenom "Bichini" i matrikulom br. 1622, tada smještenom u brodogradilištu koje se nalazilo samo 200 metara dalje od mjesta gdje se sada nalazi. Njegova bogata povijest usko je povezana s poviješću Luke Rosario.

Zbog svih tih razloga Gradska uprava Grada Rosarija odobrila je da se instalacija postavi u Nacionalnome parku argentinske državne zastave (Parque Nacional a la Bandera) i tadašnji gradonačelnik Rosarija dr. Hermes Binner svečano je otkrio instalaciju zajedno s veleposlanicom Republike Hrvatske Nedom Rosandić Šarić, 30. svibnja 1997. na Dan hrvatske državnosti.

Već 21 godinu hrvatska zajednica okuplja se svake godine u povodu domovinskih proslava oko ovog simbola koji je predstavlja.

Mnogi posjetitelji, oni vezani uz hrvatsku zajednicu ili ne, posjećuju je i obilježavaju. Leonardo Bravo, skladatelj iz Rosarija s adresom u Japanu, 2007. godine u Tokiju je skladao glazbenu partituru nadahnutu Zvonimirovom lađom.

Ona se nalazi na mnogim argentinskim i stranim web stranicama pa tako Hrvatska i dalje priča svoju povijest i proglašava svoju opstojnost.

Njezina željezna struktura lijevana u betonskoj podlozi te "valovi od kocaka kaldrme" s godinama su izgubili sjaj, ali lađa uspješno odolijeva svakodnevnim udarcima čiji su uzroci razni te stotinama djece koja se na nju ukrcavaju i igraju "moreplovaca" i dalje ustrajno objavljuje: Još sam tu! ■

ENG ***The croatian people is an ancient community that for centuries has been fighting for the right to its self-determination, freedom and independence. Due to its geopolitical position, natural resources and the quality of its population, Croatia has been the ambition of the powers of the time for centu- ries. Throughout its ancient history, the country went through periods of glory and heroism. It has been considered as Europe's shield against the attacks from the turkish invaders, and thus, deserving the distinction of "Bulwark of Christendom" (Antemurale Christianitatis) awarded by Pope Leo X in the 16th century. Inspired by the poem of Vladimir Nazor and a new anniversary of the last Independence of Croatia (1991), I thought about materializing it, by means of the installation of a ship, sailing "a rocky sea". I found a huli that was suitable for that purpose, not only because of its noble design and structure, but also because of its very own history. Due to all those reasons, the City Administration considered that it was pertinent to place it at Parque Nacional a la Bandera (National Flag Park), in Rosario on 30th May, 1997.***

”Iseljenici i povratnici”

Nakladnik knjige "Iseljenici i povratnici – Pravni i institucijski aspekti u razdoblju Austro-Ugarske monarhije i Kraljevine SHS/Kraljevine Jugoslavije" je zagrebačka Školska knjiga

Autorica knjige Darija Hofgräff Marić

Tekst i foto: **Željko Rupić**

U Velikoj čitaonici Hrvatskoga državnog arhiva u Zagrebu 5. studenoga predstavljena je knjiga – znanstvena monografija "Iseljenici i povratnici – Pravni i institucijski aspekti u razdoblju Austro-Ugarske monarhije i Kraljevine SHS/ Kraljevine Jugoslavije" autorice Darije Hofgräff Marić. Dugogodišnja je djelatnica i znanstvena suradnica u Hrvatskome državnom arhivu na čijem je iznimno bogatome gradivu ovo izdanje većinom i utemeljeno. O knjizi opsega 210 stranica koju je uredio Deniver Vukelić, prvi je biranim riječima govorio predsjednik Upravnoga odbora dr. sc. Ante Žužul .

Recenzent knjige prof. dr. sc. Ulf Brunnbauer s Leibniz - Instituta za studije istočne i jugoistočne Europe u Regensburgu rekao je, među ostalim, da se o iseljeništvu često govori kroz gubitke, čime se zanemaruju brojne važne socioekonomske teme te pitanja kulture i identiteta. Zaključio je da državu iseljenici nerijetko zanimaju zbog novčanih doznaka te da je iseljavanje hrvatski kontinuitet zadnjih stotinu godina. To je strukturni problem na koji bi povjesničari trebali dati odgovor.

O knjizi je govorio i doc. dr. sc. Tado Jurić s Hrvatskoga Katoličkoga sveučilišta koji je ustvrdio da mu nije poznato da se netko s tolikom ozbiljnošću pozabavio temom iseljavanja u navedeno vrijeme, Potvrdio je da se radi o procesu koji se nastavio i u današnje vrijeme, iako je ranije iseljavanje bilo dijelom motivirano vrstom političkih razloga "koji danas otpadaju". Bez obzira na to u kojem uređenju Hrvati živjeli, oni uvijek iseljavaju, ustvrdio je Jurić i dodao da se u Jugoslaviji više ulagalo u istraživanje iseljeništva nego danas.

I DOBRE I LOŠE STRANE

Autorica knjige Darija Hofgräff Marić istaknula je da joj smeta kad se javno isključivo negativno govori o iseljavanju jer ono ima i dobrih i loših strana, a pored toga pristupa mu se uglavnom političkim analizama. Volimo kukati da nam nisu bile dobre prošle države, a sada imamo svoju, pa opet iseljavamo. Pored toga, nije sve u državama, niti je samo u pitanju skrb odozgo. Imamo svoju osobnu i građansku odgovornost i mogućnost djelovanja odozdo. Navela je sjajne primjere udruga koje su u to doba skrbile o problemima iseljenika.

Dosadašnja znanstvena istraživanja o hrvatskom iseljeništvu uglavnom su se temeljila na analizama političkih dimenzija migracija, i to gotovo isključivo iz perspektive zemalja u koje su se hrvatski iseljenici useljavali. Stoga je tema ove knjige znanstveno iznimno važna jer obrađuje dosad slabo ili nedovoljno obrađeno pitanje pravnog i institucijskog okvira zaštite iseljenika i povratnika u vrijeme Austro-Ugarske Monarhije i Kraljevine SHS / Kraljevine Jugoslavije. Ona pokazuje da su obje države koje su ”slale” putnike u ”bijeli svijet” ipak posredovale ili, bolje rečeno, regulirale učinke iseljavanja i povratka stanovništva.

VAŽNOST CIVILNOGA DRUŠTVA

Prateći kontinuitet između habsburškog i međuratnog razdoblja, jasno se pokazuje da država nije gradila relativno razrađen institucionalni ili pravni okvir za zaštitu iseljenika i povratnika samo s pomoću vladine politike nego i da su to bili rezultati rada civilnog društva i angažiranih pojedinaca, osobito u Hrvatskoj. Time je dokazano da se u razmatranom razdoblju veći dio hrvatskog društva brinuo za sudbinu iseljenika i povratnika, odnosno da je već u razdoblju između dvaju svjetskih ratova postojalo ono što danas nazivamo javno-privatnim partnerstvom u pružanju usluga iseljenicima i povratnicima

Knjiga je znanstvena monografija, ali može poslužiti i kao priručnik ili udžbenik zbog čega može biti zanimljiva ne samo istraživačima migracijske i socijalne politike s obzirom na Hrvatsku i međuratne odnose u Jugoslaviji nego i studentima demografije (osobito kad je riječ o temama vezanim za hrvatsko iseljeništvo) te široj javnosti. ■

ENG ***Darija Hofgräff Marić, a long time staffer of the Croatian State Archives (CSA), promoted her latest monograph, Iseljenici i povratnici – Pravni i institucijski aspekti u razdoblju Austro-Ugarske monarhije i Kraljevine SHS/Kraljevine Jugoslavije ("Emigrants and Expatriate Returnees: The Legal and Institutional Aspects during the Periods of the Austro-Hungarian Monarchy and the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes/the Kingdom of Yugoslavia") at an event staged at the grand reading room of the CSA. The book draws largely on the materials kept at the CSA. The 210-page volume was edited by Deniver Vukelić and published by Školska Knjiga of Zagreb.***

Tisuće stranica o Hrvatskoj i Hrvatima s obje strane granice

Znanstvene monografije, prijevodi i beletristika, inojezične knjige autora Hrvata iz zemlje i inozemstva pojavile su se na policama knjižara i sajmovima knjiga od Zagreba do Pule, od Buenos Airesa do Sydneya

Priredila: **Diana Šimurina-Šoufek**

Tado Jurić

Iseljenička tematika, čini se, sve više zaokuplja domaće znanstvenike koji svoja ukoričena postignuća eminentnih izdavača nude na uvid i sud javnosti. Za njima ne zaostaju ni pisci, amateri i znalci, koji vlastite životne i ostale priče objavljuju na stranim jezicima, bilo da su na njima napisani ili je riječ o prijevodima. Među autorima koji žive izvan domovine su i oni koji ostaju vjerni materinskoj riječi, a u susjedstvu se odnedavno promoviraju i dvojezične pjesničke antologije... Nakon sezone domovinskih sajmova knjiga iz novije produkcije u *Godini čitanja* pred čitateljskom publikom ma gdje bila odsad je knjižni prvijenac australske Hrvatice, novi Dokozin roman, monografija *Iseljenici i povratnici*, divot izdanje *Herojski Vukovar*...

Zaklada Konrad Adenauer i Hrvatsko katoličko sveučilište u Zagrebu organizirali su predstavljanje nove knjige o hrvatskoj demografiji doc. dr. sc. Tade Jurića: *Gastarbeiter Millennials. Exploring the past, present and future of migration from Southeast Europe to Germany and Austria with approaches to classical, historical and digital demograph*, Verlag Dr. Kovač, Hamburg 2021. U toj knjizi na engleskome jeziku *Gastarbajteri milenijci* autor Tado Jurić predstavlja prvu sveobuhvatnu analizu iseljavanja iz Hrvatske i zemalja jugoistočne Europe u Njemačku i Austriju, a građa knjige raspoređena je na 532 stranice. Knjiga propituje: Ponavlja li se gastarbajterska povijest? Mogu li demografske promjene u EU ugroziti temelje liberalne demokracije? Jesu li migracije u EU interesno neutralna i slučajna društvena pojava? Hoće li EU postati neoliberalno bojište za resurs - čovjek? Koja su konkretna rješenja na nacionalnoj i EU razini? Zašto indeks korupcije u Hrvatskoj i na zapadnom Balkanu raste s povećanim iseljavanjem i koje su druge posljedice iseljavanja? Postoji li korelacija između iseljavanja s prostora periferije EU-a i porasta ilegalnih migracija? Zašto predlažemo parcijalni rad na daljinu u javnom sektoru kao ključnu demografsku mjeru za oživljavanje Hrvatske i periferije EU-a? Usto, autor vrlo pronicljivo analizira mogu li inovativni pristupi digitalne demografije revolucionirati naše spoznaje o migracijama i predvidjeti ih. Na temelju tih spoznaja povjesničar i politolog Tado Jurić tako u novoj knjizi "Gastarbajteri milenijci" predlaže i rješenja - demografsku mjeru, tj. rad od kuće ili rad na daljinu kao odgovor na demografske izazove s kojima se suočava Hrvatska, ali i Europska unija. Kada bi se iz javnog sektora, smatra autor Jurić, pet posto radnika vratilo ili preselilo na periferiju u kojoj mogu kupiti kuću za 30.000 eura koja u Zagrebu košta do 300.000 eura, oživjele bi mnoge hrvatske depopulirane regije. "Rad na daljinu usporio bi odljev mozgova s periferije Hrvatske, ali i EU-a. Ova bi mjera mogla ponovno naseliti velika napuštena područja Hrvatske, ali i biti primjer ostalim periferijama EU-a. Mjera bi mogla dati novi poticaj napuštenim ili demografski ranjivim područ-

jima i omogućiti radnicima da napuste gradove s visokim životnim troškovima. Time bi se divljanje cijena nekretnina u Zagrebu i Splitu dovelo u red", poručuje u knjizi povjesničar i politolog Tado Jurić.

BIBLIOFILSKA IZDANJA

Naklada Ljevak objavila je knjigu "Ni s kućom ni bez kuće: nakladnička djelatnost Hrvata u Novome Zelandu" autorica Ivane Hebrang Grgić i Ane Barbarić, stručnu i relevantnu rekonstrukciju niza društvenih aktivnosti novozelandskih Hrvata tijekom povijesti. Autorice su se uputile u tu daleku zemlju kako bi pronašle zaboravljene primjerke hrvatskih novina koje tamo izlaze od kraja 19. stoljeća. Zahvaljujući tim publikacijama, kao i mnogobrojnim drugim povijesnim izvorima i neformalnim kontaktima, u knjizi donose nove spoznaje o komunikacijskim modelima tamošnjih Hrvata tijekom povijesti. Sve to potkrijepljeno je odabranim citatima iz mnogobrojnih izvora koji svjedoče o njihovu kulturnome i društvenome djelovanju u Novome Zelandu, ali i o sudbinama pojedinaca koji su gradili domicilno društvo čuvajući pritom hrvatsku baštinu i tradiciju. Vrijedan dodatak knjizi su online pretražive bibliografije serijskih publikacija i knjiga koje su dostupne preko poveznica i kodova za brzi pristup.

NOVI UDŽBENIK

Knjiga "Bokeljski zagovori - tragom hrvatske baštine Boke" autorice Vande Babić Galić predstavljena je ovih dana u Zagrebu, uz poruku da bi činjenice iz te monografije koja promiče hrvatsku kulturu Boke u Crnoj Gori trebale ući u kurikule obje države. Ministar vanjskih i europskih poslova Gordan Grlić Radman rekao je da mu je drago da Hrvati Boke kotorske doprinose multikulturalnosti i blagu Crne Gore te uvijek trebamo razgovarati i vidjeti u čemu možemo pridonijeti da bi bili još bolji susjedi. "*Bokeljski zagovori* su putokaz u tom smjeru koji obogaćuje multikulturalnost, multikonfesionalnost Crne Gore. Trebamo dati podršku našim ljudima u Boki kotorskoj", kazao je ministar. Poruka knjige je, po riječima ministra, jasna i napisana je kako bi poučavala i štitila hrvatsku kulturu Boke, koja je stoljećima stvarana. Autorica je profesorica na Filozofskom fakultetu u Zadru Vanda Babić Galić, rekavši kako je ta knjiga ujedno i udžbenik za sve one koji žele proučiti hrvatski kulturni kod Boke. *Bokeljske zagovore* napisala je kako se naša kulturna baština, koju smo utkali u Crnu Goru, više ne bi nazivala krivim imenom, a poštujući međunarodni sporazum konačno bi se uključila u crnogorski obrazovni kurikul. Nada se da će u RH djeca učiti o Boki kao o dijamantu naše kulture.

Vanda Babić Galić

MISIJSKO NAKLADNIŠTVO

Iz tiska je izašla knjiga fra Ante Pranjića Pilipovića "Iseljenici i HKM Augsburg" u izdanju Naklade Bošković iz Splita. Knjigu je uredio mag. Goya Gojko Zovko, predgovor mons. dr. Pero Sudar, a pogovor nacionalni ravnatelj Dušobrižništva za Hrvate u inozemstvu vlč. dr. Tomislav Markić. Knjiga je podijeljena u sedam dijelova: Misijska narav Crkve, Hrvatsko iseljeništvo, Osnivanje Hrvatske katoličke misije Augsburg, Život po vjeri, Živa vjera pobuđuje hodočašća, Rad s učenicima i Kulturno-sportski život u misiji. Na kraju su još sažeci na hrvatskom i engleskom jeziku, popis literature, izvori zabilješki i bilješka o piscu. Polovicu svoga svećeničkog radnoga vijeka autor je proveo na više mjesta u domovini, a drugu polovicu s našim iseljenicima u Švicarskoj i Njemačkoj: HKM u Augsburgu poslužila je kao izravni primjer zajednice u kojoj je fra Ante djelovao.

NAŠA POVIJEST NA ŠPANJOLSKOME

Knjigu o hrvatskoj povijesti na španjolskome jeziku koju potpisuje Carmen Vrljičak objavio je Krivodol press, nakladnička kuća iz Buenos Airesa. "HISTORIA DE CROACIA desde el principio" ima 170 stranica i govori o razdoblju od dolaska Hrvata pa sve do 1914. godine. Carmen Vrljičak rođena je u Madridu kao kćer hrvatskih emigranata, autorica je više od 15 knjiga, na hrvatskome i španjolskome, od kojih je polovica s hrvatskim temama. Živi u posljednje vrijeme najvećim dijelom u Zagrebu.

FRANKOFONA IZDANJA

Najprestižniji francuski nakladnik iz područja humanističkih znanosti Les Éditions du Seuil objavio je knjigu "Les Fixeurs au Moyen Âge" autorice Zrinke Stahuljak, hrvatske znanstvenice koja živi i radi u Los Angelesu. Redovita je profesorica usporedno na Odsjeku za komparativnu književnost i na Odsjeku za europske jezika i transkulturalne studije Kalifornijskoga sveučilišta u Los Angelesu (UCLA), a od 2019. godine direktorica je tamošnjeg Centra za srednji vijek i renesansu. Knjiga je opsežna

Zrinka Stahuljak

povijesna studija o srednjovjekovnim fikserima, posrednicima između kršćana i muslimana, hodočasnika, misionara, trgovaca, vojnika. Fikser je uvriježeni novinarski izraz koji potječe iz engleskoga jezika i označava lokalnoga suradnika koji rješava sve probleme koji mogu nastati u konfliktnim situacijama; on je prema potrebi tumač, informator, vodič, posrednik, dobavljač, vozač. Knjiga oživljava te nevidljive muškarce i žene iz povijesti, ali se referira i na sadašnjost jer se njezino objavljivanje poklapa s katastrofalnim povlačenjem zapadnih snaga iz Afganistana u kolovozu 2021., kada su stotine i tisuće afganistanskih fiksera ostavljene na milost talibanima. Francuska javnost pokazala je golemi interes za knjigu pa je autorica gostovala u knjižarama u Parizu i Toulouseu, govorila za mnogobrojne radiopostaje i za ugledni kulturni televizijski kanal ARTE, a recenziju knjige donio je i Le Figaro.

INOZEMNA CROATICA

Natalie Francèska supruga je i majka, rođena i odrasla u Sydneyu, gdje posljednjih deset godina radi u građevnoj komercijalnoj industriji. Roditelji su joj rođeni u Hrvatskoj, otac u Dubrovniku, točnije u Malome Stonu, a majka u Pupnatu na Korčuli. Natalie je voljela umjetnost i pisanje kao oblik kreativnog izražavanja, što ju je navelo na studij na Nacionalnom institutu za dramsku umjetnost u Sydneyu i bavljenje glumom i kazališnim radom od malih nogu. Svojom prvom knjigom "Moja baka je poput mora" poziva djecu da se povežu sa svijetom i žive u njemu kao mjestom ljubavi, a ne straha. Recenzenti knjige su: Frances Vidakovic, autorica više od 20 knjiga i nagrađivana blogerica o roditeljstvu koja je živjela

Herojski Vukovar

U Hrvatskome domu u Vukovaru 23. studenoga 2021. predstavljena je prva od dviju knjiga znanstveno-izdavačkog projekta: "Herojski Vukovar: povijest grada i život Vukovaraca tijekom 30 godina (1991. – 2021.)", na kojoj je radilo više od 30 autora. Nositelj projekta je Društvo za promicanje hrvatske kulture i znanosti CROATICA iz Zagreba, a glavni partner Memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata te još 14 ustanova i tvrtki iz Vukovara. Glavni urednik Ante Bičanić rekao je da je na knjizi radilo 30-ak autora koji su se u prvoj knjizi fokusirali na teme vezane uz pripreme za rat i samu agresiju na Vukovar, a u drugoj knjizi, koja je u pripremi, bit će riječi o vremenu okupacije, mirne reintegracije, povratka prognanika i obnove te o današnjem razvoju. "Radili smo na knjizi godinu i nešto dana, a cilj nam je bio pokazati sudbinu Vukovara u ovih 30 godina. Ovo je opsežan znanstveno-istraživački projekt koji je okupio više od 30 autora", rekao je Bičanić i dodao da je knjiga pisana razumljivim i jasnim jezikom. "Posebno nam je stalo da knjiga dođe do osnovnih škola i naših učenika kako bi iz knjige dobili važne činjenice", istaknuo je Bičanić i dodao da je knjiga prepuna izvrsnih fotografija, preslika zemljovida i dokumenata, od kojih su neki prvi put objavljeni. Prema riječima jednog od autora Dražena Živića, iako o Vukovaru 1991. postoji mnogobrojna literatura, ovo je prvi put da se temi vezanoj uz taj grad prilazi na sveobuhvatan način, od povijesti Vukovara i prošlosti do ratnog i poslijeratnog te aktualnog razdoblja. "Prvi put se na jednome mjestu sabire ono što znamo i u svjetlu činjenica i dokumenata što znamo o Vukovaru", rekao je Živić te dodao kako to ne znači da su druga djela napisana o tom gradu manje vrijedna. Nazočne je pozdravio gradonačelnik Ivan Penava, koji je tom prigodom rekao da je "platforma za razaranje Vukovara proizašla u žestokoj kampanji utemeljenoj na neistinama i krivotvorenim činjenicama". "Jasno je da je iza toga stajala politika. Upravo izdanja ovakvoga tipa, utemeljena na znanstvenim činjenicama i spoznajama, vrlo su važan segment u rasvjetljavanju takvih stajališta i platformi", rekao je Penava. Dodao je kako Grad Vukovar zato podupire takve i slične projekte kako bi se izbjegle manipulacije u budućnosti.

u Hrvatskoj, tekstopisac Vinko Barčot iz Vele Luke te Dino Rađa, poznati hrvatski NBA košarkaš iz Splita. Knjiga je namijenjena ponajprije djeci od 4 do 8 godina iako je kao knjigu uspomena s elementima bezvremenosti može čitati i u njoj uživati svaka dobna skupina.

Novi roman spisateljice, urednice Fenix Magazina i dopisnice Večernjeg lista Marijane Dokoze "Njegova žena", objavljen u izdanju nakladničke kuće Despot Infinitus, predstavljen je u Stuttgartu u prostorijama Udruge Vila Croatia. Autorica trenutačno priprema zbirku poezije "Prijestupnici" s autorom J. H. Macadom (Josipom Horvatom Macadom) koja bi trebala izići do kraja godine. Riječ je o zbirci pjesma, odnosno pjesničkom razgovoru dvoje ljubavnika.

HRVATSKA RIJEČ U SUSJEDSTVU I DOMOVINI

Plod projekta "Međunarodna književno-kulturna suradnja" su i dvije antologije suvremene crnogorske i hrvatske poezije – *Razlog za pjesmu* i *Odlazak u stihove*, koautora dr. sc. Željke Lovrenčić iz Zagreba i Božidara Proročića s Cetinja. Predstavljene su u Hrvatskoj knjižnici ,,Ljudevit Gaj" u Domu kulture ,,Josip Marković" u Donjoj Lastvi. Nadalje, u Gradskoj knjižnici Beč nedavno je gostovao jedan od međunarodno najpoznatijih hrvatskih autora Miljenko Jergović predstavljajući njemačko izdanje svog romana Herkules pod naslovom "Der rote Jaguar". Predstavljanje u prepunoj dvorani knjižnice bilo je najbolji pokazatelj životvornosti autorovih tematskih preokupacija i razmišljanja o kompleksnim temama poput dvostrukog identiteta generacija iseljenika nakon raspada Jugoslavije, njihova odnosa prema prošlosti i traženju uporišta koje mnogi teško nalaze. ■

ENG ***The diaspora appears to be increasingly a topic of interest for researchers. Their work, released through our top publishers, is presented to the public for perusal and appraisal. Also taking up these topics are writers—amateur and specialist—whose biographies and other stories are written or translated into other languages. Among authors abroad there are also those who continue to write in Croatian. In recent times we have seen bilingual anthologies of poetry published in our nearby European neighbourhood.***

Treći svjetski festival hrvatske književnosti

O svojim vezama s hrvatskom književnošću i budućnosti tih odnosa govorili su sjajni pisci iz Čilea Óscar Andrés Barrientos Bradašić i akademik Andrés Morales Milohnić

Književnici Đuro Vidmarović, Željka Lovrenčić i predsjednik umjetničkog povjerenstva 3. SFHK Stjepan Šešelj u DHK-u, Zagreb

Tekst: **Vesna Kukavica**
Foto: **Stanka Gjurić**

Treći Svjetski festival hrvatske književnosti (3. SFHK), koji propituje stvaralaštvo hrvatskih književnika u zemljama i kulturama u kojima žive, uspješno je održan u Zagrebu od 15. do 17. studenoga 2021. U sklopu svečanog otvorenja festivala u Društvu hrvatskih književnika nazočnima - od Punta Arenasa do bližega europskog susjedstva - obratio se u ime Hrvatske matice iseljenika njezin ravnatelj Mijo Marić, čestitavši cijelome festivalskom povjerenstvu uspješnu organizaciju 3. SFHK, koji u višednevnom programu donosi obilje čitanja poezije i proze, književnih susreta i kreativnih druženja. Festival je održan pod visokim pokroviteljstvom Hrvatskoga sabora. U ime pokrovitelja nazočne je pozdravila predsjednica saborskog Odbora za Hrvate izvan RH Zdravka Bušić, dok se dr. sc. Milan Bošnjak obratio u ime Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan domovine te književnik Miro Gavran u ime Matice hrvatske.

U Organizacijskom umjetničkom povjerenstvu 3. SFHK bili su: akademici Ivan Aralica i Luko Paljetak, dr. sc. Željka Lovrenčić, Đuro Vidmarović te Stjepan Šešelj. U ime festivalskog povjerenstva i DHK govorila je hispanistica i prevoditeljica dr. sc. Željka Lovrenčić. Ravnatelj HMI-ja Mijo Ma-

Ravnatelj HMI-ja Mijo Marić s visokim uzvanicima i piscima, sudionicima 3. SFHK na svečanom otvorenju u DHK-u, Zagreb

rić posebno je pohvalio inicijatore ove ideje, koja okuplja pisce naših korijena izvan Lijepe Naše i one koji stvaraju književna djela u matičnoj zemlji, kao što su to činili i njegovi prethodnici davne 1989. kada je upravo u Društvu hrvatskih književnika, prije pada Berlinskoga zida, održan prvi legendarni susret hrvatskih pisaca s obje strane granice. "Demokratske promjene u RH donijele su slobodu umjetničkog stvaralaštva i demokratizaciju cjelokupnog društva čija institucionalna izgradnja tijekom proteklih 30 godina – omogućuje da se ovakav Svjetski festival hrvatske književnosti održava u kreativnom ozračju", istaknuo je ravnatelj Marić dodavši "kako većina upućenih čitatelja hrvatske književnosti s obje strane granice zna da su mnogobrojni pisci hrvatskog podrijetla u prekooceanskoj dijaspori višekulturne umjetničke osobnosti – što smatra bogatstvom hrvatske kulture na globalnoj razini".

ŽIVUĆI KLASICI

Također, ravnatelj Marić je istaknuo "kako HMI od svog osnutaka podupire prijevode etabliranih pisaca hrvatskih korijena španjolskoga i engleskoga govornog područja te zadnjeg desetljeća iz Njemačke". S tim se složio i književnik Đuro Vidmarović, član UV HMI-ja i organizacijskog povjerenstva 3. SFHK, prisjetivši se da je sve i počelo prijevodom romana Amelije Batistich s Novoga Zelanda "Pjevaj vilo u planini" (1981.), koji je objavio ondašnji Matičin urednik Ivo Smoljan. Izrazio je nadu da će naši suvremenici nastaviti njegovati inozemnu Croaticu, istaknuvši doprinos dr. sc. Milana Bošnjaka, koji je nedavno objavio studiju o njemačkoj *Croatici*. U programu 3. SFHK nastupila je i naša vodeća kroatologinja dr. sc. Sanja Vulić s Hrvatskih studija, održavši poticajno predavanje o književnosti vojvođanskih Hrvata u velikoj dvorani HKZ – Hrvatskog slova, koji je glavni organizator ove hvalevrijedne manifestacije koja je, unatoč pandemiji, okupila uživo više od 30 istaknutih autora iz cijeloga svijeta. O svojim vezama s hrvatskom književnošću i budućnosti tih veza govorili su renomirani pisci i sveučilišni profesori književnosti iz Čilea Óscar Andrés Barrientos Bradašić (Punta Arenas) i akademik Andrés Morales Milohnić (Santiago de Chile), te Puljanin s višedesetljetnom brazilskom adresom dr. sc. Milan Puh. Ukupno je bilo pozvanih sudionika iz RH i BiH više od tridesetak, među kojima izdvajamo umjetničke osobnosti kao što su Ivan Aralica, Luko Paljetak, Miro Gavran, Stanka Gjurić, Đuro Vidmarović, Slobodan Prosperov Novak, Željka Lovrenčić, Miljenko Stojić, Hrvoje Hitrec i drugi.

KNJIŽEVNO SUSJEDSTVO

Hrvatska književna scena, nakon BiH, u Vojvodini je najbogatija, istaknuo je na 3. SFHK književnik Tomislav Žigmanov. Upozorio je kako ambijent u kojem djeluju hrvatski pisci u Srbiji nije Hrvatima naklonjen te naglasio kako se niječe postojanje hrvatskoga jezika, dok se istodobno jedan mjesni hrvatski idiom izdvaja iz hrvatskoga korpusa i nastoji proglasiti standardnim jezikom. Ono što činimo na području književnosti nije bez kvalitete, pohvalio je pisce i zaključio kako je potrebno valorizirati suvremeno stvaralaštvo hrvatskih književnika u Vojvodini. Žigmanov poručuje

Dr. sc. Milan Puh, teoretičar književnosti između dviju domovina - Brazila i Hrvatske

Čileanski književnik hrvatskih korijena akademik Andres Morales Milohnić (sjedi u sredini) s domaćinima na tribini u dvorani Hrvatskog slova, Zagreb

je kako "Hrvatska treba biti inkluzivna prema književnostima svojih manjinskih skupina u susjednim državama". Povjesničar Vladimir Nimčević govorio je o vezama matične književnosti i književnosti bunjevačkih Hrvata. Književnik Lajčo Perušić govorio je o bunjevačkim Hrvatima koji su nakon školovanja dali važne doprinose zavičajnoj literaturi. O Hrvatskoj ovise Hrvati u BiH, Crnoj Gori, Srbiji i Sloveniji, napomenuo je književni kritičar Josip Lisac dodavši kako i Hrvatska ovisi o Hrvatima izvan svojih granica koji su, kad je to trebalo tijekom Domovinskoga rata, dali svoj nemjerljiv doprinos.

Oscar Andres Barientos Bradašić iz Punta Arenasa na 3. SFHK govorio je o svojoj novoj knjizi Poganska Patagonija u prijevodu dr. sc. Željke Lovrenčić

NAGLASCI

Prema riječima znanstvenice Sanje Vulić, bunjevački Hrvati govore novoštokavskim ikavskim govorima kojima govori najveći dio hrvatskoga naroda te onih koji su svojedobno promijenili najprije vjeru, a onda i pripadnost naciji. Osporavanje pripadnosti Bunjevcima hrvatskoj naciji nije ništa novo, rekla je podsjetivši na snažnu mađarizaciju Bunjevaca u 19. stoljeću. Pisac Milan Puh govorio je o položaju Hrvata i njihove pisane riječi na portugalskome u Brazilu. Do prije dvadesetak godina u Brazilu su emigranti bili sigurnosno pitanje, napomenuo je i dodao kako sve do kraja te politike nije bilo moguće pisati na hrvatskome jeziku. Istaknuo je kako hrvatska književnost, unatoč tome, u Brazilu postoji od početka 20. stoljeća te da se začeci te književnosti vežu uz braću Seljan. Podsjetio je kako su Hrvati koncentrirani u državi São Paolu gdje ih živi oko 80.000, ali ima ih i u unutrašnjosti i na jugu Brazila te u Rio de Janeiru. Istaknuo je kako se treći i četvrti naraštaj hrvatskih iseljenika sve više zanima za učenje hrvatskoga jezika pa on priređuje udžbenik za poučavanje jezika njihovih predaka. Napomenuo je kako hrvatski književnici pišu memoaristiku i kratke priče te poeziju, a tematiziraju ne samo brazilske prilike, nego pronalaze motive i u hrvatskim (ne)zgodama, posebno nakon stjecanja hrvatske državne neovisnosti. O prilikama u Crnoj Gori govorio je predsjednik Hrvatskoga nacionalnog vijeća Zvonimir Deković istaknuvši kako bogatstvo kulturno-povijesnoga naslijeđa Boke obvezuje kako bi se sačuvala pisana baština i potaknulo suvremeno književno stvaralaštvo. Predsjednik Hrvatske građanske inicijative i književnik Adrijan Vuksanović istaknuo je kako im upravo oni koji im niječu kulturu i pokušavaju zatirati njihovu opstojnost pomažu da se izgrade kao narod i kao umjetničke osobnosti. U sklopu 3. SFHK u finalu je u Hrvatskoj kulturnoj zakladi otvorena i izložba knjiga i ilustracija Alberta Kinerta, Ivana Antolčića i Ivana Viteza. ■

ENG ***The 3rd World Festival of Croatian Literature focused on the status of writers of Croatian extraction abroad and links in the domain of the arts they have with the parent literature in Croatia. The event was staged in Zagreb from 15 to 17 November and was organised by Hrvatska kulturna zaklada (the Croatian Culture Foundation), publisher Hrvatsko slovo and the Croatian Writers' Association. The event enjoyed the high patronage of Croatian Parliament. The Croatian Heritage Foundation provided support for the arts programme. The chairman of the festival committee was eminent writer Stjepan Šešelj. The event gathered over thirty writers active in the diaspora.***

Magična filmoteka na Mreži

Portal *Vrti svoj film* s bazom audiovizualnih zapisa pokrenut je u Zagrebu te donosi niz filmova za djecu i mlade, popraćenih metodičkim uputama i poticajnim nastavnim aktivnostima za razvoj filmske pismenosti

Publika na promociji portala *Vrti svoj film*, Zagreb

Tekst: **Vesna Kukavica** Foto: **HAVC**

Prvi hrvatski online portal s bazom filmskih naslova domaćih i inozemnih filmaša s metodičkim uputama za razvoj medijske kulture mladih *Vrti svoj film* dostupan je svim školama u Hrvatskoj od ove jeseni. Sadržaj portala može biti vrlo koristan i polaznicima *Hrvatske nastave u inozemstvu* i njihovim roditeljima, ali i svim zaljubljenicima u film. Zaguglaj: https://vrtisvoj.film/! Tu atraktivno dizajniranu virtualnu filmsku atrakciju široj javnosti predstavile su glavna urednica portala Ivana Jakobović Alpeza i vrsna poznavateljica književnosti za mlade dr. sc. Marina Gabelica s Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu u prostoru kreativne *Uranie*, 11. XI. 2021. Glavna urednica Jakobović Alpeza na promociji je istaknula pozitivna iskustva nastavnika s portalom koji je u školama kao pilot-projekt dostupan od početka tekuće akademske godine te pozvala dionike toga kulturnog kruga na zajednički rad. Autorski tim portala čini pedesetak suradnika raznih profila. Dizajn i funkcionalnost portala *Vrti svoj film* potpisuje agencija za digitalne inovacije, razvoj aplikacija i web stranica *Bornfight*. Umjetnički sadržaj koncipiraju inovativni suradnici iz područja filmologije te metodike hrvatskoga jezika i književnosti. Uz glavnu urednicu Alpezu i recenzenticu građe doktoricu Gabelicu, ključni igrači su filmologinja Nika Petković, nastavnica hrvatskoga jezika Mirjana Doblanović Pekica te filmski kritičari Višnja Vukašinović i Silvestar Mileta. Promociju su pratile i načelnica Sektora za audiovizualne djelatnosti i poticanje poduzetništva u kulturnim i kreativnim industrijama Ministarstva kulture i medija RH Vjera Matković i savjetnica za umjetničke smotre Agencije za odgoj i obrazovanje Ivana Ivančić Medved. Nazočnima se obratio i ravnatelj Hrvatskog audiovizualnog centra (HAVC) Christopher Peter Marcich, koji je istaknuo značaj ovog pothvata za audiovizualne umjetnosti i njihovu recepciju u djece i mladih u našoj kulturnoj sredini. "HAVC želi biti partner u razvijanju strategije filmskog obrazovanja u Nacionalnome programu i poticati inicijative poput ove", zaključio je njegov ravnatelj Marcich.

KLASICI U FILMOSFERI

Nacionalni filmski klasici, odnosno odabrana audiovizualna baština, poslužili su i kao inspiracija za formiranje programskih cjelina portala. Tako je prva cjelina

Nika Petković, Christopher Peter Marcich, Ivana Jakobović Alpeza i Edita Bilaver Galinec

Dr. sc. Marina Gabelica, Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Christopher Peter Marcich, ravnatelj HAVC-a

Edita Bilaver Galinec

Glavna urednica portala Ivana Jakobović Alpeza

znakovito naslovljena prema kultnome filmu Zvonimira Berkovića (snimljenome 1966.) "Rondo", a usredotočena je na raznolikosti filmskog stvaralaštva te omogućuje odabir filmova za što funkcionalnije razumijevanje sedme umjetnosti i razvoj individualne filmske pismenosti. Druga cjelina "Licem u lice", naslovljena prema slavnome filmu Branka Bauera, posvećena je hrvatskoj filmskoj produkciji u kojoj se uz suprotstavljanje različitih autorskih generacija prikazuje dinamična povijest domaćega filma i propituju se tematska usmjerenja filmaša, kritičnost te umjetnička poruka uz ondašnje inovativne autorske iskorake s odgovornošću u lokalnoj zajednici, kakvu je primjerice filmskim jezikom hrabro razotkrio Bauer još za samoupravnog socijalizma 1963. Nagrađivani film "Idu dani" (1969.) crno-humorno je remek-djelo velikana hrvatskoga crtanog filma Nedeljka Dragića, usredotočeno na malog čovjeka gubitnika, omiljenog lika Zagrebačke škole crtanog filma, izloženog maltretiranju različitih oblika moći - poslužio je kao naslov trećoj cjelini. Treća cjelina "Idu dani" tako otvara portalovu kreativnu konstrukciju za obilježavanje istaknutih datuma u godini, kako u nastavi tako i u krugu obitelji.

Bogatoj bazi filmova iz raznih svjetskih kinematografija i domaće produkcije - koju za školsku godinu 2021./2022. čine 24 stručno odabrana djela svih rodova, vrsta, žanrova i tema - na portalu su pridružene poticajne metodičke upute za učenike, roditelje i nastavnike od 1. do 8. razreda, načinjene od cjelovitih priprema nastavnog sata i aktivnosti vezanih uz medijsku pismenost, stručnih osvrta napisanih isključivo za korisnike ove virtualne filmoteke, uz preporuke, najave te osnovne informacije u vidu sažetaka i kojekakvih filmskih zanimljivosti. Tekuće školske godine *filmosfera* je posvećena svim generacijama Zagrebačke škole crtanog filma. U programu se uz europske filmove, ovjenčane nagradama najvažnijih festivala, nalaze i hrvatska filmska ostvarenja uz pomoć kojih se mladi upoznaju s nacionalnom kinematografijom. Na taj način *Vrti svoj film* pridonosi razvoju filmske publike.

Metodički dio portala usklađen je s važećim kurikulom. Školski sustav u filmskom obrazovanju RH žudi za modernizacijom pa učitelji ovim portalom napokon dobivaju kvalitetan sadržaj suvremenih europskih i hrvatskih filmova koji su im dostupni u neposrednome odgojno-obrazovnom radu. Portal *Vrti svoj film* osmišljen je na temelju moderne nastave koja potiče analizu i raspravu te razvija višestruke pismenosti digitalne epohe koje počivaju na trima ključnim pojmovima, a to su: *kritičnost*, *kulturalnost* i *kreativnost*, naglasila je profesorica Gabelica te dodala kako se ovaj portal i kino ne isključuju, već poticajno nadopunjuju. Filmska edukacija mladih u prioritetima su odgoja novih Y generacija publike. Sadržaj portala *Vrti svoj film* dostupan je učenicima, učiteljima i nastavnicima, školama i odgojno-obrazovnim ustanovama u cijeloj Hrvatskoj zahvaljujući programu doniranja kojem se fizičke osobe, pravni subjekti i javne uprave mogu priključiti kupnjom godišnje pretplate za školu ili škole po izboru. U ovom trenutku za korištenje portala prijavilo se 200 različitih škola iz 19 županija s ukupno 23.000 učenika, a 28 škola podržali su donatori. Grad Rovinj prva je i zasad jedina javna uprava koja se uključila u ovaj projekt filmskog obrazovanja i osigurala godišnju pretplatu svojim školama. Pokretanje portala sufinancirano je sredstvima Ministarstva kulture i medija RH na Javnom pozivu za poticanje poduzetništva u kulturnim i kreativnim industrijama u 2020. i 2021. godini, a filmsku građu osigurali su Hrvatski državni arhiv i Zagreb film. ■

A Magical Online Movie Library

Vrti svoj film ("Play Your Movie") is the first Croatian online portal of its kind featuring a collection of domestic and foreign movies with methodology guidelines aimed at the development of media culture among youth. It is available to all schools in Croatia as of this autumn. The content of this portal, with twenty-four selected films, may be of great benefit to pupils attending Croatian language and culture instruction abroad, and to their parents and all movie enthusiasts. Find the site at *vrti-svoj.film*. The portal was promoted on 11 November by chief editor Ivana Jakobović Alpeza, and by Marina Gabelica of the University of Zagreb's Faculty of Teacher Education, herself well-versed in literature for children, at the premises of the Urania association, which focuses on creativity.

Sveučilište Svetog Klimenta Ohridskog

Sofija – srce Bugarske

U srcu Sofije smješteno je Sveučilište svetog Klimenta Ohridskog. Nalazi se između najpoznatije građevine u Sofiji – Hrama Aleksandra Nevskog i najvećeg i najljepšeg parka – Borisove gradine. Sofijsko sveučilište je najveća obrazovna ustanova u Bugarskoj, osnovano 1888. godine a u svome sastavu ima 16 fakulteta te 119 diplomskih smjerova.

Tekst i foto: **Simona Krčmarova**

Ljetni semetar 2015. u Zagrebu s grupom iz Croaticuma

Sofija je grad smješten u srcu Bugarske. Osim svoga geografskog položaja, ona je i društveno, kulturno, trgovačko i političko srce Bugarske. To je grad koji danas ima oko 2 milijuna stanovnika te sve više postaje moderna europska metropola. Ipak svaki kamen Sofije može ispričati priču o svojoj bogatoj povijesti koja traje više od 7 000 godina. Smještena u podnožju planine Vitoše na raskrižju važnih putova između Istoka i Zapada, Sofija je danas mješavina različitih utjecaja i kultura koji čine njezin jedinstveni šarm.

Mnogo je zanimljivih činjenica o samome studiju hrvatskog jezika. Svi studenti su Bugari, nema studenata koji su potomci hrvatskih iseljenika. Studenti odabiru studij hrvatskog jezika jer im se sviđaju hrvatska glazba, kultura, ljudi ili Hrvatska kao takva. Većina studenata želi nakon završenog studija živjeti i raditi u Hrvatskoj. Zanimljivo je i da studenti uče posebno hrvatski, a posebno srpski jezik. Tako jedan tjedan imaju nastavu iz hrvatskog, a drugi iz srpskog jezika.

Osim redovite nastave, organiziraju se razne priredbe, gostovanja, studentski projekti i razmjene. Na razmjenu studenti najčešće odlaze u Zagreb i Zadar, a u Sofiju dolaze studenti iz čitave Hrvatske koji studiraju južnoslavenske jezike. Središnji društveni događaj svake godine je Božićna priredba koja se održava sredinom prosinca. Jedna zanimljivost vezana uz Bugare je da Božić slave 25. prosinca iako su većinski pravoslavna zemlja. Osim kulturnog dijela priredbe gdje se uvijek prikazuju različite tradicije i običaji vezani uz zimu i božićno vrijeme, važan dio same priredbe je i druženje studenata i profesora u ne tako formalnom okruženju. To je i dobra prilika da se upoznaju studenti s različitih godina i razmijene svoja iskustva.

Nažalost, zbog trenutne situacije, sva događanja, a i nastava se održavaju online. Uz želju da se što prije vratimo u učionice i družimo uživo šaljemo vam puno pozdrava sa Sofijskog sveučilišta.

Anamarija Sučec
lektorica hrvatskog jezika

Studenti upisuju petogodišnji diplomski studij hrvatskog i srpskog jezika i književnosti u kombinaciji s bugarskim jezikom i književnosti, a skoro svi odabiru nastavnički smjer. Trenutno imamo 46 studenata na svim godinama, između 5 i 10 studenata po godini.

Učenje jezika daje ljudima mogućnost razotkriti potpuno novi svijet. Istodobno je i pravi izazov koji čovjek motivacijom i dosljednošću može svladati. Sjećam se prvih komentara za vrijeme svoga studiranja slavisti-

Božićna priredba 2012. u kabinetu za hrvatski i srpski jezik

Anamarija Sučec rođena je 1991. godine u Zagrebu. Nakon završene II. gimnazije i položene državne mature upisuje Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Studira kroatistiku i komparativnu književnost. Diplomirala je 2015. godine s temom "Čitanje hrvatske ženske (post) ratne proze kroz prizmu feminističkih teorija". Po završetku studija počinje stažirati u osnovnoj školi u svom rodnom gradu. 2017. položila je stručni ispit za učiteljicu hrvatskog jezika. Radila je kao učiteljica i nastavnica hrvatskog jezika u osnovnim i srednjim školama na području Zagreba i Zagrebačke županije. Surađuje s Pučkim otvorenim učilištem u Zagrebu na provedbi državne mature i cjeloživotnom obrazovanju. 2019. godine postala je lektorica hrvatskog jezika u Sofiji. U slobodno vrijeme voli čitati, pisati prozu i putovati.

Simona Krčmarova rođena je 1992. u Karlovu, grad u dolini ruža u središnjoj Bugarskoj. Diplomirala je na Sveučilištu svetog Klimenta Ohridskog u Sofiji petogodišnji studij slavistike sa specijalizacijom hrvatskog i srpskog jezika i hrvatske, slovenske i srpske književnosti. Tema njezinog diplomskog rada bila je *Antologijski modeli suvremene hrvatske fantastične proze.* Za vrijeme svoje prve godine imala je priliku i prvi put posjetiti Hrvatsku povodom stipendije "Eco Heritage Task Force 2012." u Stonu. Nakon toga 2013. sudjeluje na 42. seminaru Zagrebačke slavističke škole u Dubrovniku gdje se susreće s brojnim hrvatskim specijalistima lingvistike i književnosti. Zbog svog interesa prema hrvatskoj književnosti sudjeluje na Drugoj međunarodnoj studentskoj konferenciji "Jučer, danas i sutra" (2015.) u Zagrebu. Za vrijeme svog studija dva semestra zaredom specijalizira hrvatski jezik i književnost na Filozofskom fakultetu Zagrebačkog sveučilišta preko programa ERASMUS+.

ke: *Studiraš hrvatski!? U čemu je razlika? Slavenski su jezici, sve se razumije.* Slažem se da su slični, ali da se sve razumije je daleko od istine. Na primjer, kad počnemo od neverbalne komunikacije i kako klimanje gore-dolje za da, kod Bugara znači ne, dok pokret glave lijevo-desno, Bugarima znači da, a stignemo do padežne bezbrižnosti bugarskog jezika jer bugarski skoro pa nema padeže.

Hrvatski jezik sam studirala na Sveučilištu svetog Klimenta Ohridskog u Sofiji na Fakultetu slavenskih filologija od 2011. do 2016. Imala sam čast i zadovoljstvo da mi u Sofiji predaju tri hrvatska lektora – Ninoslav Radaković, Jasna Aničić i Ivana Fakac. Od svih njih sam uspjela puno naučiti ne samo o jeziku, već i o samom načinu života, o ljudima te o kulturi u Hrvatskoj. Dugujem njima i svim bugarskim profesorima na slavistici veliku zahvalnost na strpljenju i ljubavi koji su nam dali prema jeziku.

Hrvatski lektori i bugarski profesori su stalno davali vjetar u leđa studentima. Čim je bio objavljen neki natječaj ili poziv, oni su nas informirali i motivirali da isprobamo svoje mogućnosti i da proširimo svoja znanja. Zahvaljujući tomu, išla sam preko programa Eco Task Force 2012. u Ston (Hrvatska). Tamo sam stekla nove prijatelje te počela razgovarati na hrvatskom malo opuštenije; stvorila sam neprocjenjiva prijateljstva koja održavam i do danas. Godinu kasnije sam preko Ministarstva obrazovanja Republike Bugarske dobila stipendiju za Zagrebačku slavističku školu u Dubrovniku. Tamo sam i srela svoje buduće profesore s Filozofskog fakulteta Zagrebačkog sveučilišta čija sam studentica bila za vrijeme svoje dvije semestralne specijalizacije u Zagrebu (2015. i 2016.) preko programa ERASMUS+. Sve te prilike koje nam pružaju institucije, pomogle su mi za napredak i razvoj mojeg hrvatskog jezika, jer mijenjajući se svakodnevno, kao svaki jedan jezik, on zahtijeva jednu dosljednost, praćenje i nadogradnju.

Eco Heritage Task Force 2012. u Stonu s dobrim prijateljima

Interes prema hrvatskom jeziku pokazuju i dvije bugarske škole u Sofiji – 3. SŠ Marina Drinova i 102. OŠ Panajota Volova u kojima više od 130 učenika uči hrvatski jezik već 8 godina. Veseli me što postoji kontinuitet između generacija jer su učitelji te djece diplomirali Slavistiku na Sveučilištu svetog Klimenta Ohridskog i tako se znanja iz hrvatskog jezika i književnosti predaju mladima. Iskreno se nadam da će ova bugarska djeca imati priliku putovati u Hrvatsku i upoznati svoje hrvatske vršnjake i na taj način uspostaviti prijateljstva i dobiti dodatnu motivaciju studirati kroatistiku na Sveučilištu u Sofiji, jer se jezik uči najlakše i najbolje s prijateljima.

Simona Krčmarova
magistra slavistike i bugaristike

ENG ***The St Kliment Ohridski University of Sofia is the largest institution providing education in Bulgaria. It was founded in 1888 and currently has sixteen faculties and offers 119 degree courses. It is located between the best-known building in Sofia, the St Alexander Nevsky cathedral, and its largest and most attractive park, the Borisova gradina (Boris' Gardens). As there is no Croatian diaspora in the country, the Bulgarian students who elect to study Croatian do so because they enjoy our music, culture, society and the country in general. Most of these students wish to relocate to Croatia when they complete their studies. Notably, Croatian and Serbian are taught as separate units, with the two languages taught on alternating weeks. Since 2019 Anamarija Sučec has worked as the Croatian language lecturer at Sofia's university. She was born in Zagreb in 1991. Simona Krčmarova was born in Karlovo, a city in the Rose Valley of central Bulgaria, in 1992. Simona earned her degree in Slavic studies at Sofia's university, specialising in the Croatian and Serbian languages, and Croatian, Slovenian and Serbian literature.***

Brzo, lako i zanimljivo ovladajte temeljima hrvatskoga jezika učite kada želite i gdje želite

A fast, easy and interesting way to learn the basics of Croatian. Learn when and where you want.

Sveučilište u Zagrebu

HRVATSKA MATICA ISELJENIKA

srce

HiT-1

Prvi sveučilišni on-line tečaj hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika

The first on-line course of Croatian as second and foreign language

Proljetni semestar / *Spring semester*

7. ožujka – 29. svibnja 2022.
(prijave do 25. veljače 2022.)

March 7 – May 29, 2022
(application deadline is February 25, 2022)

Jesenski semestar / *Autumn semester*

12. rujna – 4. prosinca 2022.
(prijave do 2. rujna 2022.)

September 12 – December 4, 2022
(application deadline is September 2, 2022)

- **7 nastavnih cjelina u sustavu MoD (utemeljen na Moodlu)**
- **150 nastavnih aktivnosti**
- **24 sata online nastave u živo**
- **iskusni lektori, stručnjaci za hrvatski kao ini jezik**
- **interaktivan, komunikacijski i individualiziran pristup učenju jezika**
- **mogućnost stipendije**

- *7 learning units in the Moodle-based e-learning system*
- *150 learning activities*
- *24 hours of real-time communication online*
- *experienced language instructors, specialists in Croatian as L2*
- *an interactive, communicative and individual approach to language learning*
- *the possibility of a scholarship*

Pogledajte videopriloge o tečaju na mrežnoj stranici
Look at videos about the course at web page
www.matis.hr

Obavijesti i upisi
additional information and enrollment:
ecroatian@gmail.com

Piše: **fra Šimun Šito Ćorić**
s_coric@bluewin.ch

Nikad nakon sporazuma u Daytonu u studenome 1995., potpisanom u prosincu u Elizejskoj palači u Parizu, nije eskalirala tolika kriza u BiH kao danas, četvrt stoljeća nakon toga. Još prije toga hrvatska Republika Herceg-Bosna, osnovana u kolovozu 1993., slijedeći Owen – Stoltenbergov mirovni plan, bila je supotpisnica Washingtonskog sporazuma u ožujku 1994., kojim je dogovoreno stvaranje Federacije BiH kao ravnopravne zajednice hrvatskog i bošnjačkog naroda. Pred kršćanima su tjedni došašća i Božić se sprema, a naš narod u BiH u golemoj je stisci i neizvjesnosti. Nešto kao Josip i Marija pred sam porod u Betlehemu, kad za njih ni "u svom gradu" nigdje ne bijaše mjesta. Ali ispliva neko dobro rješenje i u takvim neprilikama. Ono što je ljudima nemoguće, Bogu pravde je ipak moguće!

Vjerujući u sve domaće i međunarodne suradnike *Dobra*, čvrsto se nadamo da će i za nas konačno biti tako, unatoč dvjema razarajućim krizama koje kuhaju sve od vremena Daytona. Jedna sa zahtjevima iz Republike Srpske koji traže povratak nadležnosti s države i osnivanje vlastitih entitetskih institucija sve do odcjepljenja, dok se pak druga u Federaciji BiH s bošnjačke strane odnosi još uvijek na sprečavanje hrvatske konstitutivnosti sa svim pogubnim posljedicama.

Hvala Bogu da su hrvatski državni prvaci, premijer Andrej Plenković i predsjednik Zoran Milanović, uz hrvatski narod u BiH, jedinstveni u borbi za osnovna prava hrvatskoga naroda. To

Čekajući Božić 2021.

Predsjednik RH Zoran Milanović ističe da je na neki način BiH temelj za mir i sigurnost u široj regiji. Njezin teritorijalni integritet, funkcionalnost institucija i suživot među narodima oduvijek su bili važni za Hrvatsku. Ipak, teško je moguća izazovnija i složenija situacija na zapadnom Balkanu od one u BiH.

se očekuje i od svih 150 hrvatskih zastupnika koji bi trebali biti ono najbolje što imamo u narodu, a svi znamo da nije tako. Pogledajmo samo onu neveselu "čestitku" hrvatskoj reprezentaciji za pobjedu nad Rusijom jedne zastupnice; bila je to razina neuke i pijane krčme u nekoj zabiti, a ne Hrvatskoga sabora koji se brine o cjelovitome hrvatskom korpusu! Premijer Plenković više djeluje tihom diplomacijom i operativnom odgovornošću pa smo sigurni da će o tim svojim aktivnostima moći jednom mnogo više reći nego što je javnosti danas poznato. Na drugoj strani, predsjednik Milanović na istom polju nastupa snažno i nepopustljivo. Na nedavnom 76. zasjedanju Opće skupštine Ujedinjenih naroda u New Yorku on je kao nitko prije njega na tome mjestu progovorio o Hrvatima u BiH, a što nije dovoljno istaknuto u hrvatskoj javnosti: "Nejednakost njezinih konstitutivnih naroda predugo je neriješena. Izborne reforme trebale bi omogućiti svakom konstitutivnom narodu – Bošnjacima, Srbima i Hrvatima – da biraju svoje predstavnike na svim odgovarajućim političkim razinama. Hrvati Bosne i Hercegovine nisu bili u mogućnosti iskoristiti ovo pravo. Nije stoga čudno što se osjećaju marginalizirano i obespravljeno. To se mora promijeniti."

To je pred svjetskim državnicima uistinu uvjerljivo odjeknulo i naišlo na dobar prijem. Jednako tako se na svoj originalan način čvrstim gardom posljednju godinu protivi nametanju krivnje hrvatskome narodu i HVO-u u BiH, posebice preko presude hrvatskoj šestorci koju bošnjačka politika stalno iskrivljeno ističe za svoje nepravedne interese. Još lanjskog kolovoza predsjednik Milanović je odlučno prosvijetlio i onaj zamračeni dio hrvatske javnosti izjavom da "nije svatko tko je dobio kaznu u Haagu ratni zločinac" i da je "zločinački pothvat koji su nam pokušali uvaliti

Nadamo se da su shvatili i prihvatili da za BiH nema političke stabilnosti ni prosperiteta bez pravednosti i pravde za sve njezine narode pa ćemo uskoro vidjeti hoće li radosna božićna čarolija u jednome pravednom okruženju konačno početi sjati i hrvatskome narodu u BiH.

glupa izmišljotina". U listopadu je ponovno izravno prozvao UN-tribunal i neke naše sunarodnjake za prljavu kolaboraciju i izdaju jer su se "utalili" s Haagom i poslužili "da Hrvatskoj natovare najveću bijedu na vrat". U travnju ove godine primio je generala HVO-a Tihomila Blaškića, istaknuvši da je haška presuda Blaškiću "politička", a bez ustezanja je dodao da će isto tako primiti i bivšega načelnika Glavnoga stožera HVO-a generala Milivoja Petkovića, osuđenog na 20 godina zatvora, "zato što on nije ratni zločinac".

To je sve značajno pridonijelo, uz Dodigova prijeteća upozorenja te grubi bošnjački hegemonizam, da su se u ovome adventskom i božićnom vremenu EU i SAD počele baviti katastrofalnim stanjem u BiH. Dolaze njihovi predstavnici tražiti rješenja zajedno s visokim predstavnikom Christianom Schmidtom, rade sondažu među predstavnicima Središnjega izbornog povjerenstva, zastupnicima različitih političkih stranaka, uključujući i oporbene, a ne zaobilaze ni visoke crkvene dostojanstvenike. Nije slučajno da su sporazumi u Washingtonu i Daytonu postignuti uz liderski angažman SAD-a. Amerika je i sada možda jedina u stanju pokrenuti nove procese u BiH jer povratak njezine misije u BiH zapravo je povratak na ratnu '94., kada je uspostavljena hrvatsko-bošnjačka Federacija. ■

USPJEŠNO ODRŽAN 43. INTERLIBER

Na Interliberu, vodećem sajmu knjiga u Hrvatskoj, sudjelovalo je više od 230 izlagača iz 14 zemalja koji su tijekom šest dana promovirali svoje naslove u paviljonima 5, 6 i 7a na Zagrebačkome velesajmu. U sklopu popratnoga programa, svaki dan, na galeriji paviljona 5 održavale su se prezentacije i predstavljanja knjiga s poznatim piscima poput Damira Karakaša, Jurice Pavičića, Ivana Aralice i drugih. Večernji program bio je rezerviran za Premium program Zajednice nakladnika i knjižara pri HGK na kojem su urednici hrvatske književne scene ugostili domaće i inozemne pisce, javne osobe i književne kritičare. Sajam je uspješno organiziran i održan prema svim epidemiološkim mjerama. Ulaz je bio dopušten osobama s valjanom EU digitalnom putovnicom, a omogućeno je i brzo testiranje. Paviljoni su na ulazima imali digitalne displaye te se u svakom trenutku mogao pratiti broj posjetitelja.

Zagrebački velesajam navodi i da su svi izlagači izrazili zadovoljstvo zbog ponovnog povratka Interlibera na pozornicu najvažnijih kulturnih događaja ove jeseni, kao i s cjelokupnom organizacijom sajma na kojem je bilo više od 50.000 posjetitelja željnih novih knjiga.

LJUBAV NA ISTARSKOME SAJMU KNJIGA

U Godini čitanja svoja vrata otvorio je Sa(n)jam knjige u Istri i to drugi put, nakon što je njegovo 26. izdanje umjesto prošle godine održano u lipnju ove godine. Tako su posjetitelji 27. izdanja, čiji je tematski fokus na *ljubavi,* mogli od 19. do 28. studenoga prelistavati bogatu ponudu više od 250 nakladnika i 30.000 naslova u kompleksu bivše tvornice Arena trikotaže u Puli.

Ravnateljica Uprave za razvoj kulture i umjetnosti iz Ministarstva kulture i medija RH Nevena Tudor Perković na svečanom otvorenju istaknula je kako je Sa(n)jam knjige u Istri više od sajma jer je to manifestacija iznimne kulturološke važnosti za Hrvatsku, koja njeguje kreativnu i prijateljsku atmosferu i kojoj se posjetitelji rado vraćaju. Osvrnuvši se na Godinu čitanja, ravnateljica Tudor Perković istaknula je kako su trenutačne okolnosti iznimno teške za cijeli kulturni sektor i društvo te naglasila da istekom ove simbolične godine naš interes za knjigom i čitanjem neće i ne smije prestati. Pisac Ivan Čolović, osnivač i urednik beogradske "Biblioteke XX vek", otvorio je ovogodišnje izdanje Sajma koje je posvećeno nedavno preminulome pjesniku Dragi Orliću.

RAĐANJE HRVATSKE KROZ FOTOGRAFSKI OBJEKTIV

Izložba "Flashback '91.", koju je u povodu trideset godina od početka Domovinskoga rata priredio Hrvatski povijesni muzej u suradnji s hrvatskim ratnim fotografima i Hrvatskim društvom likovnih umjetnika, otvorena je 15. studenoga 2021. u Meštrovićevu paviljonu. Izložbu je otvorila ministrica kulture i medija Nina Obuljen Koržinek te ponajprije zahvalila na hrabrosti hrvatskim ratnim fotoreporterima koji su svojim objektivima dokumentirali zbivanja tijekom Domovinskoga rata te svojim djelima pridonijeli širenju istine. Čestitavši autorima izložbe, kustosima Ivici Nevešćaninu i Nikoli SeiwerthIu, ministrica je izrazila zadovoljstvo što je jedan od autora izložbe najmlađi kustos Hrvatskoga povijesnog muzeja, rođen upravo 1991. godine. Nikola Seiwerth, jedan od autora kataloga, s Ivicom Nevešćaninom napravio je simboličan izbor 30 fotografija koje su u velikom formatu bile izložene na vanjskom prstenu Meštrovićeva paviljona te izbor 91 fotografije za katalog izložbe. Hrvatski povijesni muzej ovom je izložbom fotografija najboljih hrvatskih ratnih fotoreportera želio predstaviti fotografski rezime na 1991. godinu, omogućivši tako svakom posjetitelju pravo na vlastito sjećanje, emocije i različit doživljaj poruka zabilježenih objektivom ratnih fotografa.

FANTASTIČNA PONUDA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

Virtualna Smotra Sveučilišta u Zagrebu, na kojoj je budućim studentima predstavljen niz studijskih programa s 31 fakulteta i tri umjetničke akademije, priređena je 25. studenoga ove godine online. Sveučilište nudi više od 150 studijskih programa koji sežu od umjetničkih akademija, prirodnoga, društvenoga, humanističkoga i tehničkoga područja do biomedicine i biotehničkoga područja. Državni tajnik Ivica Šušak u ime ministra Radovana Fuchsa napomenuo je kako smotra u trodnevnome programu predstavlja više od 150 studijskih programa Sveučilišta u Zagrebu. "Smotra pruža niz korisnih informacija o širokom spektru studijskih programa, dostignućima u pojedinim područjima i mogućnostima zapošljavanja", istaknuo je. Program Smotre dostupan je online i može se pratiti na poveznici http://smotra.unizg.hr/. Predstavljanje fakulteta i akademija realizira se uz potporu Televizije Student koja djeluje u sklopu Fakulteta političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu. Smotru svi zainteresirani mogu pratiti i na društvenim mrežama (Facebook, Instagram, Twitter, TikTok, LinkedIn i YouTube). Smotra se održava pod motom *Klikni s faksom*! U dane održavanja virtualne Smotre, predstavljanje fakulteta i akademija emitira se online uz potporu Televizije Student, no svi sadržaji koje sastavnice pripremaju u sklopu Smotre ostaju dostupni za sve zainteresirane i nakon 27. studenoga 2021. na mrežnoj stranici www.smotra.unizg.hr, na podstranici "Smotr@". Ova mrežna stranica ostat će središnje mjesto za informiranje maturanata, potencijalnih budućih studenata Sveučilišta u Zagrebu te svih zainteresiranih. Sveučilište u Zagrebu, p.p. 407, Trg Republike Hrvatske 14, HR-10000 Zagreb, tel.: +385 (0)1 4564 443; faks: +385 (0)1 4830 602, e-adresa: tdagen@unizg.hr; url.: www.unizg.hr.

DALMATINSKI PAS PRVI PUT NA HRVATSKOME NOVCU

Hrvatska narodna banka izdala je prigodne zlatnike i srebrnjake u čast autohtonoj hrvatskoj pasmini, jednoj od najprepoznatljivijih u svijetu. Poznata po jedinstvenoj bijeloj dlaki obilježenoj crnim ili jetrenim mrljama, Svjetska kinološka organizacija priznala je Hrvatsku kao zemlju podrijetla Dalmatinaca, pozivajući se na nekoliko povijesnih izvora. Autor idejnog i umjetničkog rješenja zlatnika i srebrnjaka je poznati skulptor Nikola Vudrag, a kovanice su izrađene u Kovnici Hrvatske – Hrvatskome novčarskom zavodu. Zlatnik od 1.000 kuna, težine 31,10 grama i promjera 32 milimetra, izdaje se u količini do 999 komada, a zlatnik od 50 kuna (1,94 g i 15 mm) u količini od 5.000 komada. Srebrnjak od 10 kuna (promjera 31,10 g i 38,61 mm) izdaje se u količini do 15.000 komada, priopćila je u utorak Hrvatska narodna banka. Zlatnik i srebrnjak prodavat će Kovnica Hrvatske, početna prodajna cijena za zlatnik od 1.000 kuna bez PDV-a iznosi oko 13.000 kuna, a za zlatnik od 50 kuna oko 900 kuna bez PDV-a.

Uredio: **Željko Rupić**
Foto: **HINA**

Davis Cup: Favorizirana Rusija svladala Hrvatsku

Potpuno neočekivano do finala

U apsolutno neočekivanoga junaka naše vrste prometnuo se Borna Gojo, 279. igrač na svjetskoj ljestvici, koji je, prije finala, pobijedio u sva tri susreta u kojima je igrao i to daleko bolje rangirane igrače, Australca Popyrina (61.), Talijana Sonega (27.) i Srbina Lajovića (33.)

U finalu ovogodišnjega Davic Cupa, igranom u Madridu 5. prosinca, Rusija je svladala Hrvatsku. Nakon što je u prvom meču Andrej Rubljov, peti igrač svijeta, svladao Bornu Goju sa 6-4, 7-6(5) te Rusima donio prvi bod, u drugom pojedinačnom meču je Danil Medvjedev, drugi tenisač svijeta, svladao Marina Čilića 7-6(7), 6-2 te time Rusima osigurao pehar. Hrvatska je time ostala na dva osvojena Davis Cup trofeja u povijesti. Najbolji su bili hrvatski tenisači 2005. i 2018. godine, dok je osim ovog finala igrala i izgubila još 2016. godine (od Argentine u Zagrebu).

Hrvatska je u svojoj skupini porazila Australiju 3:0, Mađarsku 2:1, u četvrtfinalu Italiju 2:1 i u polufinalu Srbiju 2:1. U apsolutno neočekivanoga junaka naše vrste prometnuo se Borna Gojo, 279. igrač na svjetskoj ljestvici, koji je, prije finala, pobijedio u sva tri susreta u kojima je igrao i to daleko bolje rangirane igrače, Australca Popyrina (61.), Talijana Sonega (27.) i Srbina Lajovića (33.). I najbolji svjetski par Nikola Mektić – Mate Pavić odigrao je vrhunski dobivši sve svoje mečeve. Unatoč solidnoj igri, naš prvi reket Marin Čilić, rangiran kao 30. igrač svijeta, pobijedio je samo Australca De Minaura (34.), a izgubio od Mađara Pirosa (283.), Talijana Sinnera (10.) i najboljega na svijetu, Srbina Đokovića. Jedan bod u susretu protiv Mađarske Hrvatskoj je donio i Nino Serdarušić.

Finale ovosezonskog Davis Cupa je veliki i neočekivani doseg hrvatskih tenisača, budući je i struka i javnost od njih očekivala maksimalno prolazak skupine. Rezultat je značajan i stoga što Hrvatska dogodine neće morati igrati kvalifikacije jer se ovime direktno plasirala na završni turnir.

SKIJANJE: LEONA POPOVIĆ DO REZULTATA KARIJERE

Hrvatska skijašica Leona Popović ostvarila je krajem studenoga odlične rezultate u finskom Leviju gdje su vozile dvije slalomske utrke Svjetskoga kupa. U prvoj je sa startnim brojem 50 izborila drugu vožnju i konačno bila osamnaesta, da bi dan kasnije ostvarila najbolji rezultat karijere, bila je četrnaesta. U Leviju su na vrhu, u obje utrke, bile dvije najbolje svjetske slalomašice, Slovakinja Petra Vlhova i Amerikanka Mikaela Shiffrin.

SP U KARATEU - HRVATSKA OSVOJILA DVIJE MEDALJE

U Dubaiju je završilo 25. izdanje svjetskog prvenstva u karateu, a hrvatska reprezentacija se vraća s dvije medalje - broncama Anđela Kvesića (+84 kg) i Lucije Lesjak (+68 kg). Posljednjeg natjecateljskog dana održana su i natjecanja u parakarateu. Danijela Topić i Toma Matijević zauzeli su peto mjesto u konkurenciji osoba s intelektualnim poteškoćama, a Miroslav Rakić bio je 17. u katama karatista u invalidskim kolicima. Ekipne naslove u katama osvojio je Japan, a u borbama karatisti Italije i natjecateljice Egipta. Ukupno je 25 zemalja osvajalo odličja, među njima i Hrvatska koja je s dvije bronce na diobi 17. mjesta.

DINAMO I NA PROLJEĆE U EUROPSKOJ LIGI

Nakon što je remizirao u Maksimiru s belgijskim Genkom, u susretu posljednjeg, 6. kola H skupine Europske lige Dinamo je na gostovanju u Londonu pobijedio West Ham 1-0 osvojivši tako drugo mjesto u skupini koje vodi u play-off Europske lige. Pogodak odluke zabio je Mislav Oršić u četvrtoj minuti. Modri su i prije londonskog ogleda, osigurali "europsko proljeće". Bilo je samo upitno hoće li nastaviti svoj put u Europskoj ligi ili će preseliti u Konferencijsku ligu. West Ham kao pobjednik skupine ide direktno u osminu finala EL, a Dinamo će u veljači igrati u play-offu Europske lige s jednim od trećeplasiranih klubova iz Lige prvaka, a to su: RB Leipzig, Porto, Borussia Dortmund, Šerif, Barcelona, Atalanta, Sevilla i Zenit Saint Petersburg.

PRVA HNL: HAJDUK SLAVIO U MAKSIMIRU

U derbiju 18. kola Prve HNL Hajduk je 5. prosinca, na stadionu u Maksimiru, pred 9.900 gledatelja, pobijedio Dinamo s 2-0 upisavši petu uzastopnu pobjedu otkako je momčad preuzeo trener Valdas Dambrauskas. Hajduk je poveo u 61. minuti golom Marka Livaje, a pobjedu gostiju potvrdio je Emir Sahiti u drugoj minuti sudačke nadoknade na Livajinu asistenciju. Peta je to uzastopna pobjeda Hajduka otkako ga je preuzeo litavski stručnjak. Četiri pobjede Splićani su ostvarili u prvenstvu, a jednu u Kupu. Hajduk je pritom dobio dva gostujuća derbija, protiv Rijeke i Dinama. Bio je to prvi ovosezonski okršaj Dinama i Hajduka.

KOŠARKA: HRVATSKA DVAPUT IZGUBILA U KVALIFIKACIJAMA ZA SP

Na otvaranju kvalifikacija za Svjetsko košarkaško prvenstvo koje će se održati u Japanu, Filipinima i Indoneziji 2023. godine, hrvatska reprezentacija je u Zagrebu u dramatičnoj završnici izgubila od Slovenije sa 74-76. U pomlađenoj hrvatskoj vrsti najefikasniji su bili Filip Bundović sa 16 koševa, sedam skokova i pet asistencija, Roko Prkačin sa 15 koševa i pet skokova, te Roko Badžim sa 11 koševa. Tri dana kasnije naša je momčad u gostima izgubila i od Finske 71-77, upisavši i drugi poraz. U hrvatskim redovima svih 12 igrača se upisalo među strijelce. Bundović je zabio 16 koševa, a Perković i Danko Branković po 10 koševa. Kvalifikacije se nastavljaju u veljači kada će Hrvatska igrati dvije utakmice sa Šveđanima. Prva je na rasporedu 25. veljače, a uzvrat u Švedskoj je tri dana kasnije.

Mato Zeman: Zima